Prijedlog konzervatorsko-restauratorskih radova, pohrane i izlaganja metalnih predmeta Zbirke župnog ureda u Vrgorcu

Drnasin, Anamarija

Master's thesis / Diplomski rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Arts Academy / Sveučilište u Splitu, Umjetnička akademija**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:175:278419

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-28**

Repository / Repozitorij:

Repository of Arts Academy

zir.nsk.hr

UNIVERSITY OF SPLIT

dabar
DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

SVEUČILIŠTE U SPLITU

UMJETNIČKA AKADEMIJA

ANAMARIJA DRNASIN

PRIJEDLOG KONZERVATORSKO-RESTAURATORSKIH RADOVA, POHRANE I IZLAGANJA METALNIH PREDMETA ZBIRKE ŽUPNOG UREDA U VRGORCU

DIPLOMSKI RAD

SPLIT, 2018.

SVEUČILIŠTE U SPLITU

UMJETNIČKA AKADEMIJA

ODJEL ZA LIKOVNE UMJETNOSTI

PRIJEDLOG KONZERVATORSKO-RESTAURATORSKIH RADOVA, POHRANE I IZLAGANJA METALNIH PREDMETA ZBIRKE ŽUPNOG UREDA U VRGORCU

DIPLOMSKI RAD

Kolegij: Konzervacija-restauracija 5: Metal – izrada specijalističkog diplomskog rada

Mentor: Filip Rogošić, viši predavač

Student: Anamarija Drnasin

Smjer: Konzervacija-restauracija metala

SPLIT, srpanj 2018.

Sažetak

Župa navještenja Blažene Djevice Marije nalazi se u Vrgorcu koji je upravno-političko središte Biokovskog dekanata. Zbirka župnog ureda u Vrgorcu registrirana je kao kulturno dobro od 1976. godine, a danas broji 70 predmeta, većinom sakralnih. Manji dio se odnosi na arheološki i etnografski materijal. Kula u kojoj je pohranjena Zbirka ne zadovoljava uvjete za pravilno čuvanje i izlaganje. Neovisno o stanju kule, predmeti se mogu na adekvatan način izlagati u vitrinama s prilagođenim mikroklimatskim uvjetima. Tome prethodi razvrstavanje predmeta u manje grupe po materijalu i namjeni. Kako bi se pojednostavnio proces pohrane i izlaganja za grupirane predmete, osmišljena je vrsta vitrina, shema rasporeda unutar svake vitrine i vitrina po katovima. Poduzimanjem svih navedenih mjera preventivne zaštite mogu se uvelike usporiti neželjene promjene na predmetima kako bi sadržaj Zbirke bio izložen na primjeren način.

Ključne riječi: *Vrgorac, Zbirka župnog ureda u Vrgorcu, sakralni predmeti, metalni predmeti, preventivna zaštita, pohrana i izlaganje*

Summary

The parish church of The Annunciation of the Blessed Virgin Mary is located in Vrgorac, the administrative-political centre of the Biokovo Deanery. The collection, that belongs to the parish office in Vrgorac, has been registered as a cultural asset since 1976, and today it counts 70, mostly sacral, items. The smaller part refers to archaeological and ethnographic objects. The tower, in which the collection is currently stored, does not meet the conditions for proper display and storage of the objects. Regardless of the tower's condition, objects can be adequately exhibited in showcases with adapted microclimatic conditions. Primarily, objects should be sorted into smaller groups based on material and purpose. In order to simplify the process of storage and displaying for grouped items, a type of display cabinet, a layout scheme within each showcase and a cabinet floor plans were designed. Taking all of these preventive protection measures can greatly reduce the unwanted changes to the objects in order to display the contents of the collection in an appropriate manner.

Keywords: *Vrgorac, collection of parish office in Vrgorac, sacral objects, metal objects, preventive conservation, storage and displaying.*

SADRŽAJ

1. UVOD 1

2. SPLITSKO-MAKARSKA NADBISKUPIJA 3

2.1. BIOKOVSKI DEKANAT 6

2.2. ŽUPA NAVJEŠTENJA BLAŽENE DJEVICE MARIJE U VRGORCU 7

3. ZBIRKA ŽUPNOG UREDA U VRGORCU 8

4. METALNI SAKRALNI (LITURGIJSKI) PREDMETI 14

4.1. LITURGIJSKO POSUĐE 15

4.2. SAKRALNI PREDMETI 17

5. INVENTAR ZBIRKE ŽUPNOG UREDA U VRGORCU 28

6. PRIJEDLOG PREVENTIVNE KONZERVACIJE ZBIRKE 93

6.1. SANACIJA ZGRADE (KULE) 94

6.2. VITRINE ZA POHRANU PREDMETA 99

6.2.1. VRSTE VITRINA 101

6.2.2. MIKROKLIMATSKI UVJETI U VITRINAMA 103

6.2.3. RASPORED PREDMETA PO VITRINAMA 111

7. ZAKLJUČAK 123

8. POPIS LITERATURE 124

9. POPIS SLIKA 126

1. UVOD

Župa Navještenja Blažene Djevice Marije i zbirka župnog ureda u Vrgorcu, u daljnjem tekstu Zbirka, nalaze se u Vrgorcu koji je upravno i političko središte Biokovskog dekanata. Biokovski dekanat dio je splitsko-makarske nadbiskupije i obuhvaća ukupno 11 župa i 36 pripadajućih crkvi. Župa se prvi put spominje u Kreševskoj povelji 1434. godine. Turci su 1477. godine krenuli u osvajanje Dalmacije i Primorja i u tom pohodu su zauzeli grad Vrgorac. Zadržali su se do 1690. godine kada su Vrgorčani uz pomoć Mlečana oslobodili grad. Grad je za vrijeme gotovo 200 godina opsade u više navrata paljen i pljačkan.

Zbirka je osnovana 1969. godine u Župnoj kući. Popisana je i registrirana kao kulturno dobro 1976. godine u tadašnjem Regionalnom zavodu za zaštitu spomenika kulture iz Splita i tada se u Zbirci nalazilo 39 predmeta. Od 1998. Zbirka se nalazi u kuli bega Cukarinovića. Danas se u Zbirci nalazi ukupno 70 predmeta. Od metala i kombinacije metala i drugih materijala izrađeno je 60 predmeta. Ostalih deset predmeta koji nisu izrađeni od metala te su zbog lošeg stanja kule izmješteni u Župnu kuću. Inventar izložen u vitrinama odnosi se na sakralne, arheološke predmete, nakit i predmete iz svakodnevnog života, odnosno predmete manjih dimenzija lakših za rukovanje.

Kula u kojoj su trenutno pohranjeni predmeti nema osnovne uvjete za čuvanje i izlaganje Zbirke, a to se prvenstveno odnosi na mikroklimatske uvjete i sigurnost. Neovisno o stanju kule, pravilna pohrana predmeta uvelike usporava daljnje propadanje iako je u konačnici sanacija kule neophodna.

Cilj ovog rada je predstaviti detaljan prijedlog pohrane i izlaganja metalnih predmeta zbirke župnog ureda u Vrgorcu. Da bi se postigli što idealniji uvjeti potrebno je detektirati i ukloniti uzroke propadanja, grupirati predmete po materijalima i namjeni i izložiti ih na primjeren način u adekvatne vitrine. Inventarizacija predmeta bi olakšala organizaciju unutar vitrina, a grupiranje predmeta po materijalu i namjeni omogućilo bi proces pravilne regulacije mikroklimatskih uvjeta. Svrha istraživanja je prikupiti podatke o predmetima te u konačnici izraditi prijedlog konzervatorsko-restauratorskih radova.

U prvom dijelu diplomskog rada bit će opisan teritorijalno-pravi ustroj Splitsko-makarske nadbiskupije, smještaj i povijesni kontekst Vrgorca, njegove župe i pripadajuće zbirke župnog ureda u Vrgorcu. Drugi dio rada sadrži tipologiju i kratki povijesni pregled metalnih sakralnih predmeta. Posebno poglavlje posvećeno je inventaru Zbirke gdje je svaki predmet zasebno fotodokumentiran i opisan. Zadnji dio sadrži prijedlog preventivne konzervacije Zbirke koji uključuje prijedlog sanacije kule, vrste vitrina za pohranu predmeta, regulaciju mikroklimatskih uvjeta i raspored predmeta unutar vitrina.

2. SPLITSKO-MAKARSKA NADBISKUPIJA

Splitsko-makarska nadbiskupija nastala je na području koje je u vrijeme antike zauzimala stara Solinska biskupija, kasnije i nadbiskupija. Mnogi kršćani bili su mučeni u progonu cara Dioklecijana (sv. Venancije, sv. Dujam, svećenik Asterije, đakon Septimije, vojnici Telij, Antionijan, Gajan i Paulinijan, sv. Staš) zbog tadašnje zabrane kršćanstva. Godine 313., nakon Milanskog edikta, kršćanstvo je priznato kao religija, pa se u Solinskoj biskupiji povećao broj novih vjernika, a time i potreba za većim sakralnim objektima u kojima bi se mogao okupiti i veći broj vjernika. U prilog tome idu ostatci velebnih salonitanskih crkava, posebno *bazilike urbane* (tzv. gradske bazilike) čiju je gradnju započeo biskup Simferije, a dovršio utjecajni biskup Hezihije (dopisivao se s vodećim ljudima tadašnje Crkve). Solinska biskupija u 6. st. postaje nadbiskupija, a njezin napredak unutar Crkve vidljiv je po tome da su baš u Solinu održana dva pokrajinska crkvena sabora, 530. i 533. godine.[1]

Kada je Solinska nadbiskupija opustošena u avarsko-slavenskoj navali 614. godine, dio stanovnika preselio se unutar Dioklecijanove palače u Splitu. Uz odobrenje Svete Stolice, Solinska nadbiskupija obnovljena je u Splitu. Ivan Ravenjanin između 642. i 650. godine Dioklecijanov mauzolej prenamijenio je u katedralnu crkvu i posvetio Marijinu Uznesenju (Velikoj Gospi). Ivan Ravenjanin prenio je i tijelo sv. Dujma iz Manastirina u splitsku katedralu, koja se i danas zbog njegovih relikvija naziva katedralom sv. Dujma. Od tada do danas neprekinuto se održala Splitska nadbiskupija.[2]

Splitski nadbiskupi imali su značajan utjecaj u pokrštavanju Hrvata zbog prijateljskog odnosa s prvim hrvatskim knezovima, a kasnije i kraljevima, što je u 10. stoljeću rezultiralo velikim teritorijem pod upravom splitskog nadbiskupa-metropolita, koji se protezao sve do obala Drave i Dunava.[3]

[1] VIDOVIĆ, M. (2004.). *Splitsko-makarska nadbiskupija - župe i ustanove.* Split: Splitsko-makarska nadbiskupija - Crkva u svijetu. str. 9.
[2] VIDOVIĆ, M. (2004.). *Splitsko-makarska nadbiskupija - župe i ustanove.* Split: Splitsko-makarska nadbiskupija - Crkva u svijetu. str. 9.
[3] VIDOVIĆ, M. (2004.). *Splitsko-makarska nadbiskupija - župe i ustanove.* Split: Splitsko-makarska nadbiskupija - Crkva u svijetu. str. 9.

U prilog tome ide izjava Mile Vidovića koji u svojoj knjizi *Splitsko-makarska nadbiskupija: župe i ustanove* iz 2004. prenosi:

˝Splitski su nadbiskupi od početka 13. stoljeća nosili časni naslov primasa Dalmacije i čitave Hrvatske (Dalmatiae ac totius Croatiae primas).˝

Opadanje državne moći i gubitak državne samostalnosti uzrokovao je slabljenje crkvene vlasti splitskog nadbiskupa-metropolita.. Krajem 10. stoljeća iz Splitske metropolije isključen je Dubrovnik jer je osnovana Dubrovačka nadbiskupija i metropolija, a isto se dogodilo i sa Zadrom 1154. Kralj Ladislav 1094. u Zagrebu je osnovao biskupiju. On izuzima Zagrebačku biskupiju iz crkvene vlasti splitskog metropolita i pripaja je metropolitu u Kalioči u Mađarskoj Splitska nadbiskupija teško stradava u turskim prodorima u 16. stoljeću, ali se ipak preko svećenika održava.[4]

Austrijska vlast 1828. godine prisilila je Svetu Stolicu da ukine Splitsku nadbiskupiju i metropoliju, kako bi cijela crkvena pokrajina Dalmacije bila upravljana iz Zadra, gdje je bilo sjedište austrijske političke vlasti. Splitsko-makarsku nadbiskupiju i Splitsku metropoliju je bulom *˝Qui vicariam˝* 27. srpnja 1969. uspostavio papa Pavao VI. zauzimanjem tadašnjeg splitskog biskupa Frane Franića. Tako je ukinuta Makarska biskupija, koja je pripojena Splitsko-makarskoj nadbiskupiji, a pokrajinske biskupije (Dubrovačka, Hvarska, Kotorska i Šibenska) su nazvane Splitskom metropolijom. Danas je Splitsko-makarska nadbiskupija sastavljena od tri nekadašnje biskupije: Splitske, Makarske i Trogirske.[5]

[4] VIDOVIĆ, M. (2004.). *Splitsko-makarska nadbiskupija - župe i ustanove.* Split: Splitsko-makarska nadbiskupija - Crkva u svijetu. str. 10.

[5] VIDOVIĆ, M. (2004.). *Splitsko-makarska nadbiskupija - župe i ustanove.* Split: Splitsko-makarska nadbiskupija - Crkva u svijetu. str. 10.

Slika 1 (*Teritorijalna podjela nadbiskupija u Hrvatskoj*; preuzeto sa https://hr.wikipedia.org/wiki/Katoli%C4%8Dka_upravna_podjela_Republike_Hrvatske)

Ustroj Splitsko-makarske nadbiskupije

Splitsko-makarska nadbiskupija zauzima prostor od 3 668 km². Dijeli se na tri zborna kaptola: Prvostolni kaptol u Splitu, Zborni kaptol u Makarskoj i Zborni kaptol u Trogiru. Sastoji se od 13 dekanata[6] (2008. godine osnovan je Kaštelanski dekanat) koji čine 187 župa[7] s oko 445.000 katoličkih vjernika. Splitsko-makarskom nadbiskupijom upravlja Nadbiskupski ordinarijat (ili Nadbiskupska kurija). To je središnja ustanova, odnosno ured kojem je na čelu nadbiskup[8]. Ordinarijat je podijeljen na generalni vikarijat (čiji članovi pomažu u upravljanju

[6] 12 dekanata: Biokovski, Cetinski, Imotski, Kliški, Makarski, Neretvanski, Omiški, Poljički, Solinski, Trogirski dekanat, Splitski katedralni dekanat i Splitski konkatedralni dekanat. Kaštelanski dekanat je 13. dekanat.

[7] ANČIĆ, N. A. (2015.). *Splitsko-makarska nadbiskupija: uredi i ustanove*. Split: Crkva u svijetu. str. 83 – podatak iz tablice/broj župa iz 2012. godine.

[8] U vrijeme pisanja 14. lipnja 2017. tu dužnost obnaša mons. dr. Marin Barišić.

nadbiskupijom), pastoralni vikarijat (članovi vode pastoralne poslove biskupije) i sudbeni vikarijat.[9]

Splitsko-makarska nadbiskupija vodi nekoliko obrazovnih i neobrazovnih ustanova: Nadbiskupijsko sjemenište, Nadbiskupijsku klasičnu gimnaziju ˝Don Frane Bulić˝, Centralno bogoslovno sjemenište i Katolički bogoslovni fakultet kao obrazovne te Svećenički dom i Caritas nadbiskupije kao neobrazovne ustanove.[10]

2.1. BIOKOVSKI DEKANAT

Biokovski dekanat dio je Splitsko-makarske nadbiskupije, zauzima površinu od približno 285 km^2 sa 6.572 stanovnika[11]. Obuhvaća 11 župa[12] s 36 pripadajućih crkvi i 18 kapela (od toga 10 usputnih kapelica). Većim dijelom nalazi se u zaleđu Biokova, a manjim u zaleđu planine Rilić. Zbog slabe povezanosti zabiokovskih župa i nekadašnje pripadnosti Makarskom dekanatu, bilo je nužno uspostaviti Biokovski dekanat radi bolje komunikacije i organizacije župa i župnika. Upravno i političko središte Biokovskog dekanata je grad Vrgorac, koji je ujedno i jedini grad na području dekanata. Biokovski dekanat graniči s Makarskim, Imotskim i Neretvanskim dekanatom.

Dekanat je naseljen još za vrijeme Ilira[13], odnosno Rimljana jer su pronađeni i predmeti iz rimskog razdoblja. Hrvati su se doselili u 7. stoljeću i do danas su ostali jedino stanovništvo na čitavom području Biokovskog dekanata. Turci su to područje zauzeli krajem 15. stoljeća i zadržali se sve do 1690. godine, kada su Vrgorčani uz pomoć mletačke vojske oslobodili grad. U vrijeme Morejskog i Malog rata, cijelu Vrgorsku krajinu su naselili Hrvati iz susjedne Hercegovine.[14] Vjeko Vrčić u knjizi *Vrgorska krajina* navodi kako je Alberto Fortis

[9] ANČIĆ, N. A. (2015.). *Splitsko-makarska nadbiskupija: uredi i ustanove*. Split: Crkva u svijetu. str. 9.

[10] VIDOVIĆ, M. (2004.). *Splitsko-makarska nadbiskupija - župe i ustanove.* Split: Splitsko-makarska nadbiskupija - Crkva u svijetu. str. 17.-26.

[11] Izvor: dzs.hr; pristup stranici 2. rujna 2017.

[12] Župe na području biokovskog dekanata: Dusina – Veliki Prolog, Kozica, Orah, Poljica, Rašćane, Ravča, Staševica, Stilja, Vrgorac, Zavojane i Župa.

[13] Ostaci gomila gradina i brončanih predmeta potvrđuju njihovu prisutnost na tom području.

[14] VIDOVIĆ, M. (2004.). *Splitsko-makarska nadbiskupija - župe i ustanove.* Split: Splitsko-makarska nadbiskupija - Crkva u svijetu. str. 29.

1772. godine boravio u Vrgorcu, pa u svom putopisu zapisao kako je *˝(…)Vrgorac gomila ruševina nastanjena siromašnim obiteljima i da je njegova tvrđava, koja ga brani, u lošem stanju˝.* Vrčić također navodi kako je 1840. godine Vrgorac imao 921 stanovnika koji su živjeli u 189 kuća od kojih su neke bile pokrivene slamom.[15]

2.2. ŽUPA NAVJEŠTENJA BLAŽENE DJEVICE MARIJE U VRGORCU

Prvi spomen župe datira iz 1434. godine, kada se u Kreševskoj povelji[16] spominju franjevci kao ´dušobrižnici´ stanovnika Gorske župe, odnosno Vrgorske krajine, a stanovnici kao katolici.[17] 1477. godine, Turci su krenuli u osvajanje Primorja, Dalmacije pa su na tom putu zauzeli i Vrgorac i njime vladali preko 200 godina. U to je vrijeme podignuta i džamija s pripadajućim minaretom na mjestu današnje župne crkve. Važno je napomenuti da je francuska uprava 1812. godine naredila župnicima cijele Neretvanske i Vrgorske krajine da župne knjige donesu u Opuzen. Catara[18] koja je prevozila knjige se potopila i sve knjige napisane do toga su nepovratno izgubljene.[19]

Gradnja današnje župne crkve započela je 1913. godine, a pokrivena je i stavljena u funkciju 25. prosinca 1921. godine i posvećena Navještenju Blažene Djevice Marije. Dimenzije su joj 24m x 16m, a izgrađena je prema nacrtu Ćire Ivekovića. Zvonik je dograđen 1962. godine.[20]

[15] VRČIĆ, V. (1972.). *Vrgorska krajina.* Vrgorac: Župski ured. str. 18.
[16] BAJTO, M., & BUKLIJAŠ, M. (2005.). *Vrgoračko zabiokovlje.* Zagreb: Hrvatski književni krug. str. 13.-14.
[17] VRČIĆ, V. (1972.). *Vrgorska krajina.* Vrgorac: Župski ured. str. 25.
[18] Catara (*pom*. splav) je nisko, široko plovilo za rad u luci oko broda.
[19] VRČIĆ, V. (1972.). *Vrgorska krajina.* Vrgorac: Župski ured. str. 62.
[20] VRČIĆ, V. (1972.). *Vrgorska krajina.* Vrgorac: Župski ured. str. 102.

3. ZBIRKA ŽUPNOG UREDA U VRGORCU

Zbirka je osnovana 1969. godine u župnoj kući. Zbirka pripada rimokatoličkoj vjerskoj zajednici u župi Navještenja Blažene Djevice Marije u Vrgorcu. Od 1998. godine, nakon građevinske sanacije, Zbirka se nalazi u kuli bega Cukarinovića (tzv. fratarske kule) i za nju su nadležni franjevci.[21] Vjeko Vrčić (1972.) navodi sljedeće premete: tri barokna kipa sv. Ante, bizantsku sliku Umilenije Bogorodice, mali srebrni bizantski križ, veliku srebrnu kadionicu s pripadajućom lađicom, baroknu piksidu, tri barokna srebrna kaleža, dvije barokne posudice za ulje, tri srebrna kandila, propali Zavojanski misal ukrašen srebrnim koricama te tri glagolska misala. U ovoj se Zbirci čuva i križ pod kojim je pokopan pjesnik Tin Ujević.[22]

Zbirka je popisana i registrirana kao kulturno dobro u tadašnjem Regionalnom zavodu za zaštitu spomenika kulture iz Splita 1976. godine i tada se u Zbirci nalazilo 39 predmeta.[23]

Konzervatorski odjel u Imotskom je 2010. godine obavio inventarizaciju Zbirke koja danas broji 70 predmeta. Osim sakralnih (liturgijskih) predmeta koji prevladavaju, u Zbirci se nalazi i manja količina arheoloških nalaza, slika, skulptura, etnografskih predmeta (nakita) te predmeta iz građanskog života.

U svrhu preventivne konzervacije, a zbog neprimjerenog prostora kule, tri drvene polikromirane skulpture sv. Ante premještene su u župnu kuću.

[21] http://hvm.mdc.hr/zbirka-zupnog-ureda-vrgorac,13/hr/crkvene-zbirke/; pristup stranici 8. rujna 2017.
[22] VRČIĆ, V. (1972.). *Vrgorska krajina.* Vrgorac: Župski ured. str. 108.
[23] Revizija Zbirke župnog ureda u Vrgorcu (2010.); Konzervatorski odjel u Imotskom.

Zatečeno stanje Zbirke župnog ureda u Vrgorcu

Prvi pregled Zbirke župnog ureda u Vrgorcu obavljen je u studenom 2016. godine. Taj pretpregled bilo je nužno obaviti kako bi se dobio uvid u opće stanje Zbirke. Dogovoren je susret s fra Ivicom Omazićem, trenutno nadležnom osobom koja vodi brigu o Zbirci.

Zbirka se nalazi na sjevernoj strani ulaza u grad Vrgorac, na južnoj strani padine, koju od ostatka brda Matokit dijeli cesta. Nalazi se tik do župne kuće u Splitskoj ulici 23.

Slika 2 (*Lokacija Zbirke župnog ureda u Vrgorcu*; Anamarija Drnasin; 28. ožujka 2017.)

Zatečeno stanje kule

Kula u kojoj je izložena Zbirka je visoka građevina debelih kamenih zidova bez otvora na sjevernoj, odnosno s tri manja prozorska otvora na južnoj strani. Zapadni dio kule, koji je okrenut prema župnoj kući, ima dvoja vrata od kojih jedna služe kao vanjski ulaz u podrumski prostor kule, a druga, manja vrata se nalaze na visini od približno 2 m i ne može im se pristupiti bez pomoćnih ljestvi. Manja se nalaze u prizemlju kule. Istočni dio kule sadrži dva prozorska otvora i ˝glavna˝ ulazna vrata u prizemlju. Prozor na prvom katu je manji, a na drugom katu nešto veći i sadrži tri vertikalne zaštitne šipke.

Na svim postojećim prozorima su ugrađena stakla, a sva troja vrata su izrađena od drveta. Kameni zidovi su fugirani (upitno stanje žbuke kojom je fugirano), a popločani kameni krov nema izolaciju, kao ni odvodni žlijeb. Biljni obraštaj izraženiji je na sjevernoj strani gdje se zadržava veća vlaga zbog nedostatka sunca, a nešto manje ga ima u podnožju kule zbog uske kamene stazice koja dijeli kulu od zemljane površine.

Slika 3 (*Detalj zapadnog i istočnog dijela kule s otvorima*; Anamarija Drnasin; 31. ožujka 2017.)

Zatečeno stanje unutrašnjosti kule i Zbirke

Unutrašnjost kule podijeljena je na prizemlje, kat i potkrovlje koji imaju zajednički ulaz na istočnoj strani, a u podrumski se prostor ulazi sa zapadne strane. Unutarnjih dimenzija približno 3,85 metara, tj. ukupne površine svakog kata od približno 15 m² prostor je vertikalno podijeljen drvenom konstrukcijom postavljenom na kamenim konzolama, koja je međusobno povezana pripadajućim drvenim stepenicama.

Zbirka je unutar kule improvizirano izložena, izuzev pokušaja tematskog izlaganja liturgijskih, etnografskih i predmeta iz građanskog života u prizemlju u tri odvojene vitrine. Predmeti su raspoređeni na sve tri razine kule, ali ne postoji nikakva opravdana poveznica za takav način izlaganja (materijal, vrsta, svrha).

Slika 4 (*Detalj načina izlaganja u prizemlju i na prvom katu*; Anamarija Drnasin; 28. ožujka 2017.)

Slika 5 (*Detalj načina izlaganja na drugom katu/potkrovlju*; Anamarija Dransin; 28. ožujka 2017.)

Slika 6 (*Detalj interijera s vitrinama*; Anamarija Drnasin; 31. ožujka 2017.)

Slika 7 (*Detalj interijera*; Anamarija Drnasin; 31.ožujka 2017.)

Slika 8 (*Detalj izlaganja u vitrinama u prizemlju*; Anamarija Drnasin; 31. ožujka 2017.)

Opće stanje Zbirke 2017. godine, u odnosu na stanje u vrijeme revizije Konzervatorskog odjela u Imotskom iz 2010., nije posebno promijenjeno, odnosno nije dodatno pogoršano. Manji dio predmeta (njih pet) je u tom periodu od 7 godina restauriran, posebno zahvaljujući angažiranosti fra Petra Vrljička, prijašnjeg voditelja Zbirke. Na ostalim predmetima nije došlo do novih većih oštećenja, kako mehaničkih tako i kemijskih. Jedno oltarno raspelo nije pronađeno.

Unatoč neadekvatnom izložbenom prostoru čiji su uvjeti za današnje standarde prostora za pohranu prilično upitni te jedva zadovoljavaju minimalne uvjete zaštite, Zbirka je zapravo u poprilično dobrom stanju. Otegotna okolnost je i činjenica da Zbirku čine predmeti različitih skupina materijala i vrste.

Zbirku čine u većem dijelu metalni predmeti (njih 60), četiri predmeta izrađena od kamena, tri drvene skulpture, glinena posuda te dvije slike s prikazom Gospe. Najosjetljiviji predmeti iz Zbirke, tri drvene skulpture i dvije slike su izmještene u župnu kuću i crkvu, dok su nešto manje osjetljivi predmeti od kamena i keramike ostali u kuli. S obzirom na to da 85% Zbirke čine metalni predmeti, također osjetljivi materijali, nužna je klasifikacija i detaljnija analiza istih.

4. METALNI SAKRALNI (LITURGIJSKI) PREDMETI

Kršćani se okupljaju u crkvama na euharistijskim i drugim slavljima i u tim prilikama se rabe posebni predmeti, odjeća i knjige. Sakralni predmeti sastavni su dio svake crkve. Mogu se smatrati i ˝fundusom˝ crkve. Svaki od predmeta ima svoje značenje u teološkom smislu i u liturgijskoj svakodnevici predstavlja više od upotrebnih predmeta. Za svaki od predmeta navedene su preporučene smjernice izrade, izgleda i korištenja. Generalno, mogu se podijeliti na liturgijsko posuđe (predmete iz kojih se jede ili pije) i sakralne predmete.

Terminologija – sakralni ili liturgijski predmeti?

Problematika terminologije u hrvatskom jeziku je česta pojava koja ometa točno definiranje nekog pojma. U slučaju nazivlja liturgijskih, odnosno sakralnih predmeta, razlike gotovo i nema. Stoga, zgodna bi bila podjela na *liturgijsko posuđe*, koje je vezano isključivo uz hranu (vodu i vino iz liturgijskog obreda) i *sakralne predmete*, koji nisu nužno usko vezani uz liturgijski obred, ali ih se svakako smatra dijelom sakralne umjetnosti.

Povijesni pregled predmeta

Kroz povijest, paralelno s teološkim stavovima i modom određenog vremena, mijenjali su se i sakralni predmeti, odnosno njihov izgled i upotreba. Pojedini su predmeti gotovo izbačeni iz upotrebe, a neki se još uvijek koriste u istom obliku, s minimalnim izmjenama.

Materijali korišteni pri izradi

Crkva ne definira točno materijale od kojih bi pojedini predmeti trebali biti izrađeni, ali potaknuta iskustvom i praktičnošću, neki su materijali ustaljeni.[24] Učestalo korištenje zahtijeva otpornije materijale: prestaju se koristiti lomljivi i manje stabilni materijali (npr. staklo, keramika, porculan, drvo), a počinju koristiti predmeti izrađeni od plemenitih metala ili presvučeni plemenitim metalima.

[24] *Opća uredba Rimskog misala.* (2004.). Zagreb: Kršćanska sadašnjost; str. 67./stavka 332.

4.1. LITURGIJSKO POSUĐE

Liturgijsko posuđe usko je vezano uz euharistijsko slavlje. Koristi se najčešće i to uz izravan kontakt (dodirom) pa je velika vjerojatnost da će biti izloženo bržem propadanju. U liturgijsko posuđe se ubraja kalež, plitica (patena) i čestičnjak (ciborij).

Kalež

Kalež je zapravo čaša, izuzeta iz redovite upotrebe (˝posvećena˝ čaša), koja je trajno zadržala svoj specifični oblik. Naime, kalež se sastoji od 3 dijela: čaške, nodusa (´čvora´) i podnožja. Čaška je njegov najvažniji dio koji je predviđen za posvećeno vino, nodus povezuje gornji i donji dio, a podnožje ima potpornu ulogu.

Prvi kaleži su, u skladu s vremenom, bili stakleni i rabili su se sve do 7. st. Osim staklenih, postojali su i kaleži izrađeni od drugih materijala: koštani, drveni te izrađeni od plemenitih materijala. Ovisno o financijskoj moći, često su ukrašavani dragim kamenjem, bili su meta osvajača.[25]

Plitica (patena)

Plitica (patena) zajedno s kaležom čini sadržajnu cjelinu. Služi za stavljanje kruha ili drugih obrednih namirnica na nju i koristila se kao tanjur na kojem se posvećivao kruh.

Najčešće su bile kružne, ali ne nužno jer postoje i one pravokutnog oblika. U British Museumu u Londonu se nalazi najstarija staklena patena iz 3./4. st. Veličina patene ovisi o liturgijskim potrebama i upotrebi. Kao i kalež, patena je tanjur izuzet iz redovite upotrebe.[26]

[25] ŠAŠKO, I. (2005.). *Per signa sensibilia. Liturgijski simbolički govor.* Zagreb: Glas Koncila; str.399.-404.
[26] ŠAŠKO, I. (2005.). *Per signa sensibilia. Liturgijski simbolički govor.* Zagreb: Glas Koncila; str.405.-407.

Slika 9 (*Kalež s pripadajućom patenom, Zbirka župnog ureda u Vrgorcu*; Anamarija Drnasin; 28. ožujka 2017.)

Ciborij (čestičnjak)

Ciborij (čestičnjak) je posuda s poklopcem u kojoj se čuvaju posvećene hostije. Prvi ciboriji su bili izrađeni kao male košarice od šiblja[27]; čak su izrađivane male škrinjice kako bi se posvećena hrana nosila kućama ili na putovanja.

Ciboriji od 13. st. postaju veći, dobivaju podnožje i poklopac, a na vrhu njega i križ. Izgledom podsjećaju na kalež, izuzev poklopca. Važnost ciborija je najveća u izvanobrednoj ulozi, jer se koristi ˝u slučaju nužde˝, kada nije moguće održati obred euharistije.[28]

[27] Prikazane su i na freskama u katakombama; spominju se u kontekstu progonstva kršćana.

[28] ŠAŠKO, I. (2005.). *Per signa sensibilia. Liturgijski simbolički govor.* Zagreb: Glas Koncila; str. 408.- 410.

Slika 10 (*Ciborij (čestičnjak) s pripadajućim poklopcem, Zbirka župnog ureda u Vrgorcu*; Anamarija Drnasin; 28. ožujka 2017.)

4.2. SAKRALNI PREDMETI

Sakralni predmeti dio su inventara crkve koji se ne koriste nužno u svakodnevnoj upotrebi. Mogu biti izrađeni od različitih materijala ili njihovom kombinacijom. Dijele se na misna ruha, ikone, sakralne knjige i sakralne predmete.

Metalni predmeti

Metalni predmeti pridonose uzvišenosti liturgijskoga slavlja. Osim uloge upotrebnih predmeta, odraz su mode i stanja određenog vremena. U metalne sakralne predmete ubrajaju se pokaznica, kadionica, lađica, relikvijar, pastoral, svijećnjaci, kutije za molitve i sl.

Pokaznica

Pokaznica ili monstranca služi za izlaganje posvećene hostije vjernicima. U početku su se za tu svrhu koristili ciboriji s preinakama na poklopcu. S obzirom na namjenu, njihov se izgled mijenjao, ali neke su odlike ostale nepromijenjene: hostija je vidljiva i ima zrakasti oblik.[29]

U 15. i 16. st. postojala su i određena ˝natjecanja˝ u izradi najljepše pokaznice, što je redovito značilo pokaznice veličanstvenih izrade i dimenzija.[30]

Slika 11 (*Pokaznica iz crkve Navještenja Blažene Djevice Marije u Vrgorcu;* Anamarija Drnasin; 12. studenog 2017.)

Slika 12 (*Primjer pokaznice; preuzeto sa https://ids.lib.harvard.edu/ids/view/17817190?width=3000&height=3000; pristup stranici 2. rujna 2017.*)

[29] ŠAŠKO, I. (2005.). *Per signa sensibilia. Liturgijski simbolički govor.* Zagreb: Glas Koncila; str. 411.-413.

[30] Renesansna pokaznica iz Genove (1553.g.) imala je oblik kovčega i trebalo ju je nositi osam svećenika; španjolske pokaznice bile su visoke 3 metra i više.

Kadionica

Kadionica je metalna posuda u koju se stavlja žar i tamjan za obred kađenje. Najčešće je izrađena od zlata, srebra, bakra, bronce, mesinga ili željeza s podnožjem i poklopcem koji drže tri ili četiri povezana lanca[31]. Kadionice kakve se danas najčešće mogu vidjeti u crkvama su prijenosne, nošene kadionice i poznate su od 400. godine.

Kadionica na poklopcu ima otvor koji omogućuje dovoljan i kontroliran dotok zraka kao i izlaženje mirisnog dima. Uz nju se nalazi i posuda u kojoj se čuva i nosi tamjan – lađica s pripadajućom žličicom.[32]

Lađica (navicula)

Lađica je metalni predmet, često korišten uz kadionicu koji služi za pohranu i nošenje tamjana. Izrađuje se od metala, a rjeđe od drveta i bjelokosti. Ima nožice ili postolje.

Slika 13 (*Kadionica iz Zbirke župnog ureda u Vrgorcu*; Anamarija Drnasin; 28. ožujka 2017.)

Slika 14 (*Lađica iz Zbirke župnog ureda u Vrgorcu*; Anamarija Drnasin; 28. ožujka 2017.)

[31] Duljina lanca kadionice ovisi o vrsti upotrebe.

[32] ŠAŠKO, I. (2005.). *Per signa sensibilia. Liturgijski simbolički govor.* Zagreb: Glas Koncila; str. 418.-420.

Moćnik (relikvijar)

Moćnikom se smatra posuđe raznih oblika u kojima su se tijekom stoljeća čuvali posebni predmeti, bilo da je riječ o cijelome tijelu položenom u lijes, samo određenim njegovim dijelovima, ili predmetima koji su s tijelom nekad bili u dodiru. Smatra se da ti dijelovi, odnosno moći, pomažu kršćanima, pa ih se ili ugradi u oltar ili su izloženi u prostoru crkve, kako bi bili blizu vjernicima.[33]

Nerijetko su relikvijari izrađivani u obliku dijela tijela koji se nalazio unutar njih. Kako su moguća zastranjenja, nužno je ˝osigurati vjerodostojnost relikvija; spriječiti pretjerano komadanje moći, koje nije u skladu s dostojanstvom ljudskoga tijela˝. Liturgijske norme upozoravaju kako bi moćnici trebali biti toliko veliki kako bi se shvatilo da se radi o dijelovima ljudskog tijela.[34]

Slika 15 (*Primjer relikvijara*; preuzeto sa https://wolfgangcapito.files.wordpress.com/2013/02/foot-reliquary.jpg; pristup stranici 2. rujna 2017.)

[33] ŠAŠKO, I. (2005.). *Per signa sensibilia. Liturgijski simbolički govor*. Zagreb: Glas Koncila; str. 414.-417.

[34] ŠAŠKO, I. (2005.). *Per signa sensibilia. Liturgijski simbolički govor.* Zagreb: Glas Koncila; str. 414.-417.

Pastoral (biskupski štap)

Pastoral ili biskupski štap je, kao što mu ime govori, štap koji koristi biskup. Najčešće je izrađen od drveta, malo zavijen na vrhu i obložen metalnim ukrasima. Od prvog spominjanja pastorala u 5. stoljeću oblik mu se mijenja uz manje promjene. Ornamentalni detalji završetka pastorala slijede stilska obilježja svog razdoblja. Može završavati u obliku križa, stiliziranog pastirskog štapa ili imati zavijen završetak – što simbolizira pastira.[35]

Slika 16 (*Primjer pastorala*; preuzeto sa https://i.pinimg.com/736x/a9/5f/5c/a95f5c121ea92886dc7d2dabf7456426.jpg; pristup stranici 2. rujna 2017.)

Svijećnjak

Svijećnjak je nosač za svijeće koje gore za vrijeme liturgijskih obreda; ukrasni sakralni predmet. Danas se koriste iz simboličnih razloga, kao podsjetnik na prve kršćane koji su se okupljali u katakombama ili u mraku[36]. Ispočetka su ih nosili akoliti[37], a danas se nalaze na oltaru (od 14. stoljeća). U prvim stoljećima postojanja svijećnjak je bio visok oko 1 metar i

[35] IVANČEVIĆ, R. (2000.). *Uvod u ikonologiju*. Zagreb: Kršćanska sadašnjost; str. 483.

[36] Svijeće su korištene iz praktičnih razloga.

[37] Akoliti su posebnoređeni službenici koji su bili zaduženi za nošenje/držanje svijeća.

imao je jednostavan oblik: trokraki nosač s nogom koja imitira oblik šape, nodus (čvor), tanjurić u koji kaplje vosak i šiljak na koji se nabode svijeća kako ne bi pala. Kasnije se izgled, visina i dekoracija svijećnjaka mijenja u skladu sa stilskim razdobljem.[38]

Do 13. stoljeća najčešće se izrađivao od bronce, a od tada uz broncu koriste srebro i drvo. Izrada svijećnjaka od drva naročito je bila popularna u doba baroka, kada je na svakom oltaru bilo najmanje 10 svijećnjaka.[39]

Slika 17 (*Svijećnjaci iz Zbirke župnog ureda u Vrgorcu*; Anamarija Drnasin; 28. ožujka 2017.)

Kandilo (vječno svjetlo)

Kandilo ili vječno svjetlo je viseća metalna posuda u kojoj gori ulje pred svetim slikama ili svetohraništem. Reljefna dekoracija kandila uklapa se u stilsku dekoraciju ostalih metalnih predmeta iz inventara crkve.[40]

[38] IVANČEVIĆ, R. (2000.). *Uvod u ikonologiju*. Zagreb: Kršćanska sadašnjost; str. 587.
[39] IVANČEVIĆ, R. (2000.). *Uvod u ikonologiju*. Zagreb: Kršćanska sadašnjost; str. 588.

Slika 18 (*Kandilo/vječno svjetlo iz Zbirke župnog ureda u Vrgorcu*; Anamarija Drnasin; 28. ožujka 2017.)

Škropionica i škropilo

Škropionica i pripadajuće škropilo služe u obredu kojim se blagoslovljenom vodom prskaju osobe, stvari ili prostori. Kamena škropionica se najčešće nalazi kraj ulaza u crkvu i redovito je pričvršćena za pod ili ugrađena u zid te je većih dimenzija. Metalne škropionice su posudice manjih dimenzija koje imaju preklopnu ručku pa su praktične za rukovanje. Uz male metalne škropionice dolazi i škropilo, manja kuglica (nataknuta na kratku dršku) s otvorima unutar koje se nalazi spužva. Škropilo se umače u škropionicu s vodom.[41]

[40] IVANČEVIĆ, R. (2000.). *Uvod u ikonologiju*. Zagreb: Kršćanska sadašnjost; str. 348.
[41] IVANČEVIĆ, R. (2000.). *Uvod u ikonologiju*. Zagreb: Kršćanska sadašnjost; str. 592.

Slika 19 (*Škropionica i škropilo iz crkve Navještenja Blažene Djevice Marije u Vrgorcu*; Anamarija Drnasin; 12. studenog 2016.)

Kanonske ploče

Kanonske ploče su naziv za set od 3 tablice koje se nalaze na oltaru, a svećeniku služe kao podsjetnik za vrijeme mise. Ploče se nalaze na oltaru i sadrže molitve.[42]

[42] IVANČEVIĆ, R. (2000.). *Uvod u ikonologiju*. Zagreb: Kršćanska sadašnjost; str. 350.

Slika 20 (*Kanonska ploča iz Zbirke župnog ureda u Vrgorcu*; Anamarija Drnasin; 28. ožujka 2017.)

Raspelo

Raspelo je liturgijski predmet koji prikazuje križ s Kristovim tijelom pribijenim na njega. Prvotno je korištena oznaka samo križa , a kasnije je u ikonografskom smislu prikazivan križ s likom razapetog Krista. Raspelo odnosno razapeti Krist kao samostalan prikaz javlja se u doba romanike (od 10. stoljeća) i to najčešće na zidnom slikarstvu te kao

skulptura iznad trijumfalnog luka. Tek se od 13. stoljeća počinje stavljati na oltar i nositi u procesijama.[43]

Slika 21 (*Raspelo iz Zbirke župnog ureda u Vrgorcu*; Anamarija Drnasin; 28. ožujka 2017.)

Zvono

Zvona su se u kršćanstvu počela koristiti kako bi pozivale monahe na molitvu, a njihovo prvo spominjanje seže od kraja 6. stoljeća. Od 7. stoljeća naovamo su u Italiji postala ustaljena praksa radi pozivanja vjernika na liturgijske obrede. Krajem 7. stoljeća zvona se, iz praktičnih razloga, smještaju u posebne tornjeve, kako bi se dalje čula. Prva zvona su bila visoka i uska, a kasnije postaju šira i niža.[44]

U crkvama se nalaze i manje verzije zvona koje su u upotrebi pri liturgijskim obredima.

[43] IVANČEVIĆ, R. (2000.). *Uvod u ikonologiju*. Zagreb: Kršćanska sadašnjost; str. 534.
[44] IVANČEVIĆ, R. (2000.). *Uvod u ikonologiju*. Zagreb: Kršćanska sadašnjost; str. 628.

Slika 22 (*Zvono iz Zbirke župnog ureda u Vrgorcu*; Anamarija Drnasin; 28. ožujka 2017.)

5. INVENTAR ZBIRKE ŽUPNOG UREDA U VRGORCU

Zbirka Župnog ureda u Vrgorcu sadrži ukupno 70 predmeta. Veći dio Zbirke, kako je već navedeno, čine predmeti potpuno izrađeni od metala ili kombinacijom metala i nekog drugog materijala. Manji dio Zbirke čine nemetalni predmeti, njih 10, koji su prijašnjim intervencijama izmješteni iz kule u kojoj je Zbirka izložena. Taj dio Zbirke čine tri drvene polikromirane skulpture, dvije slike s prikazom Gospe, četiri kamena fragmenta te jedna veća glinena posuda.

Većina metalnih predmeta inventara Zbirke smješteni su u tri vitrine u prizemlju kule, a manji dio na prvom katu i potkrovlju (2. kat). Inventar izložen u vitrinama odnosi se na liturgijske predmete, arheološke predmete, nakit te predmete iz svakodnevnog života, odnosno predmete nešto manjih dimenzija i lakših za rukovanje. Vitrine u kojima su izloženi predmeti imaju staklene police iz čega se može zaključiti da su predmeti koji se ne nalaze u vitrinama izmješteni na više katove kule zbog većih dimenzija i težine.

Zbirka, tj. onaj dio metalnih i djelomično metalnih predmeta, se može podijeliti na ukupno pet skupina: *liturgijske predmete*, *sakralne predmete*, *arheološke predmeti*, *nakit* i *predmete iz građanskog života*. Svaka od tih skupina se treba izmjestiti u tematski posložene cjeline u zasebnim vitrinama po materijalu i svrsi. Time se omogućava lakša preglednost Zbirke kao i lakše održavanje idealnih mikroklimatskih uvjeta za svaki pojedini materijal ili kombinaciju materijala.

Početni proces preslagivanja predmeta je usporedba stanja iz 2010. godine, u vrijeme revizije Konzervatorskog odjela u Imotskom, sa stanjem iz 2017. godine. Opći dojam pri vizualnom pregledu jest da je stanje nepromijenjeno što se tiče izgleda i brojnosti predmeta[45]. Tome u prilog ide i činjenica da izložbeni prostor Zbirke, unatoč povijesnoj i umjetničkoj vrijednosti, nije otvoren za javnost (dijelom zbog nezainteresiranosti javnosti, ali prvenstveno zbog nedovoljnih tehničkih uvjeta Zbirke). Time se izravno smanjuje utjecaj čovjeka na sadržaj Zbirke i njezino propadanje ovisi većim dijelom o prostoru u kojem se nalazi.

[45] Dio predmeta je izmješten u župnu kuću, a dio u crkvu Navještenja Blažene Djevice Marije u Vrgorcu. Ostali se predmeti nalaze u kuli.

Liturgijski predmeti grupirani su po materijalu i namjeni. Toj skupini pripadaju tri kaleža (od kojih su dva kaleža s patenom), dvije navicule (lađice), jedan ciborij (čestičnjak), dvije teke (kutijice za hostije) te dva krizmarija (posude za pomasti). Svi navedeni predmeti izrađeni su od srebra ili mjedi, s ili bez pozlate. Zbog činjenice da su materijali od kojih je grupa predmeta izrađena (srebro, mjed, pozlata) različiti obojeni metali, njihovo grupiranje je opravdano kako u tehničkom tako i u vizualnom smislu.

Sistematizacija *sakralnih predmeta* odnosila se u najvećem dijelu na podjelu predmeta po namjeni uz opravdanje vizualnih i ekonomskih razloga (kasnije prijedlog izrade vitrina). Poštivan je princip prilagodbe osjetljivijem materijalu, u ovom slučaju organskim materijalima (drvo, karton, papir). Time su sakralni predmeti podijeljeni na skupine raspela, kadionica i kandila, te na skupinu velikih predmeta koji su izrađeni od više materijala.

Podjela *arheoloških predmeta*, *nakita* i *predmeta iz građanskog života* u većoj je mjeri zadržana prema podjeli revizije Konzervatorskog odjela u Imotskom iz 2010. godine. Podjela predmeta izrađena je po svojstvu materijala i njihovoj namjeni. Također, zadržani su inventarni brojevi svakog od predmeta, ali kako ne odgovaraju novoj podjeli, neće biti redom i korišteni.

Statistički podaci o sadržaju Zbirke

U Zbirci je ukupno 70 predmeta, a od toga 60 je izrađeno isključivo od metala ili kombinacijom metala i organskih materijala ili kombinacijom metala i anorganskih materijala. Isključivo od metala izrađena su 44 predmeta. Kombinacijom metala i organskih materijala izrađeno je 12 predmeta, a kombinacijom metala i anorganskih materijala izrađeno je 4 predmeta. Neovisno u kakvoj se kombinaciji nalaze, samostalno ili s drugim materijalima, u Zbirci su zastupljene četiri vrste metala. Od toga je 19 predmeta izrađeno srebra, 36 od mjedi, 8 od željeza i 3 od bronce. Na predmetima u Zbirci korišteno je pet različitih tehnika izrade i obrade metala. Na većini predmeta u Zbirci korištena je kombinacija jedne ili više tehnika izrade i obrade. Lijevanje je najzastupljeniji način izrade predmeta i prisutan je kod njih 35. Tiještenje je korišteno pri izradi 27 predmeta, a iskucavanje kod 27 predmeta. Graviranje kao način ukrašavanja korišten je na 8 predmeta, a tehnika na proboj

na 5 predmeta. Pozlata i posrebrivanje kao metoda oplemenjivanja metala korištena je na 14 predmeta.

Metali u Zbirci

Srebro (lat. Ag; talište 961,8 °C) je metal visokog sjaja koji se može lako obrađivati. U prirodi se nalazi u elementarnom stanju. Pogodan je za lijevanje i vrlo je mekan metal koji se lako da kovati i izvlačiti. Zbog svoje žilavosti može se ispolirati do visokog sjaja. Dobar je vodič topline i elektriciteta. Srebro ne može korodirati, ali pod utjecajem vodikovih sulfida dolazi do površinske oksidacije. Time srebro gubi svoj sjaj i stvara se sloj fine tamne patine. Prvi nalazi srebrnih predmeta datiraju unatrag 3000 godina. Zbog svojih dobrih svojstava nalazi široku primjenu (u zlatarstvu, novčarstvu, ukrasnim i upotrebnim predmetima, elektronici i sl.) kroz povijest pa do danas.

Bakar (lat. Cu; talište 1085 °C) je metal karakteristične crvene boje koji se izvrsno izvlači i kuje. U prirodi se rijetko nalazi u elementarnom stanju, već je najrasprostranjeniji u vidu minerala (bakreni sulfit, halkozin, halkopirit, oksidne ili bazno-karbonatne rudače). Bakar je metal koji vrlo lako oksidira u doticaju s okolinom, pa ga se legira s drugim metalima kako bi mu se poboljšala svojstva. **Bronca** je legura bakra i kositra, a **mjed** legura bakra i cinka. Bakar se kao i zlato koristi od najstarijih razdoblja (bakreno doba 5000 god. pr.n.e., brončano doba 3000 god. pr.n.e.) i nalazi vrlo široku primjenu kao samostalan metal ili kao legura.

Željezo (lat. Fe; 1538 °C) je metal bijelo sive boje koji se u prirodi nalazi u obliku minerala (magnetit,hematit,limonit,siderit). Željezo je čvrsta i vrlo žilava kovina koja se dobro izvlači i kuje. Na zraku lako oksidira pa je moguća pojava različitih tipova korozije. Korozijski procesi nastavljaju se do potpunog raspada kovinske jezgre. Upotreba željeza u povijesti prisutna je od Željeznog doba (1000 god.pr.n.e.). Dodavanjem vrlo malih količina ugljika (do 4%) željezu se iznimno poboljšavaju svojstva. Ta legura poznata je pod nazivom čelik i nalazi puno veću primjenu od samog željeza.

Tehnike izrade i obrade metala u Zbirci

Lijevanje je tehnološki proces pri kojemu se rastaljeni metal ulijeva u kalupe da bi se dobio odljevak.

Iskucavanje je mehanički proces obrade i oblikovanja materijala pri kojemu se koriste punce različitih oblika i kovački čekić.

Graviranje je proces površinske obrade metala pri kojemu na površini nastaju plitki dekorativni urezi.

Tehnika **na proboj** je dekorativna metoda kojom se izbija višak materijala (probijanje rupa).

Tiještenje je način obrade metala pomoću prešanja da bi se dobio željeni oblik.

Naziv predmeta	**KALEŽ**
Inventarni broj	31
Materijal / tehnika	mjed, pozlata / iskucavanje, graviranje, lijevanje
Dimenzije	23.5 x 11 cm
Vrijeme nastanka	18./19. stoljeće[46]
Opis i stanje predmeta	Kalež je izrađen od mjedi tehnikom lijevanja. Površina je oplemenjena pozlatom i ukrašena gravurama i iskucavanjem. Baza, podnožje i nodus kaleža su ukrašeni vegetabilnim motivima. Čaša je neukrašena, a na poleđini nalazi se natpis: *F.F.N.S. SANCOVICH. DON. AL.B.V.M. IN IMOTA*. Postolje je odvojeno od nodusa i čaše zbog korodiranog željeznog navoja koji ih povezuje. Čaša je deformirana i iskrivljena, pozlata na obodu čaše je pohabana, vidljivi su tragovi abrazivnog djelovanja na vanjskoj stijenki čaše. Prljavština je vidljiva u udubinama reljefa.
Prijedlog konzervatorsko-restauratorskih radova	Uklanjanje prljavštine iz udubina reljefa, ispravljanje deformacija i iskrivljenja čaše, zamjena korodiranog željeznog navoja, poliranje i ujednačavanje površine, nadomještanje nedostajuće pozlate.

Slika 23 (*Kalež, inv. br. 31*; Anamarija Drnasin; 28. ožujka 2017.)

[46] Vrijeme nastanka svih predmeta je podatak preuzet iz revizije Konzervatorskog odjela u Imotskom iz 2010. godine.

Naziv predmeta	**KALEŽ S PATENOM**
Inventarni broj	39
Materijal / tehnika	srebrni lim, pozlata / iskucavanje, lijevanje, tiještenje
Dimenzije	20.1 x Ø otvora 9.2 x Ø baze 11.5 cm; Ø patene 15 cm
Vrijeme nastanka	18. stoljeće
Opis predmeta	Kalež je izrađen od srebrnog lima. Površina je oplemenjena pozlatom i dorađena iskucavanjem i tiještenjem. Postolje, nodus i dio čaše ukrašeni su prikazima anđela i vegetabilnim uzorkom. Jednostavna čaša je dijelom obložena ukrasom. Patena je jednostavnog oblika bez ukrasa. Na kaležu su punce: *˝kula Z˝* i *˝Lav sv. Marka˝*. Srebrni dijelovi postolja, nodusa i dijela čaše su oksidirani, a samo postolje je dijelom iskrivljeno.
Prijedlog konzervatorsko-restauratorskih radova	Ispravljanje iskrivljenih dijelova postolja, uklanjanje sloja oksida na dijelovima postolja, nodusa i dijela čaše i ujudnačavanje površine.

Slika 24 (*Kalež s patenom, inv. br. 39;* Anamarija Drnasin; 28. ožujka 2017.)

Naziv predmeta	**KALEŽ S PATENOM**
Inventarni broj	40
Materijal / tehnika	srebrni lim, pozlata / iskucavanje, lijevanje, tiještenje
Dimenzije	23.5 x Ø otvora 8.4 x Ø baze 11.7 cm; Ø patene 15 cm
Vrijeme nastanka	18. stoljeće
Opis predmeta	Kalež je izrađen od srebrnog lima. Površina je oplemenjena pozlatom i ukrašena iskucavanjem i tiještenjem. Podnožje kaleža ukrašeno je prikazima anđela i vegetabilnim motivima. Nodus s dva čvora ukrašen je s tri glave anđela. Čaša kaleža je jednostavnog oblika bez ukrasa kao i pripadajuća patena. Površina kaleža je u dobrom stanju, izuzev iskrivljenog postolja i pohabanosti čaše zbog korištenja.
Prijedlog konzervatorsko-restauratorskih radova	Ispravljanje iskrivljenog postolja, nadomještanje pohabane pozlate.

Slika 25 (*Kalež s patenom, inv. br. 40;* Anamarija Drnasin; 28. ožujka 2017.*)*

Naziv predmeta	**PIKSIDA**
Inventarni broj	30
Materijal / tehnika	mjed, pozlata / iskucavanje, graviranje, lijevanje
Dimenzije	23.5 x 11 cm
Vrijeme nastanka	17./18. stoljeće
Opis predmeta	Piksida je izrađena od mjedi tehnikom lijevanja. Površina je pozlaćena, obrađena iskucavanjem i ukrašena gravurama. Podnožje i nodus ukrašeni su vegetabilnim motivima. Čaša i poklopac su jednostavnog oblika bez ukrasa. Na vrhu poklopca je križić koji ima trolisni završetak. Površinska oksidacija i nečistoće prisutni su na većem dijelu predmeta. Na mjestu pregiba poklopca nakupljene su nečistoće. Poklopac na spoju s križićem i križić djelomično su korodirani. Vidljiva su manja mehanička oštećenja u obliku iskrivljenja površine.
Prijedlog konzervatorsko-restauratorskih radova	Uklanjanje nečistoća i površinske oksidacije, ispravljanje iskrivljenih dijelova, uklanjanje korozije na poklopcu i spoju s križićem.

Slika 26 (*Piksida, inv. br. 30;* Anamarija Drnasin; 28. ožujka 2017.)

Naziv predmeta	**NAVICULA (LAĐICA)**
Inventarni broj	32
Materijal / tehnika	srebrni lim / iskucavanje, lijevanje
Dimenzije	26 x 20 x Ø baze 10.5 cm
Vrijeme nastanka	19. stoljeće
Opis predmeta	Navicula je izrađena od srebra lijevanjem, a površina baze je dodatno ukrašena iskucavanjem. Okrugla baza bogato je dekorirana geometrijskim prikazom, a nodus ornamentalnim motivima. Donji dio lađice podijeljen je na pet polja s prikazom cvjetova. Poklopac lađice sastoji se od tri dijela. Dva bočna dijela ukrašena su ornamentalnim prikazima, a na središnjem uzdignutom dijelu nalazi se figurica Krista. Poklopac lađice obilježen je puncama ˝A.B.˝. U reljefima lađice nakupljene su nečistoće, a cijela površina je djelomično oksidirana. Na spoju baze i nodusa nalazi se improvizirani lem. Vidljive su deformacije na bazi i nodusu.
Prijedlog konzervatorsko-restauratorskih radova	Uklanjanje nečistoća iz reljefa i oksidacijskog sloja s površine, ispravljanje deformacija na bazi i nodusu, uklanjanje lema i izrada novog načina spajanja.

Slika 27 (*Navicula (lađica), inv. br. 32;* Anamarija Drnasin; 28. ožujka 2017.)

Naziv predmeta	**NAVICULA (LAĐICA)**
Inventarni broj	33
Materijal / tehnika	mjedeni lim / iskucavanje, lijevanje
Dimenzije	20 x 22 cm
Vrijeme nastanka	19. stoljeće
Opis predmeta	Navicula je izrađena od mjedi lijevanjem, a površina je ukrašena iskucavanjem. Poklopac lađice je podijeljen u tri dijela, dva bočna ukrašena su floralnim motivima, a uzdignuti središnji dio ukrašen je većim cvijetom u čijem se središtu nalazi željezni križić. Pripadajuća baza je oksidirana i iskrivljena, naročito na spoju sa željeznom nožicom koja služi kao nodus. Željezna nožica i križ na vrhu poklopca potpuno su korodirani. Lađica i poklopac su u manjoj mjeri oksidirani, uglavnom na području reljefnih udubljenja.
Prijedlog konzervatorsko-restauratorskih radova	Ispravljanje iskrivljenja i uklanjanje okidacije s baze, tijela i poklopca lađice, uklanjanje korozijskih produkata sa željeznog križića i zamjena željezne nožice.

Slika 28 (*Navicula (lađica), inv. br. 33;* Anamarija Drnasin; 16. rujna 2017.)

Naziv predmeta	**POSUDA ZA POMASTI (KRIZMARIJ)**
Inventarni broj	20
Materijal / tehnika	srebrni lim / graviranje
Dimenzije	3.2 x 7.5 x 3.2 cm
Vrijeme nastanka	18. stoljeće
Opis predmeta	Posuda za pomast izrađena je od srebrnog lima i ukrašena gravurama. Kutijica s poklopcem ovalnog je oblika i jednostavne forme, a unutrašnjost joj je podijeljena na tri dijela. S prednje strane kutijice ugraviran je natpis ˝O.C.I.˝, a s donje strane ˝Z˝. Cijela površina je puna nečistoća i oksidirana. Na više mjesta vidljiva su iskrivljenja površine, a šarke su puknute.
Prijedlog konzervatorsko-restauratorskih radova	Čišćenje nečistoća i oksidacije, ispravljanje iskrivljenja.

Slika 29 (Posuda za pomasti (krizmarij), inv. br. 20; Anamarija Drnasin; 16. rujna 2017.)

Naziv predmeta	**POSUDA ZA POMASTI (KRIZMARIJ)**
Inventarni broj	21
Materijal / tehnika	srebrni lim / graviranje
Dimenzije	2.9 x 6.8 x 3.3 cm
Vrijeme nastanka	18. stoljeće
Opis predmeta	Posuda za pomast izrađena je od srebrnog lima, a površina je ukrašena gravurama. Kutijica s poklopcem ovalnog je oblika i jednostavne forme. S prednje strane kutijice ugraviran je natpis ˝O.C.V.˝, a na središnjem dijelu poklopca ugravirana je osmerokraka zvijezda koja je s dvije strane uokvirena ornamentalnim motivima. Na podnožju posudice nalazi se natpis *˝Della cvra di Varza˝*. Površina posude je prljava, djelomično oksidirana i iskrivljena.
Prijedlog konzervatorsko-restauratorskih radova	Čišćenje nečistoća i oksidacije, ispravljanje iskrivljenja.

Slika 30 (*Posuda za pomasti (krizmarij), inv. br. 21;* Anamarija Drnasin; 16. rujna 2017.)

Naziv predmeta	**TEKA (KUTIJICA ZA HOSTIJU)**
Inventarni broj	22
Materijal / tehnika	srebrni lim, pozlata
Dimenzije	7 x 4.2 cm
Vrijeme nastanka	18. stoljeće
Opis predmeta	Kutijica za hostiju izrađena je od srebrnog lima, te pozlaćena iznutra. Jednostavna ovalna kutijica s poklopcem pri vrhu je ukrašena vegetabilnim ukrasom s alkicom za vješanje. Na poleđini je obilježena puncama ˝V i C˝ i s prikazom ˝biskup s mitrom i štapom˝. Na površini su prisutna manja mehanička oštećenja i nakupine nečistoća u reljefima. Na unutrašnjim stijenkama kutijice pozlata je stanjena.
Prijedlog konzervatorsko-restauratorskih radova	Čišćenje nakupljenih nečistoća u reljefima, ispravljanje mehaničkih oštećenja.

Slika 31 (*Teka (kutijica za hostiju), inv. br. 22;* Anamarija Drnasin; 16. rujna 2017.)

Naziv predmeta	**TEKA (KUTIJICA ZA HOSTIJU)**
Inventarni broj	29
Materijal / tehnika	srebrni lim / tiještenje, iskucavanje, graviranje
Dimenzije	9 x 4.9 cm
Vrijeme nastanka	-
Opis predmeta	Kutijica za hostiju izrađena je od srebrnog lima tiještenjem. Jednostavna ovalna jednostavna s poklopcem na aversu ima ugraviran prikaz Kristove muke, a na reversu je ugraviran natpis IHS i prikaz križa. Na vrhu kutijice je ušica s alkicom za vješanje. Na kutijici su vidljiva manja površinska oštećenja i oksidacija površine. U udubinama reljefa prisutne su nečistoće.
Prijedlog konzervatorsko-restauratorskih radova	Čišćenje nakupljenih nečistoća u reljefima i oksidacije, ispravljanje mehaničkih oštećenja.

Slika 32 (*Teka (kutijica za hostiju), inv. br. 29;* Anamarija Drnasin; 16. rujna 2017.)

Naziv predmeta	**KANDILO (DONJI DIO)**
Inventarni broj	24
Materijal / tehnika	mjedeni lim / lijevanje
Dimenzije	28.5 x 14.5 cm
Vrijeme nastanka	19. stoljeće
Opis predmeta	Kandilo je izrađeno od mjedenog lima. Kandilo ima izduženi trbušasti oblik s profilacijama i glatkom površinom. Na najširem dijelu aplicirane su tri lijevane ženske figurice s alkicama za prihvat lanaca. Figurice su pričvršćene željeznim vijcima. Prisutna je oksidacija na površini kandila te na spojevima figura s tijelom kandila.
Prijedlog konzervatorsko-restauratorskih radova	Uklanjanje sloja oksidacije i ujednačavanje površine, uklanjanje željeznih vijaka s figurica, postavljanje mjedenih vijaka, stabilizacija korodirane površine.

Slika 33 (*Kandilo (vječno svjetlo) - donji dio, inv. br. 24;* Anamarija Drnasin; 16. rujna 2017.)

Naziv predmeta	**KANDILO (DONJI DIO)**
Inventarni broj	25
Materijal / tehnika	mjedeni lim / lijevanje
Dimenzije	28.5 x Ø otvora 4.5 cm
Vrijeme nastanka	kraj 19. stoljeća
Opis predmeta	Kandilo je izrađeno od mjedenog lima. Kandilo ima izduženi trbušasti oblik s profilacijama i glatkom površinom. Na najširem dijelu, na tri mjesta, aplicirani su lijevani trokutasti ornamentalni ukrasi. Na donjem dijelu kandila također se nalaze aplicirani lijevani držači lanaca s ornamentalnim motivima. Korozijski produkti vidljivi su na pregibima i reljefnim udubljenjima. Pronađeni su pripadajući dijelovi koji su nedostajali, a na jednom od njih, na mjestu spoja s drugim, vidljiva je prisutnost zelene korozije.
Prijedlog konzervatorsko-restauratorskih radova	Uklanjanje korozijskih produkata s pregiba i reljefnih udubljenja.

Slika 34 (*Kandilo (vječno svjetlo) - donji dio, inv. br. 25;* Anamarija Drnasin; 16. rujna 2017.)

Naziv predmeta	**KANDILO**
Inventarni broj	26
Materijal / tehnika	mjedeni lim / lijevanje
Dimenzije	35.5 x Ø otvora 7.5 cm
Vrijeme nastanka	18. stoljeće
Opis predmeta	Kandilo je izrađeno od mjedenog lima. Ima izduženi trbušasti profilirani oblik. Površina trbušastih dijelova ukrašena je ukošenim ispupčenjima između kojih se na tri mjesta nalaze tri figurice anđela s krilima koja služe za prihvat lanaca. Jedan anđeo nedostaje. Na kandilu je vidljiv veći broj mehaničkih oštećenja. Nedostaje i poklopac kandila. Figurice su povezane željeznom karikom. Veći dio površine je oksidiran, naročito u udubljenjima i pregibima.
Prijedlog konzervatorsko-restauratorskih radova	Čišćenje i stabilizacija korodirane površine, uklanjanje željeznih karika, ispravljanje mehaničkih oštećenja, izrada nedostajuće figurice anđela.

Slika 35 (*Kandilo (vječno svjetlo), inv. br. 26;* Anamarija Drnasin; 16. rujna 2017.)

Naziv predmeta	**KANDILO**
Inventarni broj	27
Materijal / tehnika	mjedeni lim / lijevanje
Dimenzije	32.5 x Ø otvora 7.7 cm
Vrijeme nastanka	18. stoljeće
Opis predmeta	Kandilo je izrađeno od mjedenog lima. Ima izduženi trbušasti profilirani oblik. Površina trbušastih dijelova ukrašena je ukošenim ispupčenjima između kojih se na tri mjesta nalaze tri figurice anđela s krilima koja služe za prihvat lanaca. Na kandilu je vidljiv veći broj mehaničkih oštećenja. Veći dio površine je oksidiran, naročito u udubljenjima i pregibima. Pronađen je pripadajući poklopac kandila.
Prijedlog konzervatorsko-restauratorskih radova	Čišćenje i stabilizacija korodirane površine, uklanjanje željeznih karika, ispravljanje mehaničkih oštećenja.

Slika 36 (*Kandilo (vječno svjetlo), inv. br. 27;* Anamarija Drnasin; 16. rujna 2017.)

Naziv predmeta	**KANDILO (FRAGMENT)**
Inventarni broj	28
Materijal / tehnika	mjedeni lim / lijevanje
Dimenzije	Ø 10.7 cm
Vrijeme nastanka	-
Opis predmeta	Fragment kandila je izrađen od mjedi. Nedostaje tijelo kandila. Karike lanaca su oksidirane u reljefnim udubljenjima i iskrivljene. Poklopac kandila je prljav i djelomično oksidiran. Alkica za vješanje izrađena je od željeza i potpuno je korodirana.
Prijedlog konzervatorsko-restauratorskih radova	Čišćenje i stabilizacija korodirane površine i željeznih alkica.

Slika 37 (*Kandilo (vječno svjetlo) - fragment, inv. br. 28;* Anamarija Drnasin; 16. rujna 2017.)

Naziv predmeta	**KANDILO**
Inventarni broj	36
Materijal / tehnika	srebrni lim / iskucavanje, lijevanje, tiještenje, na proboj
Dimenzije	22.5 x Ø otvora 8.5 cm
Vrijeme nastanka	19. stoljeće
Opis predmeta	Kandilo je izrađeno od srebrnog lima iskucavanjem. Profilirano trbušasto tijelo kandila podijeljeno je na osam ispupčenih medaljona s cvjetnim motivom. Lijevane figurice anđela s alkicama za prihvat lanaca aplicirane su na tri mjesta. Poklopac kandila ima zvonoliki plitki oblik koji je ukrašen ovalnim medaljonima. Na kandilu su vidljive oznake: u pravokutniku ˝800˝ i natpis ˝A.MORANDOTTI E FIGLI˝. Stanje kandila je stabilno, iako postoji niz manjih mehaničkih oštećenja. Na figurama anđela prisutna je pojava lokalne korozije.
Prijedlog konzervatorsko-restauratorskih radova	Ispravljanje mehaničkih oštećenja i uklanjanje korozije s figura anđela.

Slika 38 (*Kandilo (vječno svjetlo), inv. br. 36;* Anamarija Drnasin; 28. ožujka 2017.)

Naziv predmeta	**KANDILO**
Inventarni broj	37
Materijal / tehnika	srebrni lim / iskucavanje, lijevanje, tiještenje, na proboj
Dimenzije	13.5 x Ø otvora5.5 cm
Vrijeme nastanka	19. stoljeće
Opis predmeta	Kandilo je izrađeno od srebrnog lima iskucavanjem. Dijelovi kandila ukrašeni su tehnikama tiještenja i na proboj. Profilirano trbušasto tijelo kandila podijeljeno je na osam ispupčenih medaljona s motivima cvijeta i anđela. Na tri medaljona s glavama anđela aplicirane su alkice za prihvat lanaca. Na kandilu je vidljiva oznaka: u pravokutniku ˝800˝. Nedostaju poklopac i lanci kandila. Vidljiva su manja mehanička oštećenja. Korozija je prisutna na spoju tijela kandila s alkicama za prihvat lanaca. Nakupljene su nečistoće u reljefnim udubljenjima, tijelu kandila i glavama anđela.
Prijedlog konzervatorsko-restauratorskih radova	Ispravljanje mehaničkih oštećenja, uklanjanje nakupljenih nečistoća iz reljefnih udubljenja, uklanjanje korozije sa spoja tijela kandila i alkica za prihvat lanaca.

Slika 39 (*Kandilo (vječno svjetlo), inv. br. 37;* Anamarija Drnasin; 28. ožujka 2017.)

Naziv predmeta	**KANDILO**
Inventarni broj	38
Materijal / tehnika	mjedeni lim / lijevanje
Dimenzije	23.5 x Ø otvora 6.2 cm
Vrijeme nastanka	18. stoljeće
Opis predmeta	Kandilo je izrađeno od srebrnog lima iskucavanjem. Ima izduženi trbušasti profilirani oblik, a površina mu je ukrašena plitkim ornamentalnim udubljenjima. Glave anđela s alkicama aplicirane su na tri mjesta. Kandilo je obilježeno nečitkim puncama. Mehanička oštećenja u obliku udubljenja i iskrivljenosti prisutna su na čitavoj površini kandila.
Prijedlog konzervatorsko-restauratorskih radova	Ispravljanje mehaničkih oštećenja.

Slika 40 (*Kandilo (vječno svjetlo), inv. br. 38;* Anamarija Drnasin; 28. ožujka 2017.)

Naziv predmeta	**KADIONICA**
Inventarni broj	34
Materijal / tehnika	srebrni lim / iskucavanje, lijevanje, tiještenje, na proboj
Dimenzije	visina bez lanaca: 37 x Ø 14.5 x Ø baze 11.5 cm; visina s lancima: 109 cm
Vrijeme nastanka	19. stoljeće
Opis predmeta	Kadionica je izrađena od srebrnog lima iskucavanjem. Tijelo i hvatište kadionice izrađeni su tiještenjem, a poklopac je izrađen tehnikom na proboj. Kadionica je bogato dekorirana. Ukrašena je vegetabilnim motivima, a na tri mjesta, ispod ruba kadionice, aplicirane su glave anđelčića s alkicama kroz koju su provučeni lanci. Izuzev minimalnih mehaničkih oštećenja predmet je u vrlo dobrom stanju.
Prijedlog konzervatorsko-restauratorskih radova	Ujednačavanje i stabilizacija površine.

Slika 41 (*Kadionica, inv. br. 34;* Anamarija Drnasin; 28. ožujka 2017.)

Naziv predmeta	**KADIONICA (POKLOPAC)**
Inventarni broj	35
Materijal / tehnika	mjedeni lim / iskucavanje, lijevanje, tiještenje, na proboj
Dimenzije	19.7 x Ø otvora 13.5 cm
Vrijeme nastanka	18. stoljeće
Opis predmeta	Poklopac kadionice izrađen je od mjedenog lima tiještenjem, a površina mu je ukrašena tehnikama na proboj i iskucavanjem. Na sredini zvonolikog poklopca aplicirane su lijevane alkice za prihvat lanaca. Vrh poklopca izrađen je tehnikom lijevanja. Predmetu nedostaje tijelo i pripadajući lanci. Poklopac je oksidiran i prljav s nizom mehaničkih oštećenja. Prisutna je pojava korozije na reljefu.
Prijedlog konzervatorsko-restauratorskih radova	Uklanjanje nečistoća i korozijskih produkata s površine.

Slika 42 (*Kadionica (poklopac), inv. br. 35;* Anamarija Drnasin; 16. rujna 2017.)

Naziv predmeta	**KADIONICA (TIJELO)**
Inventarni broj	41
Materijal / tehnika	mjedeni lim / iskucavanje, lijevanje, tiještenje
Dimenzije	7 x Ø otvora 10.5 cm
Vrijeme nastanka	19. stoljeće
Opis predmeta	Kadionica je izrađena od mjedenog lima tiještenjem te ukrašena iskucavanjem. Površina tijela kadionice ukrašena je jednostavnim motivima. Ispod profiliranog ruba na tri mjesta aplicirane su figurice anđela s alkicom za prihvat lanaca. Stanje kadionice je vrlo loše i površina je u potpunosti prekrivena korozijom. Na dnu posude nalazi se više rupica koje su posljedica korozijskog djelovanja. Alkice za prihvat lanaca izrađene su od željeza i korodirane.
Prijedlog konzervatorsko-restauratorskih radova	Uklanjanje korozijskih produkata i stabilizacija površine, uklanjanje željeznih alkica za prihvat lanaca.

Slika 43 (*Kadionica (tijelo), inv. br. 35;* Anamarija Drnasin; 16. rujna 2017.)

Naziv predmeta	**POSUDA ZA VODU I ŠKROPILO**
Inventarni broj	23
Materijal / tehnika	mjedeni lim, pozlata / lijevanje, tiještenje
Dimenzije	11 (s ručkom 22cm) x Ø otvora 12 x Ø baze 8.6 cm; škropilo 20 cm
Vrijeme nastanka	19. stoljeće
Opis predmeta	Posuda je izrađena od mjedenog lima i oplemenjena tehnikom posrebrivanja. Na okrugloj uzdignutoj bazi posude nalazi se tijelo škropionice ukrašeno jednostavnim reljefnim motivima. Na obodu su aplicirana dva amoreta s alkicom kroz koju je provučena ručica. Pripadajuće škropilo je jednostavnog oblika. Površina posude za vodu i škropila je prljava, a na nekim mjestima posrebrenje je istrošeno i vidljiva je površina mjedi. Prisutna su manja mehanička oštećenja i površina je mjestimično korodirala.
Prijedlog konzervatorsko-restauratorskih radova	Ispravljanje mehaničkih oštećenja, uklanjanje nečistoća i korozijskih produkata.

Slika 44 (*Posuda za vodu i škropilo, inv. br. 23;* Anamarija Drnasin; 16. rujna 2017.)

Naziv predmeta	**POSUDA ZA VODU (ŠKROPIONICA)**
Inventarni broj	42
Materijal / tehnika	mjedeni lim / iskucavanje, lijevanje, tiještenje
Dimenzije	12 x Ø otvora 13.3 cm
Vrijeme nastanka	18. stoljeće
Opis predmeta	Posuda za vodu izrađena je od mjedenog lima tiještenjem. Na niskoj bazi nalazi se posuda trbušastog oblika jednostavne profilacije. Obod škropionice je izvrnut prema van. Na dva mjesta nalaze se alkice koje služe za prihvat ručke. Ručka je jednostavnog oblika te u sredini ima veliku alku za vješanje. Posuda je potpuno oksidirana i puknuta u tri dijela.
Prijedlog konzervatorsko-restauratorskih radova	Čišćenje i ujednačavanje površine, spajanje puknutih dijelova.

Slika 45 (*Posuda za vodu (škropionica), inv. br. 42;* Anamarija Drnasin; 16. rujna 2017.)

Naziv predmeta	**RASPELO**
Inventarni broj	11
Materijal / tehnika	srebrni lim, pozlata, drveni nosilac / iskucavanje, tiještenje, graviranje
Dimenzije	46 x 26 x 2 cm
Vrijeme nastanka	druga polovica 16. stoljeća
Opis predmeta	Raspelo je izrađeno od srebrnog lima s pozlatom na drvenom nosiocu. Površina je obrađena iskucavanjem, tiještenjem i graviranjem. Raspelo se sastoji od nosača, nodusa i križa sa trilobnim završecima krakova. Površine su ukrašene uglavnom vegetabilnim motivima. Na trilobama na aversu su prikazi - gore orao, lijevo Majka Božja, desno Marija Magdalena i dolje Marija Magdalena. Na sredinu križa apliciran je mjedeni Kristov korpus. Na sredini reversa aplicirana je Bogorodica s Malim djetetom, a u trilobama su prikazani simboli evanđelista. Križ je obilježen puncama: “M C” i “biskup s mitrom i štapom u ruci”. Nodus
Prijedlog konzervatorsko-restauratorskih radova	Na raspelu je obavljen restauratorski zahvat.

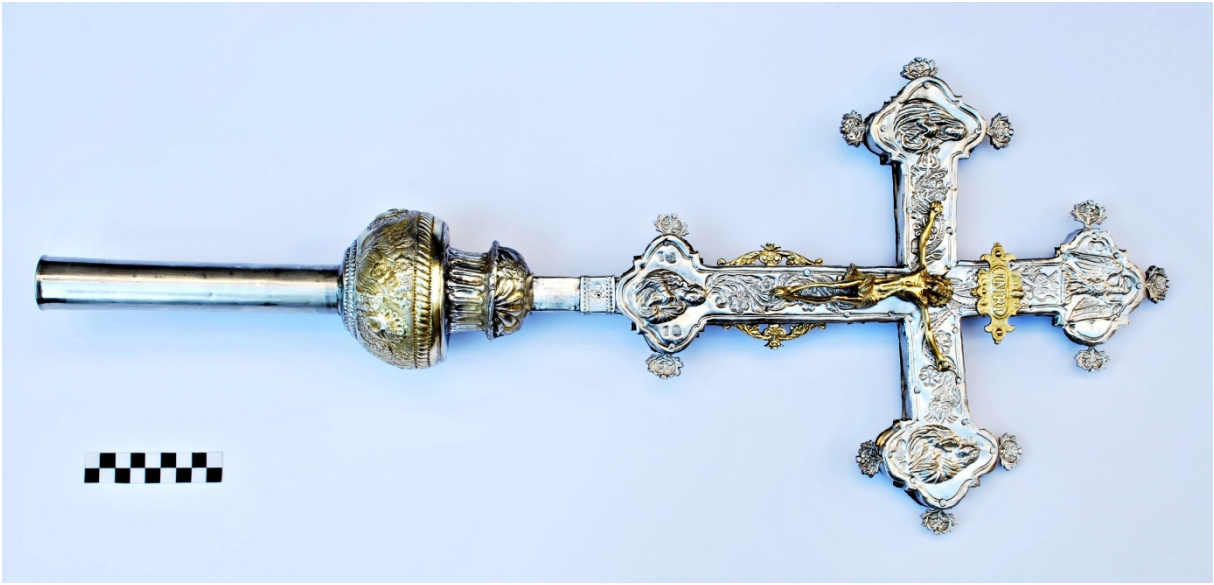

Slika 46 (*Raspelo, inv. br. 11;* Anamarija Drnasin; 28. ožujka 2017.)

Naziv predmeta	**RASPELO**
Inventarni broj	12
Materijal / tehnika	mjedeni lim, drveni nosilac / iskucavanje, tiještenje
Dimenzije	61.5 x 29 x Ø otvora drške 3.4 cm
Vrijeme nastanka	19. stoljeće
Opis predmeta	Raspelo je izrađeno od mjedenog lima. Površina mu je obrađena iskucavanjem i tiještenjem. Sastoji se od valjkaste drške, nodusa i križa s trilobnim krakovima u čijem je središtu apliciran po jedan cvijet. Na aversu je pričvršćen Kristov korpus, a iznad njega pločica s natpisom "INRI". Na reversu, iz sjecišta krakova, u četiri smjera, pružaju se snopovi zraka. Prisutna je pojava lokalne korozije na nodusu i spojevima. Površina je oksidirana i vidljiva su manja mehanička oštećenja. Kristov korpus dodatno je pričvršćen žicom za križ.
Prijedlog konzervatorsko-restauratorskih radova	Uklanjanje korozijskih produkata na nodusu i spojevima, čišćenje i ujednačavanje površine, ispravljanje mehaničkih oštećenja, uklanjanje željezne žice i pričvršćivanje Kristova korpusa.

Slika 47 (*Raspelo, inv. br. 12;* Anamarija Drnasin; 28. ožujka 2017.)

Naziv predmeta	**RASPELO**
Inventarni broj	13
Materijal / tehnika	srebrni lim, mjed, drveni nosilac / iskucavanje, tiještenje
Dimenzije	33 x 26.2 x 1 cm
Vrijeme nastanka	18. stoljeće
Opis predmeta	Raspelo je izrađeno od srebrnog lima na drvenom nosiocu. Površina mu je obrađena iskucavanjem, tiještenjem i graviranjem. Sastoji se od drvenog stalka i tijela križa sa trilobnim završecima krakova. Trilobni završeci su gravirani jednostavnim ornamentalnim motivima. Na gornjoj trilobi ugraviran je prikaz Bogorodice s djetetom ispod koje je pločica s natpisom ˝INRI˝. Na sredini križa apliciran je Kristov korpus izrađen od mjedi. Na reversu je aplicirana osmerokutna pločica s ugraviranim križem.
Prijedlog konzervatorsko-restauratorskih radova	Na raspelu je obavljen restauratorski zahvat.

Slika 48 (*Raspelo, inv. br. 13;* Anamarija Drnasin; 28. ožujka 2017.)

Naziv predmeta	**RASPELO**
Inventarni broj	14
Materijal / tehnika	mjedeni lim, drveni nosilac / lijevanje, tiještenje
Dimenzije	29.8 x 21.5 x 1.7 cm
Vrijeme nastanka	19. stoljeće
Opis predmeta	Raspelo je izrađeno od mjedenog lima koji je pričvršćen za drveni nosioc. Površina mu je zaglađena, a završeci krakova ukrašeni su bogatim vegetabilnim motivima. Na reversu limenog dijela i sjecišta krakova, u četiri smjera se pružaju snopovi zraka. Nedostaju Kristov korpus i pločica s natpisom. Lim je za drveni nosioc pričvršćen željeznim čavlićima te se na mjestima odvaja od njega. Površina je oksidirana, a u reljefnim udubljenjima prisutna je pojava korozije. Vidljiv je niz mehaničkih oštećenja.
Prijedlog konzervatorsko-restauratorskih radova	Čišćenje i ujednačavanje površine, uklanjanje korozijskih produkata, ispravljanje mehaničkih oštećenja, zamjena željeznih čavlića mjedenima, izrada Kristova korpusa i pločice s natpisom.

Slika 49 (*Raspelo, inv. br. 14;* Anamarija Drnasin; 16. rujna 2017.)

Naziv predmeta	**OLTARNO RASPELO – PACIFIKAL**
Inventarni broj	17
Materijal / tehnika	mjedeni lim, drvo / lijevanje, iskucavanje
Dimenzije	27.1 x 13.4 x Ø baze 10.2 cm
Vrijeme nastanka	19. stoljeće
Opis predmeta	Oltarno raspelo izrađeno je od mjedenog lima. Profilirana posrebrena baza nalazi se na drvenom nosiocu i iz nje se uzdiže križ sa trilobnim završecima krakova čija je površina neukrašena. Iz sjecišta krakova šire se snopovi zraka koji su obrađeni tehnikom iskucavanja. U središtu križa apliciran je lijevani Kristov korpus, a na vrhu natpis ˝INRI˝. Na reversu je drška za manipulaciju. Površina je djelomično oksidirana, a na nekim mjestima površina je i iskrivljena. Prisutna je pojava korozijskih produkata na spojevima i u reljefnim udubljenjima. Pohabani su posrebreni dijelovi i vidljiva je mjedena površina.
Prijedlog konzervatorsko-restauratorskih radova	Čišćenje i ujednačavanje površine, uklanjanje korozijskih produkata, ispravljanje mehaničkih oštećenja.

Slika 50 (*Oltarno raspelo - pacifikal, inv. br. 17;* Anamarija Drnasin; 28. ožujka 2017.)

Naziv predmeta	**OLTARNO RASPELO – PACIFIKAL**
Inventarni broj	19
Materijal / tehnika	srebrni lim, mjed, drvo / lijevanje, iskucavanje
Dimenzije	24.2 x 11.7 x Ø baze 8.2 cm
Vrijeme nastanka	18. stoljeće
Opis predmeta	Oltarno raspelo izrađeno je od srebra. Baza od lijevanog srebra pričvršćena je za drveni nosioc. Baza je bogato ukrašena ornamentalnim motivima. Iz nje se uzdiže križ zaglađene i neukrašene površine. Krajevi križa imaju stilizirani trilobni završetak. Na središtu križa apliciran je mjedeni Kristov korpus. Na reversu križa je oznaka ˝B. La. B. V. D. Z.˝ i nečitke punce. Na površini je prisutna pojava oksidacije, naročito u reljefnim udubljenjima. Nedostaju dijelovi trilobnih završetaka na krajevima križa. Kristov korpus za križ je pričvršćen željeznom žicom. Pohabana je pozlata na korpusu Krista.
Prijedlog konzervatorsko-restauratorskih radova	Čišćenje i ujednačavanje površine, uklanjanje korozijskih produkata, ispravljanje mehaničkih oštećenja, uklanjanje željezne žice i pričvršćivanje Kristova korpusa.

Slika 51 (*Raspelo, inv. br. 19;* Anamarija Drnasin; 28. ožujka 2017.)

Naziv predmeta	**PROCESIONALNO RASPELO**
Inventarni broj	43
Materijal / tehnika	mjedeni lim, drveni nosilac / lijevanje, iskucavanje, tiještenje, posrebrivanje
Dimenzije	83 x 32 x 1.5 cm
Vrijeme nastanka	19. stoljeće
Opis predmeta	Procesionalno raspelo izrađeno je od posrebrenog mjedenog lima iskucavanjem i tiještenjem. Na valjkastoj dršci nalazi se nodus na koji je pričvršćen križ. Križ je ukrašen vegetabilnim motivima, a krajevi križa imaju stilizirane trilobne završetke koji su također ukrašeni vegetabilnim motivima. Na aversu se nalazi lijevani Kristov korpus, a na reversu Marijin korpus. Na reversu, iz sjecišta krakova, pružaju se snopovi zraka. Mjedeni lim je pričvršćen na drveni nosilac. Rapelo je smješteno u župnoj crkvi i koristi se u procesijama.
Prijedlog konzervatorsko-restauratorskih radova	Na raspelu je obavljen restauratorski zahvat.

Slika 52 (*Procesionalno raspelo, inv. br. 43;* Anamarija Drnasin; 31. ožujka 2017.)

Naziv predmeta	**RASPELO**
Inventarni broj	15
Materijal / tehnika	mjed / graviranje, apliciranje
Dimenzije	45 x 23 cm
Vrijeme nastanka	18. stoljeće
Opis predmeta	Raspelo je izrađeno od mjedi. Na valjkastu dršku s nodusom usađen je ugravirani križ. Trilobni završeci krakova križa račvaju se u tri trolista. Na križu su ugravirani simboli Muke: lijevo čekić i kliješta, desno ljestve i stub, dolje strijele i gore križ i čavli. U središnjem dijelu križa pričvršćen je Kristov korpus. Pri vrhu križa pričvršćena je pločica s natpisom ˝INRI˝. Raspelo je potpuno oksidirano i djelomično korodirano u ugraviranim dijelovima. Korpus Krista i spoj križa s nodusom pričvršćeni su željeznom žicom.
Prijedlog konzervatorsko-restauratorskih radova	Čišćenje i ujednačavanje površine, uklanjanje korozijskih produkata, ispravljanje mehaničkih oštećenja, uklanjanje željezne žice i pričvršćivanje korpusa i spoja križa s nodusom.

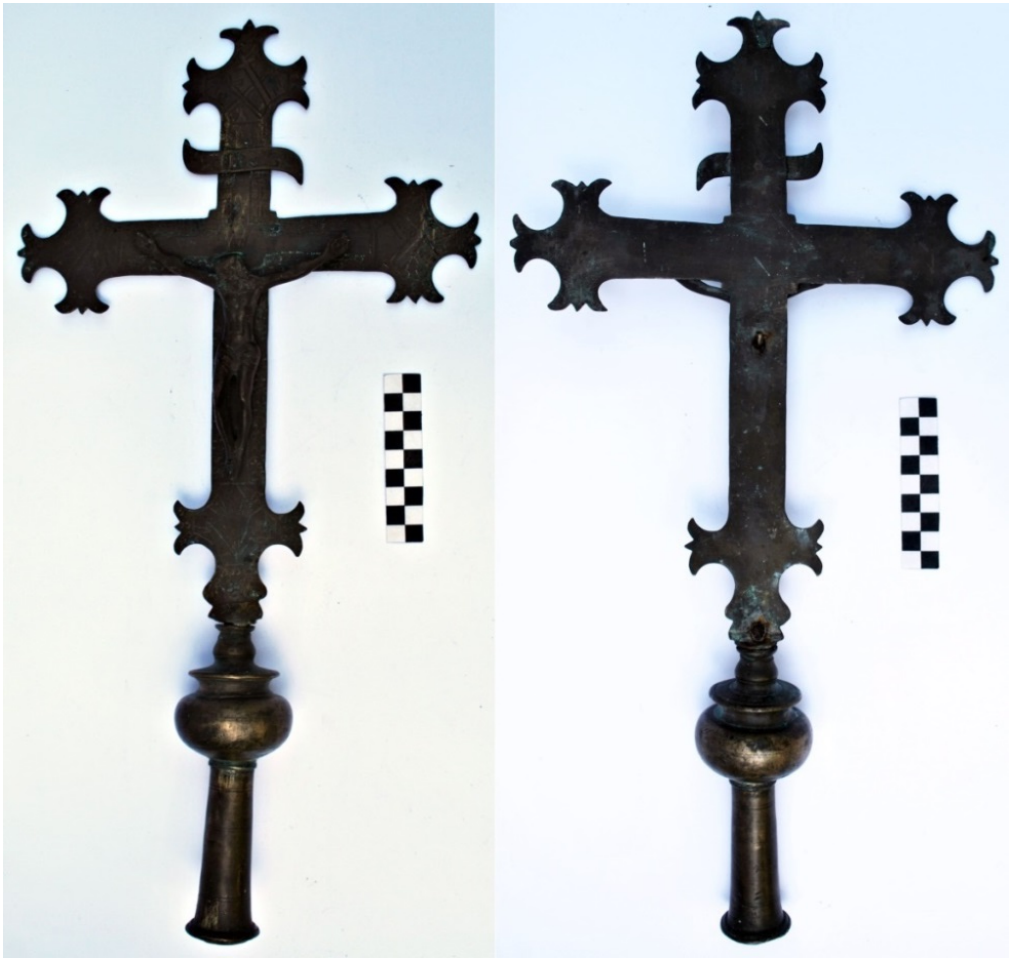

Slika 53 (*Raspelo, inv. br. 15;* Anamarija Drnasin; 16. rujna 2017.)

Naziv predmeta	**KRIŽ**
Inventarni broj	16
Materijal / tehnika	mjed / lijevanje
Dimenzije	37.5 X 18 cm
Vrijeme nastanka	19. stoljeće
Opis predmeta	Križ je izrađen od mjedi lijevanjem. Na valjkastu dršku s nodusom usađen je jednostavni neukrašeni križ zaglađene površine. Krakovi križa završavaju oblikom trolista. Predmet je u vrlo dobrom stanju, izuzev manjih mehaničkih oštećenja.
Prijedlog konzervatorsko-restauratorskih radova	Ispravljanje mehaničkih oštećenja i ujednačavanje površine.

Slika 54 (*Križ, inv. br. 16;* Anamarija Drnasin; 16. rujna 2017.)

Naziv predmeta	**OLTARNO RASPELO – PACIFIKAL**
Inventarni broj	-
Materijal / tehnika	-
Dimenzije	-
Vrijeme nastanka	-
Opis predmeta	Oltarno raspelo – pacifikal nije pronađeno.
Prijedlog konzervatorsko-restauratorskih radova	-

Naziv predmeta	**KORICE MISALA**
Inventarni broj	1
Materijal / tehnika	srebrni lim, karton / iskucavanje, apliciranje
Dimenzije	56 x 36 cm
Vrijeme nastanka	18. stoljeće
Opis predmeta	Korice misala izrađene su kombinacijom više različitih materijala. Kartonska podloga obložena je tamnocrvenom tkaninom s aplikacijama od srebrnog lima. Na krajevima korica nalaze se po četiri kutna ukrasa s vegetabilnim motivima. Po sredini stranica u uokvirenim medaljonima prikazani su: na aversu Drvo Križa, a na reversu sveti Ante s djetetom Isusom. Šablonska pozlaćena bordura ispunjena je ornamentikom, a na krajevima korica aplicirane su dvije funkcionalne kopče od srebrnog lima. Metalni dijelovi korica su oksidirani i mjestimično korodirani, a korice su izvitoperene zbog nepravilnog izlaganja.
Prijedlog konzervatorsko-restauratorskih radova	Čišćenje i ujednačavanje površine metalnih dijelova, izrada prilagođene stalaže za izlaganje.

Slika 55 (*Korice misala, inv. br. 1;* Anamarija Drnasin; 28. ožujka 2017.)

Naziv predmeta	**OLTARNE VAZE (DRŽAČI ZA PALME), 8 KOMADA**
Inventarni broj	8
Materijal / tehnika	drveni nosilac, mjedeni lim / tiještenje
Dimenzije	15.1 x 10 x 10 cm
Vrijeme nastanka	19. stoljeće
Opis predmeta	Oltarne vaze izrađene su od tiještenog mjedenog lima koji je pričvršćen čavlićima za drveni nosioc. Jednoj vazi nedostaje drveni nosioc, a nekim vazama limovi se odvajaju od drvenog nosioca. Vaze su rasklimane i prisutna je pojava korozijskih produkata u reljefnim udubljenjima.
Prijedlog konzervatorsko-restauratorskih radova	Čišćenje i ujednačavanje površine, pričvršćivanje limova za drveni nosilac, čišćenje drvene površine.

Slika 56 (*Oltarne vaze (držači za palme), inv. br. 8;* Anamarija Drnasin; 28. ožujka 2017.)

Naziv predmeta	**KANONSKE PLOČE, 2 KOMADA**
Inventarni broj	9
Materijal / tehnika	papir, drveni nosilac, mjedeni lim / rezbareno, tiješteno
Dimenzije	35.5 x 30.6 x 4 cm
Vrijeme nastanka	19. stoljeće
Opis predmeta	Kanonske ploče izrađene su kombinacijom više materijala. Imaju oblik romba sa stiliziranim nožicama i otvorom u sredini. Mjedeni lim oblikovan je tehnikom tiještenja i pričvršćen za drveni nosioc mjedenim čavlićima. Unutar otvora nalaze se papiri s tekstovima molitvi. Ploče su potpuno oksidirane i na nekim mjestima prisutna je korozija. Jednoj ploči je puknut lim, a zbog nedostataka čavlića limeni dijelovi ploča su rasklimani.
Prijedlog konzervatorsko-restauratorskih radova	Čišćenje i ujednačavanje površine, pričvršćivanje limova za drveni nosilac, čišćenje drvene površine.

Slika 57 (*Kanonske ploče, inv. br. 9;* Anamarija Drnasin; 28. ožujka 2017.)

Naziv predmeta	**ZVONO**
Inventarni broj	2
Materijal / tehnika	željezo, mjed / lijevanje
Dimenzije	16.5 x Ø otvora 13.5 cm
Vrijeme nastanka	-
Opis predmeta	Zvono je izrađeno od mjedi lijevanjem. Zvono je ukrašeno s više nizova koncentričnih ispupčenih prstenova. Ušica o koju je zataknuta improvizirana ručkica pravokutnog je presjeka i nalazi se na vrhu zvona. Ručka i baza izrađeni su od lijevanog željeza. Zvono je potpuno korodirano, a na obodu su prisutni korozijski produkti u vidu praškaste zelenkaste tvorevine. Ručka i bat su također u potpunosti korodirani. Vidljiva su manja mehanička oštećenja na obodu.
Prijedlog konzervatorsko-restauratorskih radova	Čišćenje i ujednačavanje površine, uklanjanje korozijskih produkata.

Slika 58 (*Zvono, inv. br. 2;* Anamarija Drnasin; 28. ožujka 2017.)

Naziv predmeta	**ZVONO**
Inventarni broj	3
Materijal / tehnika	drvo, željezo, mjed / lijevanje, kovanje
Dimenzije	34 x 15.5 cm
Vrijeme nastanka	-
Opis predmeta	Zvono je izrađeno od mjedi lijevanjem. Ukrašeno je jednostavnim ispupčenim koncentričnim prstenovima. Zvono je pričvršćeno za kovano željezo vijcima i oslonjeno na drveni nosač. Bat je izrađen od željeza. Željezni dijelovi u velikoj su mjeri korodirani, a mjedeno zvono potpuno je oksidirano. Obod zvona ima manja mehanička oštećenja i lokalnu pojavu korozijskih produkata.
Prijedlog konzervatorsko-restauratorskih radova	Čišćenje i ujednačavanje površine, uklanjanje korozijskih produkata, čišćenje drvene površine.

Slika 59 (*Zvono, inv. br. 3;* Anamarija Drnasin; 28. ožujka 2017.)

Naziv predmeta	**PEKAČ ZA HOSTIJE**
Inventarni broj	10
Materijal / tehnika	željezo / gravirano
Dimenzije	79 x 18.5 cm
Vrijeme nastanka	19. stoljeće
Opis predmeta	Pekač za hostije izrađen je od željeza. Na dugim ručkama s funkcionalnim mehanizmom nalazi se pekač ovalnog oblika koji s unutrašnje strane ima ugravirane oblike hostija s motivima: Euharistije, Raspeća, Jaganjca Božjeg i Kristov monogram. Pekač za hostije u potpunosti je korodiran, ali je ta korozija stabilna.
Prijedlog konzervatorsko-restauratorskih radova	Stabilizacija i ujednačavanje površine.

Slika 60 (*Pekač za hostije, inv. br. 10;* Anamarija Drnasin; 28. ožujka 2017.)

Naziv predmeta	**SVIJEĆNJACI, 2 KOMADA**
Inventarni broj	4
Materijal / tehnika	mjedeni lim / lijevanje, tiještenje
Dimenzije	35 x 11 cm
Vrijeme nastanka	18./19. stoljeće
Opis predmeta	Svijećnjaci su izrađeni od mjedenog lima kombinacijom lijevanja i tiještenja. Trostrana baza nalazi se na tri stilizirane nožice i završava trokutastom profilacijom. Noge svijećnjaka sastoje se od različitog niza prstenastih profilacija s različitim nodusima. Pri vrhu nogu nalazi se tanjurić izvijenog profiliranog oboda s nešto dužim šiljkom za svijeće. Površina svijećnjaka je u većoj mjeri oksidirana. Na tanjurićima i bazi prisutna je pojava korozijskih produkata u vidu praškastih plavičastih tvorevina.
Prijedlog konzervatorsko-restauratorskih radova	Čišćenje i ujednačavanje površine, uklanjanje korozijskih produkata.

Slika 61 (*Svijećnjaci, inv. br. 4;* Anamarija Drnasin; 28. ožujka 2017.)

Naziv predmeta	**SVIJEĆNJACI, 4 KOMADA**
Inventarni broj	5
Materijal / tehnika	mjedeni lim / lijevanje, tiještenje
Dimenzije	42 x 12 cm
Vrijeme nastanka	19. stoljeće
Opis predmeta	Svijećnjaci su izrađeni od mjedenog lima kombinacijom lijevanja i tiještenja. Trostrana piramidalna baza nalazi se na tri stilizirane nožice kvadratnog tlocrta koje su pri vrhu naglašene većim volutama. Noge se sastoje od niza poligonalnih profiliranih prstenova između kojih se nalazi nodus. Pri vrhu nogu nalazi se dublji šesterokutni tanjurić s krunom i većim šiljkom za svijeću. Površina je u većoj mjeri oksidirana, a na spojevima tanjurića i pregiba prisutna je pojava korozijskih produkata. Nedostaju dijelovi krune kojom je ukrašen tanjurić i dijelovi nožica.
Prijedlog konzervatorsko-restauratorskih radova	Čišćenje i ujednačavanje površine, uklanjanje korozijskih produkata.

Slika 62 (*Svijećnjaci, inv. br. 5;* Anamarija Drnasin; 28. ožujka 2017.)

Naziv predmeta	**FERALI, 4 KOMADA**
Inventarni broj	6
Materijal / tehnika	staklo, željezni lim, mjedeni lim i lijevani dijelovi
Dimenzije	68 x 27 x Ø baze 4 cm
Vrijeme nastanka	19. stoljeće
Opis predmeta	Ferali su izrađeni kombinacijom više materijala. Tijela ferala izrađena su od željeza i imaju oblik trapezoidnog šesterokuta s vratašcima za umetanje svijeća. Bridovi stranica ukrašeni su apliciranim mjedenim floralnim ukrasima koji se nastavljaju iznad bridova i tvore ukrasnu krunu oko tijela ferala. Sa strane tijela, na dva je vijka spojen nosač ferala. Poklopac ferala ima zvonoliki oblik s mjedenim križićem na vrhu. Na šest unutrašnjih ploha postavljena su zaštitna stakla. Mjedeni i željezni dijelovi potpuno su korodirani. Konstrukcija tijela je rasklimana i nedostaje većina stakala.
Prijedlog konzervatorsko-restauratorskih radova	Čišćenje i ujednačavanje površine mjedenih i željeznih dijelova, stabilizacija korozijskih produkata, učvršćivanje konstrukcije, ispravljanje mehaničkih oštećenja, umetanje nedostajućih stakala.

Slika 63 (*Ferali, inv. br. 6;* Anamarija Drnasin; 28. ožujka 2017.)

Naziv predmeta	**FERAL**
Inventarni broj	7
Materijal / tehnika	staklo, željezni lim, mjedeni lim / tiještenje
Dimenzije	55 x 14 x Ø baze 3 cm
Vrijeme nastanka	19. stoljeće
Opis predmeta	Feral je izrađen kombinacijom materijala. Na valjkastu dršku postavljeno je tijelo ferala od željeznog lima koji se sastoji od ostakljenog trapezoidnog šesterokuta s vratašcima za umetanje svijeće. Bridovi stranica ukrašeni su apliciranim mjedenim volutama. Baza i poklopac ferala ukrašeni su većim mjehurima. Mjedeni i željezni dijelovi potpuno su korodirani i rasklimani. Nedostaju zaštitna stakla i mjedeni ukrasi, a vidljivo je više mehaničkih oštećenja.
Prijedlog konzervatorsko-restauratorskih radova	Čišćenje i ujednačavanje površine mjedenih i željeznih dijelova, stabilizacija korozijskih produkata, učvršćivanje konstrukcije, ispravljanje mehaničkih oštećenja, umetanje nedostajućih stakala i mjedenih ukrasa.

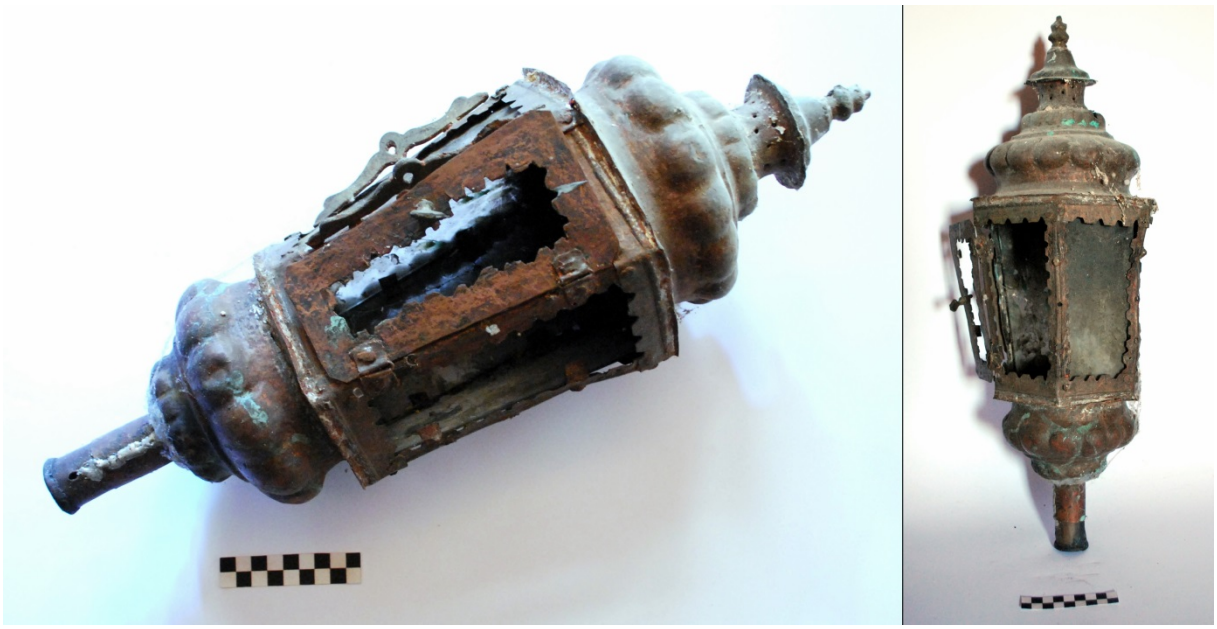

Slika 64 (*Feral, inv. br. 7;* Anamarija Drnasin; 28. ožujka 2017.)

Naziv predmeta	**MAČKULA**
Inventarni broj	70
Materijal / tehnika	željezo / lijevanje
Dimenzije	54 x Ø otvora 12 x Ø baze 18.5 cm
Vrijeme nastanka	19. stoljeće
Opis predmeta	Mačkula je izrađena od lijevanog željeza i ima tlocrt osmerokuta. Mačkula je u potpunosti korodirana, ali je korozija stabilna.
Prijedlog konzervatorsko-restauratorskih radova	Stabilizacija i ujednačavanje površine.

Slika 65 (*Mačkula, inv. br. 70;* Anamarija Drnasin; 28. ožujka 2017.)

Naziv predmeta	**PRSTEN**
Inventarni broj	46
Materijal / tehnika	bronca / izvlačenje
Dimenzije	1.9 cm
Vrijeme nastanka	kasni srednji vijek
Opis predmeta	Prsten je izrađen od bronce izvlačenjem i ima jednostavni oblik. Površina je oksidirana i vidljiva su manja mehanička oštećenja u vidu deformacija.
Prijedlog konzervatorsko-restauratorskih radova	Stabilizacija i ujednačavanje površine.

Slika 66 (*Prsten, inv. br. 46;* Anamarija Drnasin; 31. ožujka 2017.)

Naziv predmeta	**PRSTEN**
Inventarni broj	47
Materijal / tehnika	bronca / lijevanje
Dimenzije	2.8 cm
Vrijeme nastanka	kasni srednji vijek
Opis predmeta	Prsten je izrađen od bronce lijevanjem. Jednostavnog je oblika sa stožastom glavicom. Prsten je u potpunosti oksidiran, a korozija na ukrasu onemogućava čitanje reljefne forme.
Prijedlog konzervatorsko-restauratorskih radova	Stabilizacija i ujednačavanje površine.

Slika 67 (*Prsten, inv. br. 47;* Anamarija Drnasin; 31. ožujka 2017.)

Naziv predmeta	**KRUNA**
Inventarni broj	53
Materijal / tehnika	drvo, pozlaćeno
Dimenzije	51.1 x 34.5 cm
Vrijeme nastanka	19. stoljeće
Opis predmeta	Kruna je izrađena od drva s pozlatom. Kruna ima tlocrt polukruga na kojemu se nalaze četiri volute ukrašene kuglicama. Volute završavaju većom kuglom u čijem se središtu nalazi križ. Kruna je izložena na glavnom oltaru u župnoj crkvi.
Prijedlog konzervatorsko-restauratorskih radova	Na kruni je obavljen restauratorski zahvat.

Slika 68 (*Kruna, inv. br. 53;* Anamarija Drnasin; 31. ožujka 2017.)

Naziv predmeta	**KRUNA**
Inventarni broj	54
Materijal / tehnika	mjedeni lim / iskucavanje, tiještenje
Dimenzije	37.5 x 35.4 cm
Vrijeme nastanka	19. stoljeće
Opis predmeta	Kruna je izrađena od od mjedenog lima kombinacijom tehnika tiještenja i iskucavanja. Na profiliranom obruču krune, ukrašenom jednostavnim motivima nalazi se bogato dekorirano naličje krune. Krajevi krune završavaju listovljem koji su pri vrhu pričvršćeni željeznom žicom. Na sredini krune iz C voluta uzdiže se listovlje u čijem se središtu nalazi križ čiji krakovi završavaju u obliku trolista. Površina krune je oksidirana s nakupinama nečistoća u udubinama reljefa. Prisutna je korozija na viticama i s unutarnje strane krune. Vidljiva su manja mehanička oštećenja u vidu deformacija lima krune.
Prijedlog konzervatorsko-restauratorskih radova	Stabilizacija i ujednačavanje površine krune, ispravljanje deformacija lima.

Slika 69 (*Kruna, inv. br. 54;* Anamarija Drnasin; 28. ožujka 2017.)

Naziv predmeta	**KRUNA**
Inventarni broj	55
Materijal / tehnika	mjedeni lim / iskucavanje, tiještenje
Dimenzije	6 x 14 cm
Vrijeme nastanka	19./20. stoljeće
Opis predmeta	Kruna je izrađena od mjedenog lima tehnikama iskucavanja i tiještenja. Kruna je plošnog oblika i vizualno je podijeljena u dva dijela. Donji dio, obruč ukrašen je nizom sitnih kugličastih ispupčenja. Gornji dio krune sastoji se od četiri šiljasta završetka sa strana, a u sredini okruglastog završetka s rupicom za vješanje. Ukrašena je stiliziranim volutama i cvjetnim motivima koji su dekorirani sitnim kugličastim ispupčenjima. Površina krune djelomično je oksidirana i mjestimično je vidljiva mjedena površina. Prisutna su manja mehanička oštećenja.
Prijedlog konzervatorsko-restauratorskih radova	Stabilizacija i ujednačavanje površine krune, ispravljanje deformacija lima.

Slika 70 (*Kruna, inv. br. 55;* Anamarija Drnasin; 28. ožujka 2017.)

Naziv predmeta	**KRUNA (FRAGMENT)**
Inventarni broj	56
Materijal / tehnika	mjedeni lim, crveni kamen / iskucavanje, tiještenje
Dimenzije	8 x 10.6 cm
Vrijeme nastanka	19./20. stoljeće
Opis predmeta	Fragment krune izrađen je od mjedenog lima tehnikama iskucavanja i tiještenja. Na obruču krune, koji je ukrašen nizom kugličastih ispupčenja aplicirane su četiri košarice s umetnutim crvenim kamenom. Donji dio krune je oblikovan volutama i cvjetnim motivima. Nedostaje veći dio krune. Površina je, naročito u gornjem dijelu, potpuno korodirana, a na vrhovima je prisutna pojava plavo-zelene praškaste tvorevine. Posljedica korozijskih produkata je djelomično nečitka reljefna forma.
Prijedlog konzervatorsko-restauratorskih radova	Stabilizacija i ujednačavanje površine krune, uklanjanje korozijskih produkata, ispravljanje deformacija lima.

Slika 71 (*Kruna (fragment), inv. br. 56;* Anamarija Drnasin; 28. ožujka 2017.)

Naziv predmeta	**BROŠ**
Inventarni broj	58
Materijal / tehnika	srebrni lim, pozlata / filigran
Dimenzije	5.6 cm
Vrijeme nastanka	19. stoljeće
Opis predmeta	Broš je izrađen od srebrnog lima s pozlatom. Broš okruglog tlocrta bogato je ukrašen filigranskom žicom i granulama. U udubljenjima reljefa nakupljene su nečistoće i vidljiva su manja mehanička oštećenja. Površina broša djelomično je oksidirana, a pozlata pohabana.
Prijedlog konzervatorsko-restauratorskih radova	Čišćenje i stabilizacija površine, ispravljanje manjih mehaničkih oštećenja.

Slika 72 (*Broš, inv. br. 58;* Anamarija Drnasin; 31. ožujka 2017.)

Naziv predmeta	**PRVJESAK**
Inventarni broj	59
Materijal / tehnika	mjedeni lim / iskucavanje, tiještenje
Dimenzije	12 x 5.2 cm
Vrijeme nastanka	-
Opis predmeta	Privjesak je izrađen od mjedenog lima tehnikama iskucavanja i tiještenja. Privjesak ima oblik četverolatičnog cvijeta u čijem se središtu, u plitkom reljefu, nalazi grčki križ. Sa stražnje strane apliciran je lančić sastavljen od 7 većih karika. Površina privjeska je potpuno korodirana i prisutni su korozijski produkti u vidu praškaste zelene tvorevine.
Prijedlog konzervatorsko-restauratorskih radova	Čišćenje i stabilizacija korodirane površine.

Slika 73 (*Privjesak, inv. br. 59;* Anamarija Drnasin; 31. ožujka 2017.)

Naziv predmeta	**NAKIT**
Inventarni broj	60
Materijal /tehnika	mjedeni lim / iskucavanje, tiještenje
Dimenzije	4.7 cm
Vrijeme nastanka	-
Opis predmeta	Nakit je izrađen od mjedenog lima tehnikama iskucavanja i tiještenja. Ima oblik šesterolatičnog cvijeta s umetnutim kamenčićima na laticama. Na dva suprotna kraja cvijeta spojeni su cvjetići izrađeni od filigrana i granula. Površina nakita je oksidirana, a u udubljenjima i na spojevima nakupljene su nečistoće.
Prijedlog konzervatorsko-restauratorskih radova	Uklanjanje nečistoća, stabilizacija i ujednačavanje površine.

Slika 74 (*Nakit, inv. br. 60;* Anamarija Drnasin; 31. ožujka 2017.)

Naziv predmeta	**PRSNI NAKIT**
Inventarni broj	61
Materijal / tehnika	metalna žica, staklena pasta, pozlata / tiještenje
Dimenzije	40.5 cm
Vrijeme nastanka	19./20. stoljeće
Opis predmeta	Prsni nakit izrađen je od metalne žice s pozlatom i staklene paste. Na opletenoj metalnoj traci aplicirane su tri košarice s ispunama od staklene paste. S donje strane trake ovješen je niz više kratkih lanaca s različitim novčićima. Na krajevima metalne trake, na alkicama za vješanje, ovješena su dva pozlaćena ukrasa na koja su aplicirane po tri košarice s umetnutom staklenom pastom (po jedna crvena i dvije zelene). Površina ukrasa je ispunjena točkastim plitkim reljefom. Na dnu svakog od ukrasa pričvršćeno je šest alkica na koje je ovješeno šest dugih lanaca s raznovrsnim novčićima. Površina pletene trake je korodirana, a površina novčića je oksidirana. Na novčićima je vidljiva pojava plavičastih praškastih korozijskih produkata. Prisutna su manja mehanička oštećenja.
Prijedlog konzervatorsko-restauratorskih radova	Uklanjanje korozijskih produkata sa površine pletene trake i novčića, stabilizacija i ujednačavanje površine, ispravljanje mehaničkih oštećenja.

Slika 75 (*Prsni nakit, inv. br. 61;* Anamarija Drnasin; 28. ožujka 2017.)

Naziv predmeta	**LANČIĆ**
Inventarni broj	62
Materijal / tehnika	mjed, pozlata
Dimenzije	50 cm
Vrijeme nastanka	19./20. stoljeće
Opis predmeta	Lančić je izrađen od mjedi. Lančić se sastoji od dva dijela. Prvi, prednji dio sastoji se od niza okomitih duguljastim pločica koje su međusobno na tri mjesta povezane karikama. U središnjem dijelu nalazi se krug dekorativne funkcije koji spaja dva dijela lančića. Stražnji dio lančića, za razliku od prednjeg dijela spojen je pomoću okruglih karika i ima oblik pletera s mehanizmom za kopčanje. Za prednji dio lančića spojen je pomoću okruglih karika. Lančić je u vrlo dobrom stanju, izuzev nekoliko puknutih i nedostajućih karika.
Prijedlog konzervatorsko-restauratorskih radova	Ujednačavanje i stabilizacija površine.

Slika 76 (*Lančić, inv. br. 62;* Anamarija Drnasin; 28. ožujka 2017.)

Naziv predmeta	**UKRASNA IGLA**
Inventarni broj	63
Materijal / tehnika	bakrena žica, srebro
Dimenzije	10 cm
Vrijeme nastanka	19./20. stoljeće
Opis predmeta	Ukrasna igla izrađena je od bakrene žice i srebra. Na perforiranu kuglu sa žicom aplicirani su kratki lančići s privjescima. Površina ukrasne igle je oksidirana i vidljive su nakupine nečistoća u udubinama.
Prijedlog konzervatorsko-restauratorskih radova	Uklanjanje nečistoća, stabilizacija i ujednačavanje površine.

Slika 77 (*Ukrasna igla, inv. br. 63;* Anamarija Drnasin; 28. ožujka 2017.)

Naziv predmeta	**LANČIĆ (2 KOMADA)**
Inventarni broj	64
Materijal / tehnika	srebro, pozlata, filigran / lijevano
Dimenzije	veći 91 cm, manji 78.5 cm
Vrijeme nastanka	19./20. stoljeće
Opis predmeta	Lančić je izrađen od srebra s pozlatom, filigranskom tehnikom i tehnikom lijevanja. Karike lanaca čine dva preklopljena kruga u čijem se središtu nalazi kuglica. Unutar krugova nalaze se dvije filigranske plošne dekoracije u obliku broja osam. Lančić ima mehanizam za kopčanje. Na površini lančića prisutna je blaga pojava oksidacije i vidljiva su manja mehanička oštećenja na karikama i kopčama.
Prijedlog konzervatorsko-restauratorskih radova	Uklanjanje nečistoća, stabilizacija i ujednačavanje površine, ispravljanje mehaničkih oštećenja, nadomještanje nedostajućih karika.

Slika 78 (*Lančić (2 komada), inv. br. 64;* Anamarija Drnasin; 28. ožujka 2017.)

Naziv predmeta	**LANČIĆ (4 KOMADA)**
Inventarni broj	65
Materijal / tehnika	mjedeni lim / iskucavanje, tiještenje
Dimenzije	1.: 93.2 cm; 2.: 87.5 cm; 3.: 73 cm; 4.: 59 cm
Vrijeme nastanka	19./20. stoljeće
Opis predmeta	Lančić je izrađen od srebra s pozlatom, filigranskom tehnikom i tehnikom lijevanja. Karike lanaca čine dva preklopljena kruga u čijem se središtu nalazi kuglica. Unutar krugova nalaze se dvije filigranske plošne dekoracije u obliku broja osam. Lančić ima mehanizam za kopčanje. Na površini lančića prisutna je blaga pojava oksidacije i vidljiva su manja mehanička oštećenja na karikama i kopčama.
Prijedlog konzervatorsko-restauratorskih radova	Uklanjanje nečistoća, stabilizacija i ujednačavanje površine, ispravljanje mehaničkih oštećenja, nadomještanje nedostajućih karika.

Slika 79 (*Lančić (4 komada), inv. br. 65;* Anamarija Drnasin; 28. ožujka 2017.)

Naziv predmeta	**PRSTEN ZA SALVETE**
Inventarni broj	66
Materijal / tehnika	srebrni lim / iskucavanje, lijevanje
Dimenzije	3 x Ø 4.5 cm
Vrijeme nastanka	19./20. stoljeće
Opis predmeta	Prsten za salvete izrađen je od srebrnog lima tehnikama iskucavanja i lijevanja. Prsten ima valjkasti oblik s nešto širim prstenastim obrubom. Površina prstena bogato je ukrašena vegetabilnim motivima. Na sredini reljefa ugravirana su slova L i B. Prsten je obilježen puncama: u pravokutniku H.J.C.COLD.; sidro u osmerokutu, D u osmerokutu i lav u osmerokutu. Površina prstena blago je oksidirana i nakupljene su nečistoće u udubinama reljefa.
Prijedlog konzervatorsko-restauratorskih radova	Čišćenje i ujednačavanje površine.

Slika 80 (*Prsten za salvete, inv. br. 66;* Anamarija Drnasin; 16. rujna 2017.)

Naziv predmeta	**VRČ**
Inventarni broj	67
Materijal / tehnika	srebrni lim, aplicirani ukrasi / lijevanje, na proboj
Dimenzije	45 x Ø otvora 15.8 x Ø baze 15 cm
Vrijeme nastanka	19. stoljeće, neogotika
Opis predmeta	Vrč je izrađen od posrebrene mjedi tehnikama lijevanja i na proboj. Na ukrašenoj kružnoj bazi nalazi se tijelo vrča s poklopcem. Na bazi, tijelu i poklopcu ponavljaju se isti motivi ukrasa u obliku vitica s trolatičnim završecima. Poklopac ima oblik polukugle i ukrašen je stiliziranim ljuskicama. Obod poklopca i vrh imaju izgled krune. Iz središta poklopca izdiže se stilizirani križ. Na tijelu vrča nalazi se profilacija za odlijevanje, a na suprotnoj strani lijevana ručkica koja je oblikovana kao nekakvo fantastično stvorenje. Ručka je s poklopcem povezana mehanizmom za otvaranje. Vrč je obilježen puncama u pravokutniku W.M.F. Površina vrča djelomično je oksidirana i vidljiva su mehanička oštećenja (udubljena površina). Na mjestima pregiba i tijelu vrča vidljiva je mjedena površina.
Prijedlog konzervatorsko-restauratorskih radova	Čišćenje i ujednačavanje površine, ispravljanje manjih mehaničkih oštećenja.

Slika 81 (*Vrč, inv. br. 67;* Anamarija Drnasin; 16. rujna 2017.)

Naziv predmeta	**SVJETILJKA (ULJANICA)**
Inventarni broj	68
Materijal / tehnika	željezo / lijevanje
Dimenzije	32 x 15.5 x 11 cm
Vrijeme nastanka	-
Opis predmeta	Svjetiljka je izrađena od lijevanog željeza. Donji dio uljanice ima kruškoliki oblik iz koje se uzdiže visoko postavljena drška s koje visi lanac s pincetom za vađenje lumina. Površina svjetiljke je ravnomjerno oksidirana i zamašćena.
Prijedlog konzervatorsko-restauratorskih radova	Odmaščivanje i stabilizacija površine.

Slika 82 (*Svjetiljka (uljanica), inv. br. 68;* Anamarija Drnasin; 31. ožujka 2017.)

6. PRIJEDLOG PREVENTIVNE KONZERVACIJE ZBIRKE

Preventivna konzervacija odnosi se na poduzimanje svih aktivnosti koje bi spriječile ili usporile neželjene promjene na predmetima (kulturnim dobrima). Bilo kakva restauratorska intervencija koja ne uklanja uzroke oštećenja smatra se neučinkovitom. Kako o uvjetima čuvanja/izlaganja predmeta ovisi stanje, a samim time i vrijednost nekog predmeta, nužno je upoznati razloge i procese propadanja tog predmeta. Za početak, najvažnije je analizirati mjesto na kojem se predmet čuva ili izlaže te ukloniti sve uzroke oštećenja (ili ih barem ublažiti).[47]

Najvažniji faktor zaštite kulturnih dobara je razumijevanje dvaju procesa koji uzrokuju starenje i propadanje predmeta. Unutarnji procesi se odnose na tehnologiju izrade, odnosno kvalitetu korištenih materijala, kompatibilnost istih te tehniku koju je primijenio umjetnik/zanatlija. Iako su unutarnji procesi propadanja rijetka pojava kod starijih umjetničkih djela, ne smiju se potpuno izostaviti iz sagledavanja uzroka propadanja. Vanjski uzroci propadanja su u prvom redu neadekvatni mikroklimatski uvjeti pohrane/izlaganja predmeta. Kako bi se osigurala odgovarajuća mikroklimatska zaštita, važno je regulirati četiri faktora: temperatura, vlaga zraka, svjetlost i zagađenje zraka. Što su povoljniji mikroklimatski uvjeti, umjetnička djela sporije ˝stare˝ i propadaju. Nezgode koje uzrokuje čovjek mogu se klasificirati kao namjerne ili nenamjerne, a nepogode prirodnog podrijetla uključuju neizbježne katastrofe poput potresa, požara, poplava i vulkanskih erupcija.[48]

Poduzimanjem mjera u cilju sprječavanja ili usporavanja promjena na kulturnim dobrima moguće je produljiti vijek trajanja nekog predmeta. Iako je zbog ograničenih financijskih sredstava teško zadovoljiti idealne uvjete pohrane/izlaganja predmeta, nužno je težiti što bliže ˝idealnom˝.[49]

[47] VOKIĆ, D., STOLOW, N. (2003.). *Tehnike preventivnog konzerviranja muzejskih predmeta: Restauriranje nije alternativa preventivnom konzerviranju*. Zagreb, Muzejski dokumentacijski centar; vlastita naklada, str. 1.-3.
[48] VOKIĆ, D., STOLOW, N. (2003.). *Tehnike preventivnog konzerviranja muzejskih predmeta: Restauriranje nije alternativa preventivnom konzerviranju*. Zagreb, Muzejski dokumentacijski centar; vlastita naklada, str. 1.-3.
[49] VOKIĆ, D., STOLOW, N. (2003.). *Tehnike preventivnog konzerviranja muzejskih predmeta: Restauriranje nije alternativa preventivnom konzerviranju*. Zagreb, Muzejski dokumentacijski centar; vlastita naklada, str. 1.-3.

6.1. SANACIJA ZGRADE (KULE)

Da bi se riješio uzrok propadanja cijele Kule, a time i Zbirke, potrebno je sanirati građevinu u kojoj se Zbirka nalazi, u ovom slučaju kulu. Postoje dva osnovna oblika dugotrajne degradacije graditeljskog nasljeđa, a vezani su uz djelovanje prirode i vremena s jedne, te čovjeka s druge strane.[50]

Prirodni uzroci propadanja mogu se smatrati dugotrajnima zato što se odnose na materijal koji je korišten za izradu objekta. Sunce i njegovo zračenje, dnevne i godišnje temperaturne promjene, taloženje vode, snijega, leda i mraza, vlaga u sjenovitim područjima te biološki i botanički obraštaj su vanjski čimbenici koji djeluju direktno na materijal te ga razgrađuju.[51]

Kao prvi korak u saniranju građevine trebalo bi ispitati statiku. Provjeriti ima li pukotina, u kojoj mjeri i gdje se nalaze (na kamenu, fugi, dovratnicima, nadvratnicima). Također bi trebalo provjeriti u kakvom su stanju konzole koje, pomoću drvene konstrukcije, povezuju unutrašnjost kule. Kamenom krovnom pokrovu svakako treba dodati odvodni žlijeb te provjeriti stanje krovnih ploča i elemente krovnih nosača.

Biljni obraštaj je invazivan oblik devastacije građevine jer se ˝hrani˝ vezivom materijala od kojih je građevina izgrađena. Mikrobiološki obraštaj (mahovina, lišajevi, alge) s kamena i fuga može se ukloniti mehanički i kemijskim tretiranjem kontaminirane površine. Nakon uklanjanja oštećenih fuga, nužna je sanacija eventualnih pukotina te ponovno postavljanje novih fuga. Kasnije se na zidove nanosi hidrofobna impregnacija koja služi za sprječavanje upijanja vlage u zidove.

Problem kapilarne vlage vezan je uz neposredni okoliš kule, njezin topografski položaj i slijevnih voda uslijed većih oborina. Kapilarna vlaga može se sanirati postavljanjem sustava drenaže i odvodnog žlijeba na krovu.

[50] MARASOVIĆ, T. (1983.). Zaštita graditeljskog nasljeđa – Povijesni pregled s izborom tekstova i dokumenata. Split; str. 14.
[51] MARASOVIĆ, T. (1983.). Zaštita graditeljskog nasljeđa – Povijesni pregled s izborom tekstova i dokumenata. Split; str. 15.

Regulacija svjetlosti

Mrak je jedina idealna zaštita koja bi onemogućila fotokemijske promjene materijala, a budući da je svjetlost nužna da bi se predmeti uopće vidjeli, potrebno je pronaći kompromis između očuvanja predmeta i izloženosti svjetlu. Bez obzira na intenzitet svjetlosti, svaka svjetlost izaziva kemijske promjene, samo je pitanje u kolikoj mjeri.[52]

Ovisno o kojem se predmetu radi, tj. od kojeg je materijala izrađen, postoji klasifikacija osjetljivosti pojedinih grupa predmeta. Veći dio Zbirke župnog ureda u Vrgorcu čine metalni predmeti, pa se cijela Zbirka može smatrati relativno neosjetljivom. Relativno neosjetljivi predmeti trebali bi biti osvijetljeni manje od 450 000 lux sati godišnje[53], a kod izlaganja ih se može osvijetliti s 200 lux i više.[54]

Relativno neosjetljiva Zbirka solidno podnosi trenutnu osvijetljenost iako ima jednostruke prozore, najviše njih s južne strane građevine gdje se za vrijeme sunčanih dana najduže zadržava svjetlost. Postoje dvije opcije kad je u pitanju regulacija svjetlosti: u slučaju da je Zbirka otvorena za javnost – postavljanje UV filter folija[55] na prozore ili postavljanje tzv. *sunblock* zavjesa za zamračivanje s ugrađenim sustavom rasvjete koja se pali pomoću senzora; u slučaju da je Zbirka zatvorena za javnost (kao što je danas) – također postavljanje *sunblock* zavjesa za zamračivanje, ali bez sustava rasvjete koja se pali pomoću senzora.

Regulacija temperature

Temperatura je fizikalna pojava koja izaziva termokemijske procese. U usporedbi s ostalim utjecajima iz okoliša, utjecaj temperature sam po sebi nije opasan. Problem je što je temperatura usko vezana uz relativnu vlažnost zraka. U smislu zaštite, idealna bi bila niža

[52] VOKIĆ, D., STOLOW, N. (2003.). *Tehnike preventivnog konzerviranja muzejskih predmeta: Svjetlost, utjecaj na zbirke i praktični načini zaštite*. Zagreb, Muzejski dokumentacijski centar; vlastita naklada, str. 3.

[53] Lux je mjerna jedinica osvjetljenja. Određen je osvjetljenjem plohe kojoj je na četvorni metar jednoliko raspoređen svjetlosni tok od jednoga lumena* (*Lumen je mjerna jedinica za svjetlosni tok).

[54] VOKIĆ, D., LASZLO, Ž.. (2001.). *Prijedlog smjernica za zaštitu muzejske građe*, Informatica museologica, Vol. 32, No. 1-2; Zagreb, Muzejski dokumentacijski centar, 2001.; str. 154.

[55] UV filter folija eliminira UV spektar iz vidljivog spektra, a ne mijenja boju (temperaturne) svjetlosti.

temperatura jer bi umjetnine sporije starile i propadale, ali se treba voditi računa i o posjetiteljima.[56]

Temperatura zraka u Zbirci trenutno se ne regulira ni na kakav način, nego ovisi o vanjskim temperaturnim promjenama. Kako se Zbirka nalazi u građevini s debelim zidovima i malim otvorima, temperaturne razlike su postepene i kao takve nemaju značajnijeg utjecaja na sadržaj Zbirke. U slučaju kasnijeg otvaranja Zbirke za javnost, ipak bi bila potrebna regulacija temperature koja bi se postigla pomoću klimatizacijskih uređaja.

Relativna vlažnost

Vlaga je vodena para sadržana u nekom sredstvu (npr. u zraku) ili voda sadržana u nekom sredstvu bez obzira na agregatno stanje. Vlažnost zraka izražava se količinom vodene pare u zraku na različite načine, npr.: apsolutna vlažnost zraka i relativna vlažnost zraka.[57]

Apsolutna vlažnost je fizikalna veličina koja opisuje vlažnost zraka. Mjerna jedinica apsolutne vlažnosti je kilogram po kubičnom metru (kg/m³). Relativna vlažnost (RV) je fizikalna veličina kojom se izražava udio vodene pare u zraku (ili općenito u plinovima) i to omjerom parcijalnoga tlaka prisutne vodene pare i parcijalnoga tlaka zasićene vodene pare pri određenoj temperaturi i tlaku zraka. Izražava se i omjerom apsolutne vlažnosti i maksimalno moguće apsolutne vlažnosti pri istom tlaku i temperaturi. Relativna vlažnost iznosi 0% kada je zrak potpuno suh, a 100% kada je zrak potpuno zasićen vodenom parom.[58]

Relativna vlažnost zraka smatra se najvećim uzročnikom propadanja materijala, a na predmete djeluje na tri načina: omogućuje i/ili potpomaže biološku aktivnost, ubrzava kemijske reakcije i izaziva fizikalne promjene dimenzija materijala.[59]

Neodgovarajuća relativna vlažnost može uzrokovati promjene na materijalu na tri načina: dugotrajno visoka RV iznad 70%, dugotrajno niska RV ispod 40% i velike i/ili nagle

[56] VOKIĆ, D., STOLOW, N. (2003.). *Tehnike preventivnog konzerviranja muzejskih predmeta: Temperatura, utjecaj na zbirke i praktični načini zaštite*. Zagreb, Muzejski dokumentacijski centar; vlastita naklada, str. 1.-2.
[57] http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=65042; pristup stranici 4. rujna 2017.
[58] http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=65042; pristup stranici 4. rujna 2017.
[59] VOKIĆ, D., LASZLO, Ž.. (2001.). *Prijedlog smjernica za zaštitu muzejske građe*, Informatica museologica, Vol. 32, No. 1-2; Zagreb, Muzejski dokumentacijski centar, 2001.; str. 153.

oscilacije RV. Svaki od navedenih načina ima negativan utjecaj na pojedine materijale (ovisno o osjetljivosti materijala), što znači da je potrebno izbjegavati prelaženje kritičnih raspona postotaka relativne vlažnosti.[60]

U slučaju Zbirke župnog ureda u Vrgorcu relativna vlažnost se može regulirati klimatizacijskim uređajima, ovlaživačima i odvlaživačima zraka.

Zaštita od prirodnih nepogoda

Prirodne nepogode su pojave nad kojima čovjek nema utjecaj, ali može umanjiti njihovo djelovanje. Više je različitih prirodnih nepogoda, od kojih je dio uglavnom lokalnog karaktera (vulkanska područja, područja razornih vjetrova, područja učestalih poplava), ali ne isključivo. Prirodne nepogode čovjek ne može predvidjeti, ali bi zato trebao preventivno osigurati, u ovom slučaju, predmete. Pomoću minimalnih intervencija i sagledavanja šire slike razornosti pojedinih nepogoda, moguće je spriječiti nastanak štete ili ju barem umanjiti. Primjerice, kada su u pitanju *požari*, ugradnjom vatrodojavnog sustava koji uključuje i sustav automatskog gašenja ili barem osigurati dovoljan broj vatrogasnih aparata. Potresi su naročito nepredvidiva pojava gdje su najugroženiji osjetljivi, krhki predmeti koji se lako lome. U slučaju *potresa*, idealna preventivna konzervacija se odnosi na izmještanje najosjetljivijih predmeta. Manje osjetljive predmete moguće je postaviti u stabilne vitrine koje su zaštićene otpornim staklom. Iako se neke građevine za izlaganje nalaze u plavnim područjima, važno je imati razrađen plan obrane od *poplava* i u drugim područjima jer uvijek postoji mogućnost od velikih kiša te loše odvodnje i kanalizacije. Glavni način preventivne zaštite od poplava je izbjegavanje polaganja predmeta na pod, a najlakši način za to je držanje predmeta na višem nivou. Također, dobro je izgraditi i osigurati kanalizacijske odvode i osigurati pumpu koja bi izbacivala eventualni višak vode.[61]

[60] VOKIĆ, D., LASZLO, Ž.. (2001.). *Prijedlog smjernica za zaštitu muzejske građe*, Informatica museologica, Vol. 32, No. 1-2; Zagreb, Muzejski dokumentacijski centar, 2001.; str. 153.

[61] VOKIĆ, D., LASZLO, Ž.. (2001.). *Prijedlog smjernica za zaštitu muzejske građe*, Informatica museologica, Vol. 32, No. 1-2; Zagreb, Muzejski dokumentacijski centar, 2001.; str. 152.-153.

Važno je imati dobro razrađen plan djelovanja u slučaju svih prirodnih nepogoda, ali i preventivno djelovati u mirno vrijeme. Minimalnom intervencijom u okolinu u kojoj se nalazi predmet može se umanjiti ili spriječiti nastanak veće štete.

Protuprovalna zaštita i nadzor

Stručne službe bi, u suradnji s čelnim ljudima koji su zaduženi za izložbeni prostor, trebale izraditi procjenu ugroženosti od provala i krađa. Temeljem te procjene ugrađuju se automatski sustavi za dojavu krađe, tj. protuprovalni alarmi i dogovara stalna suradnja s lokalnom policijskom postajom uz regulaciju redovite ophodnje i nadzora. Korisno je i uspostavljanje centralnog dojavnog sustava s interventnim timovima u gradovima u kojima se nalazi veći broj prostora za izlaganje (muzeja, galerija i sl.).[62]

Prostorije u kojima se izlažu predmeti i one pomoćne valja zaštititi tako da se podijele na prostorije koje su dostupne javnosti i one koje su zatvorene za javnost. Prema toj podjeli može se regulirati pohranjivanje i izlaganje pojedinih predmeta, ovisno o tome radi li se o čuvaonici ili izložbenom prostoru. Sve prostorije, ovisno o namjeni, nužno je osigurati od provala i krađe.[63]

Izložbeni prostori dodatno se mogu zaštititi autorizacijom pristupa, gdje se točno definira tko, kada i gdje ima pristup te osmisliti režim pohrane i upotrebe ključeva. Potrebno je izraditi i plan djelovanja u slučaju provala ili krađe.[64]

Kada je u pitanju Zbirka župnog ureda u Vrgorcu, osiguravanje predmeta unutar Zbirke moguć je pomoću ugradnje automatskih protuprovalnih sustava s ugrađenim senzorima za pokret koji bi svaki eventualni pokušaj krađe dojavljivao policijskoj postaji u Vrgorcu.

[62] VOKIĆ, D., LASZLO, Ž.. (2001.). *Prijedlog smjernica za zaštitu muzejske građe*, Informatica museologica, Vol. 32, No. 1-2; Zagreb, Muzejski dokumentacijski centar, 2001.; str. 152.
[63] VOKIĆ, D., LASZLO, Ž.. (2001.). *Prijedlog smjernica za zaštitu muzejske građe*, Informatica museologica, Vol. 32, No. 1-2; Zagreb, Muzejski dokumentacijski centar, 2001.; str. 152.
[64] VOKIĆ, D., LASZLO, Ž.. (2001.). *Prijedlog smjernica za zaštitu muzejske građe*, Informatica museologica, Vol. 32, No. 1-2; Zagreb, Muzejski dokumentacijski centar, 2001.; str. 152.

6.2. VITRINE ZA POHRANU PREDMETA

Gotovo bez ikakve intervencije na zgradu moguće je zadovoljiti uvjete za pohranu i čuvanje svakog pojedinog materijala. Izradom više vitrina u koje bi se sortirali isti ili slični materijali te posebnom regulacijom vlažnosti zraka i temperature. Tako je moguće osigurati povoljne mikroklimatske uvjete koji bi uvelike usporili procese starenja, odnosno propadanja materijala.

U svakoj pojedinoj vitrini moguće je osigurati idealne uvjete za svaku vrstu materijala tako da se regulira temperatura, vlažnost zraka, osvijetljenost i zagađenost zraka, neovisno o stanju građevine u kojoj se predmeti nalaze. Uzme li se u obzir činjenica da je na području Republike Hrvatske većina izložbenih prostora (muzeji, galerije, zbirke) postavljena na mjesto koje nije predviđeno za tu svrhu, lako se da zaključiti kako ni važnije ustanove za pohranu i izlaganje nemaju idealne uvjete nego su naknadno prenamijenjeni. Vitrine bi, dakle, bile idealno trajno rješenje koje ne ovisi o zgradi.

Zaštita kulturnih dobara – financiranje

Najbolji primjer opravdanosti ulaganja u izložbene vitrine je financijska situacija. Svake godine nadležno Ministarstvo kulture izrađuje proračun za **iduću/tekuću** godinu. U svakom proračunu točno se definiraju iznosi (rashodi) za pojedine djelatnosti unutar Ministarstva. Između ostalog, moguće je vidjeti koliko se novaca potroši na zaštitu kulturnih dobara. Iznos za program *zaštite kulturnih dobara* dijeli se na još nekoliko potprograma, među kojima su *zaštitni radovi na nepokretnim kulturnim spomenicima* i *zaštita pokretnih spomenika*.

U posljednje tri godine (2015.[65], 2016.[66] i 2017.[67] g.) proračun iznosi približno 1 milijardu kuna, a od tog se iznosa izdvaja približno 30% za zaštitu kulturnih dobara (2016.

[65] Izvor: http://www.min-kulture.hr/userdocsimages/FINANCIRANJE/PRORA%C4%8CUN%20MINISTARSTVA%20KULTURE%202015.pdf; pristup stranici 17. listopada 2017.

godine je izdvojeno svega 19%). Za hrvatske prilike radi se o većem iznosu, ali ako se uzme u obzir količina kulturnih dobra, ipak se radi o neznatnom iznosu.

Važno je istaknuti kako se većina odobrenih financijskih sredstava odnosi na pokretna dobra u vlasništvu Crkve, odnosno biskupija, župa, samostana.[68] Na primjeru predmeta iz Zbirke župnog ureda u Vrgorcu vidljivo je kako postoji tendencija da se predmeti ne vraćaju u Kulu[69], što bi značilo da se vodi računa o tome da predmeti nisu ˝uzaludno˝ restaurirani. U slučaju kada bi se predmeti na kojima je obavljen restauratorski zahvat vraćali u Kulu, odnosno građevinu u kojoj uvjeti izlaganja i pohrane nisu adekvatni, tu bi se vjerojatno radilo u ˝uzaludnoj˝ restauraciji. Iako je za predmet restauratorski zahvat uvijek dobrodošao, radi se o neekonomičnom trošenju financijskih sredstava.

Primjer iz Vrgorca može se smatrati solidnim: uzeto je u obzir stanje u kojem se Kula nalazi, a predmeti na kojima je obavljen restauratorski zahvat su izmješteni iz Kule. Takva praksa je dobra kao kratkoročno rješenje. Dugoročno gledano, idealno bi bilo obaviti sanaciju Kule i maksimalno je prilagoditi Zbirci (metode preventivne zaštite). Iako je restauracija Kule neizbježna, postavljanje predmeta u vitrine i osiguravanje približno idealnih mikroklimatskih uvjeta može se također smatrati dugoročnim rješenjem. Time se predmeti preventivno zaštićuju od vanjskih utjecaja i usporava se njihovo propadanje, a njihovo stanje ne ovisi o stanju u kakvom se nalazi Kula.

---

[66] Izvor: *http://www.min-kulture.hr/userdocsimages/MINISTARSTVO%20KULTURE/PRORA%C4%8CUN%20MINISTARSTVA%20KULTURE%202016_web.pdf; pristup stranici 17. listopada 2017.*

[67] Izvor: *http://www.min-kulture.hr/userdocsimages/MINISTARSTVO%20KULTURE/PRORA%C4%8CUN%20MINISTARSTVA%20KULTURE%202017.pdf; pristup stranici 17. listopada 2017.*

[68] Primjer odobrenih programa zaštite na pokretnim kulturnim dobrima u 2017. godini: http://www.min-kulture.hr/userdocsimages/Programi%202017/Odobreni%20programi%20za%C5%A1tite%20pokretnih%20kulturnih%20dobara%20za%202017..pdf; pristup stranici 17. listopada 2017.

[69] Ukupno su restaurirana četiri metalna predmeta; dva su smještena u župnoj kući, a dva su vraćena u župnu crkvu.

6.2.1. VRSTE VITRINA

Odabir vitrine za pohranu i izlaganje je proces koji zahtijeva razumijevanje uzroka i načina starenja materijala i načine na koji se ti procesi mogu usporiti. Više je pitanja koja treba postaviti prije odabira vitrina, a koja mogu uvelike pomoći odabrati onu najprikladniju: Kojih su dimenzija predmeti? Od kojih su materijala izrađeni predmeti? Koliko su osjetljivi predmeti ili cijela zbirka? Koliko će se često vitrine otvarati? U kakvom je stanju zgrada, odnosno njen interijer? Gdje se zgrada nalazi? Kolike su vrijednosti relativne vlažnosti, temperature, osvijetljenosti i zagađenja unutar zgrade? Kako regulirati te uvjete? Prema odgovorima na navedena pitanja, moguće je odabrati vitrine koje će zadovoljiti sve uvjete za sigurno i prikladno izlaganje.

U nekim se slučajevima događa da nije moguće postaviti gotovi komercijalni proizvod – vitrinu, jer situacija nalaže improvizirano djelovanje. Primjerice, postoje slučajevi kada se zbog ograničenih financijskih sredstava postavlja, uvjetno rečeno, poluproizvod, odnosno vitrinu koju je potrebno prilagoditi, tj. dovršiti.[70] Postoje i slučajevi kada se zbog specifičnosti situacije predmet ne izlaže na klasičan način u glomaznim vitrina, već se vitrina izrađuje *in situ*, na predmetu, kako bi predmet bio diskretno zaštićen od vanjskih utjecaja.[71]

Na tržištu postoje specijalizirane tvrtke koje izrađuju muzejske, galerijske i arhivske vitrine za pohranu i izlaganje predmeta. Nude veliki izbor dizajna paleta koji je moguće ukomponirati u stil muzeja/galerije. Osim toga, nude i različite uređaje za kontrolu i nadzor mikroklimatskih uvjeta u vitrinama ili izvan njih. Dimenzije, izgled i sistem otvaranja/zatvaranja vitrina moguće je prilagoditi potrebama naručitelja. Dostupni su i stalci za izlaganje različitih predmeta uz prikladnu rasvjetu. Iako su mogućnosti nebrojene, činjenica je da takve vitrine zahtijevaju izdašna financijska sredstva.

[70] SUNARA, S. M. (2016.). *Opremanje muzejskih vitrina za izlaganje starog oružja iz zbirke Povijesne postrojbe ˝Kliški uskoci˝*; Zagreb, Godišnjak zaštite spomenika kulture Hrvatske 40-2016; str. 177.-188.

[71] LEROTIĆ, P. (2012.). *Slika Bartolomea Vivarinija iz Velog Lošinja: model zaštite u neprimjerenim mikroklimatskim uvjetima*; Zagreb, Portal - Godišnjak hrvatskog restauratorskog zavoda 3/2012; str. 93.-106.

Slika 83 (*Primjer muzejske vitrine za pohranu i izlaganje*; preuzeto sa: http://embed.widencdn.net/img/gaylord/2zts0hdbsq/1500x1500px/SP4045.jpeg; pristup stranici 4. svibnja 2018.)

Slika 84 (*Primjer vitrine za pohranu i izlaganje*; preuzeto sa: http://www.crescat.hr/wp-content/uploads/2014/09/Muzejske-vitrine-Jewell-ist.jpg; pristup stranici 4. svibnja 2018.)

Zbirka župnog ureda u Vrgorcu, uz uvjet da su osigurana dostatna financijska sredstva, može se opskrbiti upravo takvim vitrinama: gotovim proizvodom koji zadovoljava sve potrebe za sigurno izlaganje i pohranu. S obzirom na interijer izložbenog prostora, najprikladnije bi bile samostojeće stolne vitrine koje nemaju hermetičko zatvaranje zbog niske osjetljivosti Zbirke. Vitrine bi svakako trebale imati protupotresni sustav i stakla s UV zaštitom. Svaka vitrina trebala bi sadržavati mjerne instrumente (data loggere) za relativnu vlažnost i temperaturu koje treba redovno očitavati i s obzirom na rezultate mjerenja regulirati temperaturu zraka u prostoriji. Postavljanjem kazeta silica gela u za to predviđene pretince i njihova redovita zamjena, omogućava bolju regulacija RV. Rasvjetu treba postaviti izvan vitrina, u izložbeni prostor i bez direktne usmjerenosti snopa svjetlosti. Regulacijom temperature i vlažnosti izložbenog prostora sprječavaju se nagle oscilacije u vitrinama i moguće je postići kontinuirane vrijednosti da ne bi dolazilo do nepoželjnih promjena.

6.2.2. MIKROKLIMATSKI UVJETI U VITRINAMA

Osvjetljenje

Svjetlost je elektromagnetsko zračenje vidljivo okom.[72] Svjetlost je manji dio elektromagnetskog spektra kojeg ljudsko oko može vidjeti i to u rasponu spektra od 400 nm (ljubičasta) do 720 nm (crvena). Za sva ostala zračenja, ispod 400 nm i iznad 720 nm, potrebni su različiti instrumenti kako bi se detektirala različita zračenja.

Spektar boja naziv je za vidljivu svjetlost koja je uzrokovana emitiranjem različitih izvora svjetlosti, npr. sunce, žarulja i sl. Osim vidljive svjetlosti, prisutno je i ultraljubičasto (UV) i infracrveno (IC) zračenje. To znači da je svaki predmet, ovisno o tome kako je osvijetljen, u nekoj mjeri izložen UV i IC zračenju. Za kemijske promjene na materijalu potreban je izvor energije: toplina (posljedica infracrvenog zračenja), svjetlost i ostala zračenja. Jačina svjetlosti izražava se u *lux* jedinicama osvijetljenosti (1 lx = 1 lm/m²).[73]

[72] Izvor: Hrvatski jezični portal

[73] VOKIĆ, D., STOLOW, N. (2003.). *Tehnike preventivnog konzerviranja muzejskih predmeta: Svjetlost, utjecaj na zbirke i praktični načini zaštite*; Zagreb, Muzejski dokumentacijski centar (vlastita naklada); str. 1.-5.

Svjetlost je više potrebna onome koji gleda neki materijal nego samom materijalu. Iako je mrak jedina idealna zaštita u sprječavanju fotokemijskih procesa, važno je definirati kompromis koji će zadovoljiti izloženost materijala svjetlosti i potrebu da čovjek vidi taj materijal.[74] Najlakši način kojim se to može regulirati je kategoriziranje predmeta u zbirkama s obzirom na njihovu osjetljivost na svjetlost i srodna zračenja. Za najosjetljivije predmete moguće je instalirati senzore koji pale svjetlo kada ima posjetitelja ili instalirati uređaje za regulaciju vremena (*timere*).[75]

Najosjetljiviji predmeti trebali bi biti izloženi svjetlosti manje od 100 000 lux sati godišnje, uz maksimalno osvjetljenje 50-100 lux; u toj su kategoriji svi predmeti bojani bojilima (tekstil), papir (tehnike crteža, grafike, a naročito akvareli i gvaševi, dokumenti, knjige), fotografije u boji, filmovi, perje, tanko slikane slike na platnu. Srednje osjetljivi predmeti trebali bi biti izloženi svjetlosti manje od 200 000 lux sati godišnje, uz maksimalno osvjetljenje 100-200 lux; u toj su kategoriji polikromirane skulpture, drvo, namještaj, uljene i tempera slike, koža, kosti (rog, slonovača), crno-bijele fotografije. Relativno neosjetljivi predmeti trebali bi biti izloženi manje od 450 000 lux sati godišnje, uz osvjetljenje od 200 lux i više; u toj su kategoriji metal, staklo, kamen, drago kamenje, keramika i svi predmeti kojima površinska boja nije važna.[76]

Uz regulaciju izlaganja predmeta u odnosu na njihovu fotokemijsku osjetljivost, za zaštitu je dobro i postaviti rasvjetu minimalne jakosti, izbjegavati direktno osvjetljavanje predmeta (iz blizine) i zasjeniti izvor svjetlosti u vidokrugu gledatelja. Količinu svjetlosti je moguće regulirati zavjesama ili nekim drugim oblicima sjenila na prozorima u unutrašnjosti izložbenog prostora. Općenito, važno je najosjetljivije predmeti izlagati daleko od direktnog osvjetljenja.[77]

---

[74] ERHARDT, D., TUMOSA, C. S., MECKLENBURG, M. F. (2007). *Applying science to the question of museum climate*; Hvidovre, The National Museum of Denmark; str. 11.-18.

[75] VOKIĆ, D., STOLOW, N. (2003.). *Tehnike preventivnog konzerviranja muzejskih predmeta: Svjetlost, utjecaj na zbirke i praktični načini zaštite*; Zagreb, Muzejski dokumentacijski centar (vlastita naklada); str. 1.-5.

[76] https://www.canada.ca/en/conservation-institute/services/agents-deterioration/light.html; pristup stanici: 25. siječnja 2018.

[77] VOKIĆ, D., STOLOW, N. (2003.). *Tehnike preventivnog konzerviranja muzejskih predmeta: Svjetlost, utjecaj na zbirke i praktični načini zaštite*; Zagreb, Muzejski dokumentacijski centar (vlastita naklada); str. 1.-5.

UV zračenje kojima su materijali (predmeti) izloženi ne doprinosi kvaliteti svjetlosti, ali djeluje na fotokemijski proces starenja, može se eliminirati pomoću UV filtar folija. Postoje različite vrste folija, stakala i navlaka za eliminaciju UV zračenja koje se mogu postaviti ovisno o potrebama prostora. *Natural gray* UV filtar folije eliminiraju i zračenje koje zalazi u vidljivi spektar, a ne mijenjaju boju svjetlosti.[78]

Većina predmeta iz Zbirke župnog ureda u Vrgorcu može se smatrati relativno neosjetljivima jer je 60 predmeta (od ukupno 70) izrađeno od metala, stoga njihovo izlaganje u vitrinama ne zahtijeva poseban tretman. Predmeti koji su najosjetljiviji su kanonske ploče i misal, jer osim drva, stakla i metala sadrže papir i bojani tekstil. U prijedlogu preventivne zaštite, odnosno smještanjem u vitrine, misal i kanonske ploče bi bili smješteni u zasebnu vitrinu zajedno sa oltarnim vazama (drveni nosilac, mjedeni lim; srednje osjetljivi predmet) jer su srodni po materijalu, ali i namjeni. U tom se slučaju osvjetljenje može prilagoditi najosjetljivijim predmetima unutar vitrine, odnosno paziti da predmeti budu izloženi svjetlosti manje od 100 000 lux sati godišnje, uz maksimalno osvjetljenje 50-150 lux. Tu se vitrinu može, osim gore navedenih metoda, dodatno zaštititi prekrivanjem vitrine neprozirnom tkaninom.

Temperatura

U usporedbi s ostalim mikroklimatskim uvjetima, temperatura nema značajan utjecaj na predmete. Iako je utjecaj temperature najčešće povezan s relativnom vlažnosti zraka, postoji mogućnost lokalnog djelovanja na predmete uslijed kojeg dolazi do rasušivanja predmeta.[79]

Visoke temperature ubrzavaju procese starenja organskih materijala tako da negativno djeluju na kemijsku strukturu (oksidacija, polimerizacija, dekompozicija i sl.). Umjetnina brže stari što je temperatura okoline viša, a kombinacija temperature i visoke vlažnosti pogoduje razvoju gljivica, bakterija, plijesni, itd. Temperatura ima izrazito negativan

[78] VOKIĆ, D., STOLOW, N. (2003.). *Tehnike preventivnog konzerviranja muzejskih predmeta: Svjetlost, utjecaj na zbirke i praktični načini zaštite*; Zagreb, Muzejski dokumentacijski centar (vlastita naklada); str. 1.-5.
[79] VOKIĆ, D., STOLOW, N. (2003.). *Tehnike preventivnog konzerviranja muzejskih predmeta: Temperatura, utjecaj na zbirke i praktični načini zaštite*; Zagreb, Muzejski dokumentacijski centar (vlastita naklada); str. 1.-2.

utjecaj na predmet onda kada se događaju njezine nasilne promjene, a posljedica tih promjena je i nagla promjena relativne vlažnosti - tada dolazi do oštećenja. Do nasilnih promjena temperature najlakše dolazi u transportu i pri direktnom izlaganju predmeta izvoru svjetlosti i toplini.[80]

Muzejski, arhivski ili galerijski predmeti dijele se na materijale koji se mogu čuvati na sobnim temperaturama i na materijale koji bi se trebali čuvati u hladnom (-20 do +4°C). Životinjska koža i krzno, pergament, preparirane životinje, foto i video materijal se moraju čuvati na stalnoj temperaturi od -20°C ili nižoj. Ostali predmeti pohranjuju se ili izlažu na prosječnoj sobnoj temperaturi od oko 20°C. [81]

Idealna temperaturna zaštita bi bile niže temperature, ali su one zbog posjetitelja u izložbenim prostorima u prosjeku nešto više radi ugodnijeg boravka. Općenito, radi se o tome da bi temperatura treba biti stabilna i dobro regulirana u odnosu s faktorom relativne vlažnosti.

Temperatura u vitrinama u Zbirci župnog ureda u Vrgorcu bila bi prilagođena predmetima koji se u njima nalaze, ali srednja bi vrijednost bila održavana na sobnoj temperaturi, odnosno 15-22°C.

Relativna vlažnost

Relativna vlažnost (znak ϕ), fizikalna veličina za iskazivanje udjela vodene pare u zraku (ili općenito u plinovima). Izražava se omjerom parcijalnoga tlaka prisutne vodene pare i parcijalnoga tlaka zasićene vodene pare pri određenoj temperaturi i tlaku zraka. Izražava se I omjerom apsolutne vlažnosti I maksimalno moguće apsolutne vlažnosti pri istom tlaku I temperaturi. Relativna vlažnost iznosi 0% kada je zrak potpuno suh, a 100% kada je zrak

[80] Izvor: https://www.canada.ca/en/conservation-institute/services/agents-deterioration/temperature.html; pristup stranici 25. siječnja 2018.

[81] VOKIĆ, D., LASZLO, Ž.. (2001.). *Prijedlog smjernica za zaštitu muzejske građe*, Informatica museologica, Vol. 32, No. 1-2; Zagreb, Muzejski dokumentacijski centar, 2001.; str. 153.

potpuno zasićen vodenom parom. Relativna vlažnost mjeri se najčešće psihrometrom ili posebnim osjetnicima.[82]

Relativna vlažnost je gotovo najveći uzrok propadanja i ubrzanog starenja umjetnina, naročito u kombinaciji s visokom temperaturom. Visoka temperatura, odnosno topli zrak zbog svojih fizikalnih svojstava, može sadržavati veću količinu vlage od niže temperature zraka. Regulacijom relativne vlažnosti i temperature za svaki pojedini materijali može se usporiti ili spriječiti proces razvoja bioloških aktivnosti, kemijskih reakcija i fizikalnih promjena dimenzija materijala.[83]

Kod organskih materijala pri dugotrajno visokoj RV (65-70%) uzrokuje pojavu plijesni i drugih vrsta gljivica te bubrenja. Kada se RV mjeri približno 100%, dolazi do razvoja bakterija i raspadanja higroskopnih materijala, naročito kada je potpomognuta toplinom, mrakom i ustajalim zrakom. Dugotrajno niska RV kod organskih materijala uzrokuje krhkost, promjene dimenzija materijala uslijed kojih može doći do pucanja ili razdvajanja. Najštetniji uzrok propadanja materijala su velike i/ili nagle promjene relativne vlažnosti kod svih vrsta materijala.[84]

Anorganski materijali nisu neosjetljivi na utjecaj relativne vlažnosti. Iako RV ne utječe na promjene dimenzija anorganskih materijala, djeluje na druge načine. Visoka RV uz neke produkte zagađenja (soli, kiseline, lužine) uzrokuje propadanje kamena i nekih vrsta stakla. Arheološki predmeti od keramike i porculana u svojoj poroznoj strukturi mogu sadržavati topive soli koje su s vremenom upijene iz tla. Pri naglom izlaganju suhom zraku, može doći do pucanja ili ljuštenja površine.[85]

Kod metala RV može izazvati pojavu korozije. Ovisno o vrsti metala, zagađenosti zraka i lokaciji na kojoj se metal nalazi, pojavljuju se različite vrste korozije ili patine. Zelenkasta patina, kao rezultat prisutnosti ugljikovog dioksida javlja se na bronci, mesingu i drugim

[82] Izvor: http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=52377; pristup stranici 19. prosinca 2017.
[83] VOKIĆ, D., LASZLO, Ž.. (2001.). *Prijedlog smjernica za zaštitu muzejske građe*, Informatica museologica, Vol. 32, No. 1-2; Zagreb, Muzejski dokumentacijski centar, 2001.; str. 153.
[84] Izvor: https://www.canada.ca/en/conservation-institute/services/preventive-conservation/environmental-guidelines-museums.html; pristup stranici 25. siječnja 2018.
[85] VOKIĆ, D., STOLOW, N. (2003.). *Tehnike preventivnog konzerviranja muzejskih predmeta: Relativna vlažnost zraka, utjecaj na zbirke i načini zaštite*; Zagreb, Muzejski dokumentacijski centar (vlastita naklada); str. 3.

legurama bakre. Osim zelenkaste patine, javlja se i ˝bolest bronce˝[86] ako su u zraku prisutni kloridi. Legure bakra, srebra i željeza mogu razviti površinsku koroziju.[87]

Kako bi se umanjio nastanak oštećenja i usporio proces starenja, važno je znati vrijednosti RV[88] na kojima se materijali trebaju čuvati i/ili izlagati. U Zbirci župnog ureda u Vrgorcu predmeti sadrže ili su izrađeni od metala (željezo, mjed, bronca, bakrena žica, srebro, pozlata), stakla, drva, papira i kartona. Preporučena vrijednost RV pri temperaturi od 20 °C za *metale* je 15-40%, ovisno o stanju materijala i prisutnosti korozije. Pri temperaturi od 15°C reducira se pojava oksida, a pri RV ispod 15% polirani metali ne gube sjaj (ne korodiraju). Relativna vlažnost zraka nema nikakvog utjecaja na većinu *stakala*, ali kod nekih starijih vrsta može doći do kemijskih reakcija zbog povećane vlage, pa je preporučena vrijednost RV 40-60%. *Drvo, papir i karton* su materijali kod kojih je vlaga nužna za održavanje elastičnosti, u protivnom dolazi do pucanja u slučaju isušenosti. Preporučena vrijednost RV za drvo je 45-65%, ovisno o kojoj vrsti drva se radi, na koji način je spajano, o stanju površine; neke vrste drva su manje osjetljive na vlagu. Papir i karton su materijali čija RV ovisi o namjeni. Kada je u pitanju izlaganje zahtijevanju vrijednost RV 30-40% jer se time smanjuje pojava štetnih kemijskih procesa, a kada su u upotrebi, onda RV 50-60% osigurava dovoljnu elastičnost.[89]

Zbog izrazito negativnog utjecaja loše regulirane relativne vlažnosti, važno je vršiti mjerenja pomoću uređaja za određivanje RV. Na tržištu postoji više vrsta higrometara kojima se može mjeriti RV. *Psihrometri* se koriste za kalibriranje higrometara. Princip rada psihrometara je mjerenje RV pomoću dva identična termometra, od kojih je jedan suh, a drugi se pomoću krpice moči vodom. Suhi termometar pokazuje temperaturu zraka, a mokri vlažnost zraka. Relativna vlažnost zraka može se očitati iz odgovarajuće psihrometrijske tablice ili izračunom maksimalnog tlaka vodene pare i koeficijenta (aspiracije) [e=E'-A(t-t')].

---

[86] Bolest bronce je ireverzibilan proces razgradnje i/ili korozije bakra i njegovih legura uzrokovana kloridima u patini koji su u interakciji s vodom i kisikom. Bolest bronce javlja se kao svjetlozelena praškasta tvorevina na površini predmeta i pojava se može prenijeti na susjedne predmete.

[87] VOKIĆ, D., STOLOW, N. (2003.). *Tehnike preventivnog konzerviranja muzejskih predmeta: Relativna vlažnost zraka, utjecaj na zbirke i načini zaštite*; Zagreb, Muzejski dokumentacijski centar (vlastita naklada); str. 4.-5.

[88] Iako je za većinu materijala definirana ta vrijednost, ovdje će biti spomenuti samo oni materijali kakvi se nalaze u Zbirci župnog ureda u Vrgorcu.

[89] VOKIĆ, D., LASZLO, Ž.. (2001.). *Prijedlog smjernica za zaštitu muzejske građe*, Informatica museologica, Vol. 32, No. 1-2; Zagreb, Muzejski dokumentacijski centar; str. 153.

Neaspirirani psihrometar je najjednostavniji psihrometar i može se koristiti samo pri pozitivnim temperaturama. *Aspirirani psihometri* (ručno vrteći) su zbog svoje pristupačne cijene najzastupljeniji u muzejima. Konstruirani su tako da se dva ista termometra nalaze i svojem kućištu, a rezervoar jednog od njih je obložen pamučnom krpicom koja se prije korištenja namoči destiliranom vodom. Mjerenje se treba ponoviti tri puta i vršiti tako da se vrti kućište psihrometra. Postoje i aspirirani psihrometri s ugrađenim ventilatorom koji imaju preciznija mjerenja jer ne ovise od promjenjivoj brzini vrtnje rukom. Elektronski *higrometar s hladnim zrcalom* se smatra najboljim uređajem za određivanje RV. Higrometar hladi zrcalnu površinu koja se nalazi u unutrašnjosti uređaja i reagira u trenutku promjene refleksa, odnosno kada se postigne temperatura zasićenja i kondenzacije, a RV se očita iz tablice (temperatura zraka i temperatura zasićenja).[90]

Higrometri i *higrografi* su praktičniji od psihrometara jer umjesto tablica ili formula za očitavanje u sebi sadrže kazaljke ili digitalne oznake koje pokazuju trenutnu vrijednost RV. Jeftinije verzije higrometara su papirni indikatori koji mijenjaju boju ili zatežu spiralu i tako pomiču kazaljku ovisno o RV. Relativno su loše osjetljivosti, a zadovoljavajuće su precizni samo u rasponu RV 35-65% i to pri sobnoj temperaturi. Ipak, zbog pristupačne cijene i solidnog funkcioniranja u stabilnim uvjetima, česti su u muzejima, galerijama i arhivima diljem svijeta.[91]

Postoji još nekoliko vrsta higrometara (difuzijski higrometar, elektronski higrometar) i njihovih različitih verzija. Danas su među najpopularnijima takozvani data loggeri (digitalni termohigrografi). Data logger je elektronički uređaj koji bilježi podatke (temperatura zraka, vlaga zraka, tlak zraka i dr.) tijekom vremena. Dizajniran je tako da te podatke prikuplja s ugrađenim instrumentima ili putem senzora.To su uglavnom mali, prijenosni uređaji koji se napajaju preko baterija, a opremljeni su mikroprocesorom, internom memorijom za pohranu podataka te senzorima. Neki od tih uređaja rade preko računalnih programa te se analiza podataka koje prikupljaju prikazuje putem računala dok se neki koriste kao samostalni

[90] VOKIĆ, D., STOLOW, N. (2003.). *Tehnike preventivnog konzerviranja muzejskih predmeta: Relativna vlažnost zraka, utjecaj na zbirke i načini zaštite*; Zagreb, Muzejski dokumentacijski centar (vlastita naklada); str. 8.-11.
[91] VOKIĆ, D., STOLOW, N. (2003.). *Tehnike preventivnog konzerviranja muzejskih predmeta: Relativna vlažnost zraka, utjecaj na zbirke i načini zaštite*; Zagreb, Muzejski dokumentacijski centar (vlastita naklada); str. 11.-13.

uređaji jer imaju lokalno sučelje (tipkovnica,LCD).[92] Humidistati su higrometri koji, ovisno o izmjerenoj vrijednosti RV, reguliraju RV u prostoriji tako da uključuju/isključuju uređaj koji je povezan s regulacijom RV. Mogu regulirati sustav grijanja-hlađenja ili ovlaživače zraka.[93]

Klimatizacijska postrojenja, ovlaživači i odvlaživači zraka te regulacija grijanja su načini utjecanja na relativnu vlažnost. HVAC ventilacija (heating, ventilation and air conditioning system) je klimatizacijski uređaj koji ima mogućnost reguliranja RV, ali se nakon nekog perioda korištenja, smatra kontraproduktivnim zbog kvarova, loše kalibracije i drugih razloga. Ovlaživači zraka dodaju vlagu u zrak i to na dva načina: da izbacuju toplu vodenu paru ili zrak ovlažuju vlagom sobne temperature. Ovlaživači koji izbacuju vodenu paru uzrokuju nagle oscilacije RV, pa se izbjegava njihovo korištenje u zbirkama kojima su potrebni stabilni uvjeti. Hladno evaporirajući ovlaživači zraka preko filtera usisavaju zrak iz prostorije i ovlaženi zrak ispuhuju nazad u prostoriju. Napredniji modeli, osim što čiste (filtriraju) zrak, imaju i ugrađen humidistat i ionizator zraka. Neki od njih ioniziranjem ili internim ultraljubičastim zračenjem kadice sprječavaju razvoj mikroorganizama u vodi. Odvlaživači zraka uklanjaju višak vlage iz zraka. Postoje odvlaživači koji koriste soli koje upijaju vlagu (rotirajući bubanj u kojoj se nalazi sol prikuplja vlagu iz zraka s jedne strane, a s druge sol suši topli fenom) ili rade na principu sličnom kuhinjskom hladnjaku (rashlađeni zrak se hladi ispod točke zasićenja, pa se višak vlage kondenzira i kapljično cijedi; zrak se ponovno zagrijava preko toplih rešetki uređaja, ali s manjom količinom vlage).[94]

Kao i kod ostalih mikroklimatskih uvjeta, važno je poduzeti sve mjere u svrhu usporavanja propadanja ili starenja predmeta, pridržavati se preporučenih vrijednosti za regulaciju RV i izbjegavati nagle i visoke oscilacije.

[92] Izvor: http://agrologistika.hr/hr_HR/mjerni-instrumenti/termohigrometri/data-logger; pristup stranici 20. prosinca 2017.

[93] VOKIĆ, D., STOLOW, N. (2003.). *Tehnike preventivnog konzerviranja muzejskih predmeta: Relativna vlažnost zraka, utjecaj na zbirke i načini zaštite*; Zagreb, Muzejski dokumentacijski centar (vlastita naklada); str. 13.-14.

[94] SHINER, J. (2007.). *Trends in microclimate control of museum display cases*; Hvidovre, The National Museum of Denmark; str. 267.-275.

6.2.3. RASPORED PREDMETA PO VITRINAMA

U vitrinama u kojima se nalaze isključivo metalni predmeti (srebro, mjed, bronca, željezo, pozlata) i u vitrinama u kojima postoji kombinacija metala i drugih anorganskih materijala potrebno je održavati srednje referentne vrijednosti mikroklimatskih uvjeta kako bi se usporilo starenje materijala. Za metale je generalno bolja nešto niža relativna vlažnost[95] i temperatura, ali ako se uzme u obzir stanje zgrade u kojoj se Zbirka nalazi, jasno je da nije moguće održavati te vrijednosti. Kompromis u ovakvoj situaciji je podizanje srednjih preporučenih vrijednosti kako bi se izbjegle nagle i visoke oscilacije.

Relativna vlažnost u vitrinama s isključivo metalnim predmetima ili kombinacijom metala i anorganskih materijala (staklo, drago kamenje) treba se održavati u vrijednostima 20-35% (preporučena vrijednost je do 40%), temperatura bi trebala biti sobna odnosno 15-22 °C[96], a trenutna izloženost svjetlu 200 lux, uz maksimalno osvjetljenje 450 000 lux godišnje.

U vitrinama u kojima se nalazi kombinacija različitih materijala, važno je održavati vrijednosti koje će više odgovarati osjetljivijim materijalima. Metalni predmeti su sami po sebi dosta otporniji od organskih materijala, pa mogu podnijeti nešto više vrijednosti mikroklimatskih uvjeta. Organski materijali kao što su drvo i papir (karton) su osjetljiviji materijali koji ne toleriraju prevelika odstupanja mikroklimatskih uvjeta zato što to ubrzava proces starenja i/ili propadanja materijala.

Vrijednosti relativne vlažnosti za organske materijale nipošto ne smiju biti niže od preporučenih, dok za metalne mogu biti. U ovom slučaju, kada se radi o kombinaciji dva ili više različitih materijala, potrebno je pronaći rješenje u vidu srednje vrijednosti. Za organske materijale preporučena vrijednost relativne vlažnosti je 45-65 % za drvo, odnosno 30-40 % za papir (50-60 % za papir koji je u upotrebi). Za metalne predmete RV bi se trebala održavati do 40 %. Srednja vrijednost za kombinaciju tih materijala ne odgovara ni jednom od njih pojedinačno, ali se, kao što je već navedeno, uvjeti prilagode osjetljivijim materijalima. Na taj

[95] Preporučena RV je do 40%, ali pri RV nižoj od 15% polirani metali ne gube svoj sjaj.

[96] Dnevne oscilacije ±1,5 °C, a mjesečne ±2 °C.

se način zadovoljavaju mikroklimatski uvjeti organskih materijala jer su metalni predmeti otporniji.

Regulacija vrijednosti relativne vlažnosti u vitrinama s kombinacijom različitih materijala treba se održavati unutar preporučenih vrijednosti 35-50 %, temperatura bi trebala biti muzejska, odnosno 15-22 °C, a osvjetljenje trenutačnih 100-200 lux, tj. manja od 200 000 lux sati godišnje.

Niže su navedene preporučene vrijednosti mikroklimatskih uvjeta za svaku od vitrina prema predmetima koji se nalaze unutar svake. Regulaciju, održavanje i nadzor treba voditi za to obučena osoba.

Vitrina 1 – *Liturgijsko posuđe i sl.*

Dimenzije vitrine (DŠV; cm)	Predmeti (inv. br.)	Temperatura (°C)	Relativna vlažnost (%)	Osvjetljenje (lux)
100 x 50 x 50	20, 21, 22, 29, 30, 31, 32, 33, 39, 40	15-22	25-35	200

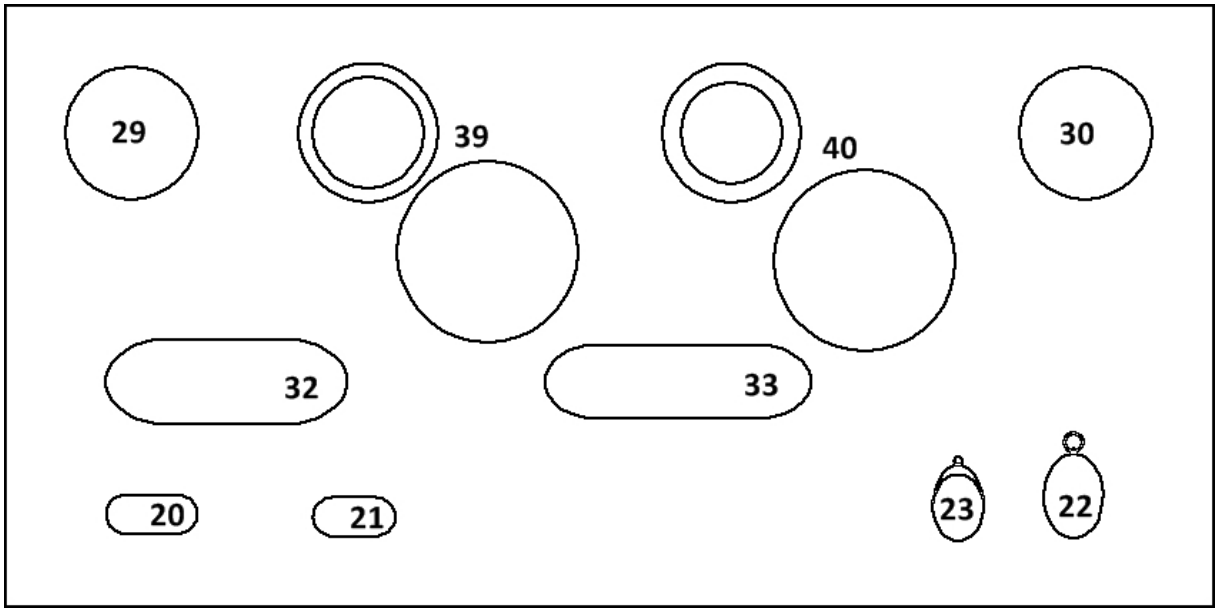

Slika 85 (*Vitrina 1 – raspored predmeta*)

Vitrina 2 - *Kandila*

Dimenzije vitrine (DŠV; cm)	Predmeti (inv. br.)	Temperatura (°C)	Relativna vlažnost (%)	Osvjetljenje (lux)
120 x 50 x 50	24, 25, 26, 27, 28	15-22	25-35	200

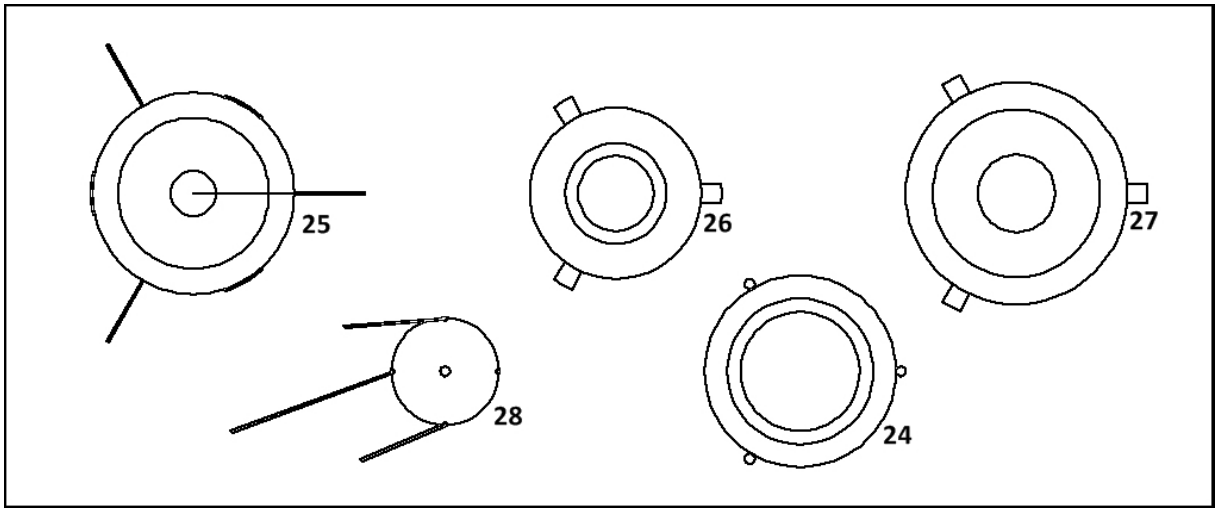

Slika 86 (*Vitrina 2 - raspored predmeta*)

Vitrina 3 – *Kadionice i škropionice*

Dimenzije vitrine (cm)	Predmeti (inv. br.)	Temperatura (°C)	Relativna vlažnost (%)	Osvjetljenje (lux)
100 x 50 x 50	23, 35, 41, 42	15-22	25-35	200

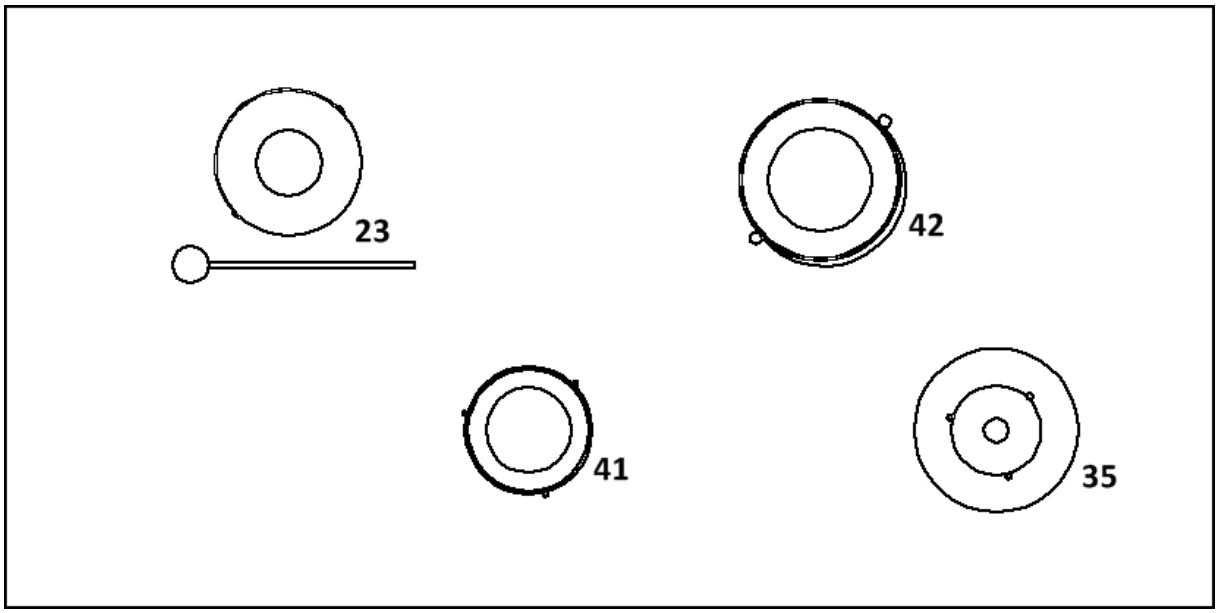

Slika 87 (*Vitrina 3 - raspored predmeta*)

Vitrina 4 – *Kandila i kadionice*

Dimenzije vitrine (cm)	Predmeti (inv. br.)	Temperatura (°C)	Relativna vlažnost (%)	Osvjetljenje (lux)
120 x 50 x 50	34, 36, 37, 38	15-22	25-35	200

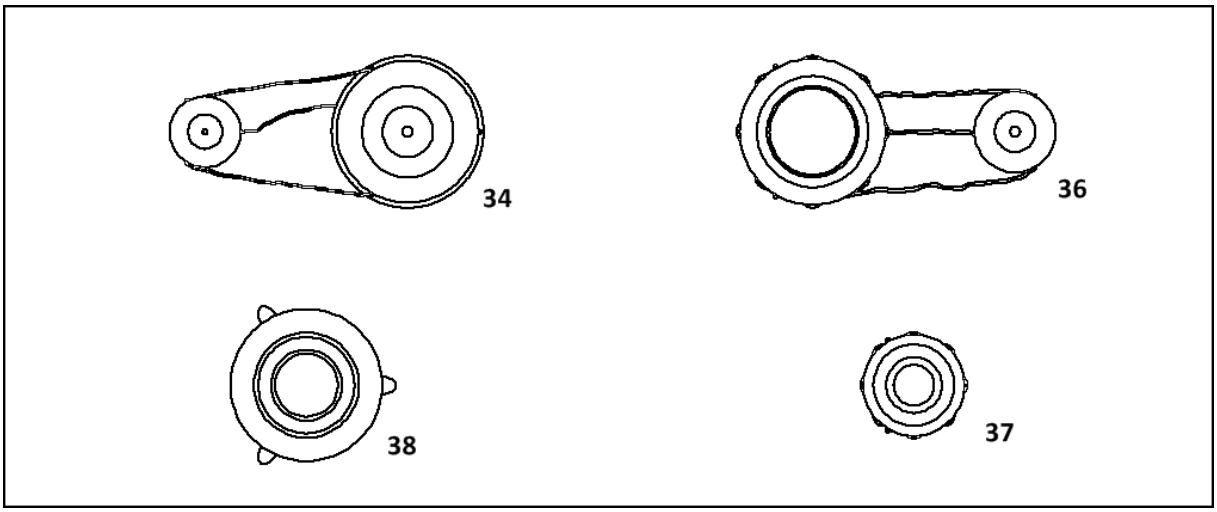

Slika 88 (*Vitrina 4 - raspored predmeta*)

Vitrina 5 – *Križ i raspela (bez drva)*

Dimenzije vitrine (cm)	Predmeti (inv. br.)	Temperatura (°C)	Relativna vlažnost (%)	Osvjetljenje (lux)
50 x 100 x 50	15, 16, 18	15-22	25-35	200

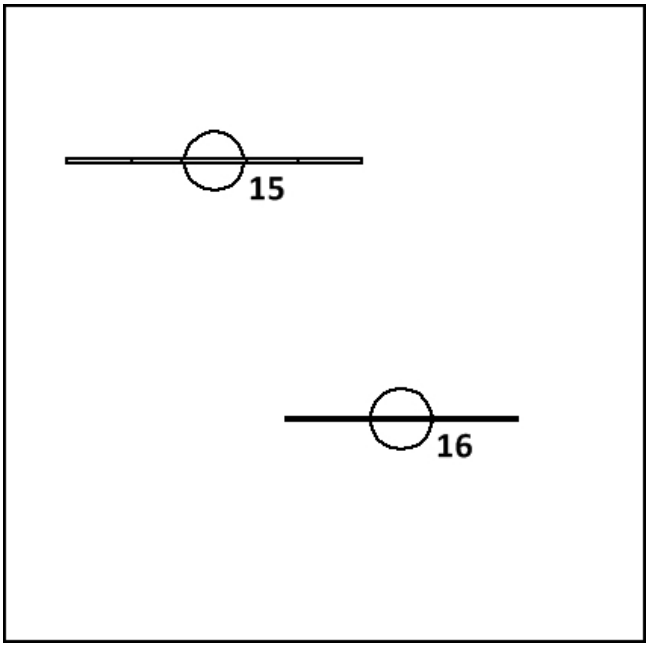

Slika 89 (*Vitrina 5 - raspored predmeta*)

Vitrina 6 – *Križevi i raspela (drveni nosilac)*

Dimenzije vitrine (cm)	Predmeti (inv. br.)	Temperatura (°C)	Relativna vlažnost (%)	Osvjetljenje (lux)
120 x 50 x 100	11, 12, 13, 14, 17, 19	15-22	35-50	150

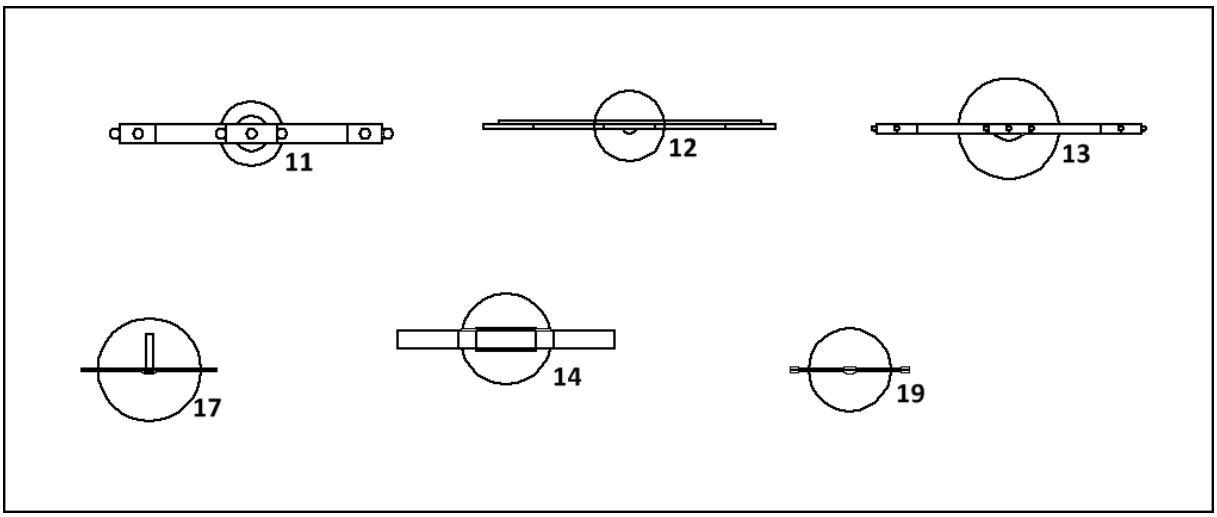

Slika 90 (*Vitrina 6 - raspored predmeta*)

Vitrina 7 – *Oltarni asortiman*

Dimenzije vitrine (cm)	Predmeti (inv. br.)	Temperatura (°C)	Relativna vlažnost (%)	Osvjetljenje (lux)
120 x 50 x 50	1, 8	15-22	35-50	150

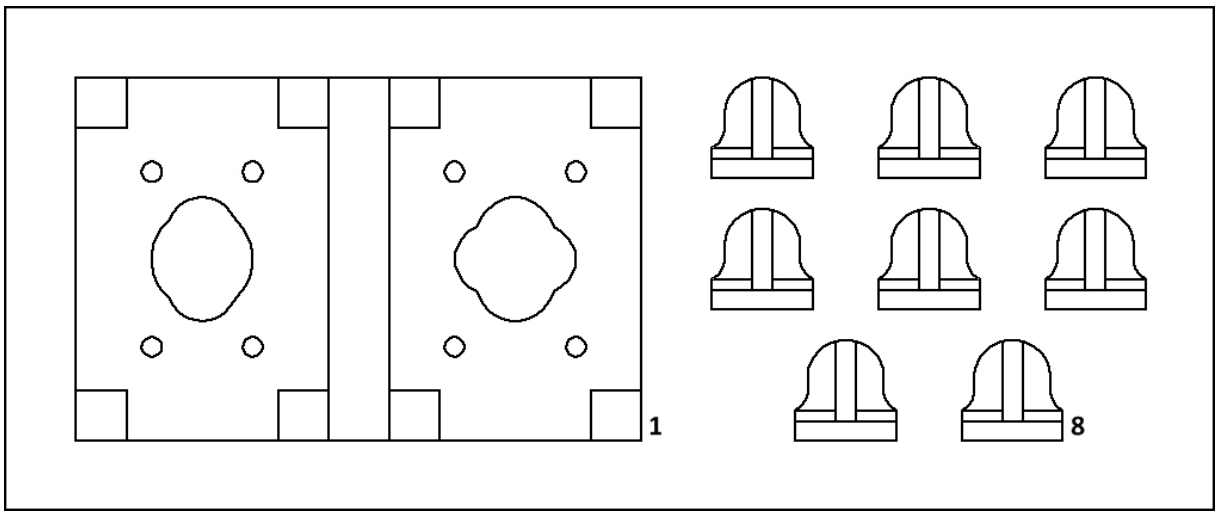

Slika 91 (*Vitrina 7 - raspored predmeta*)

Vitrina 8 – *Pekač hostija i zvona*

Dimenzije vitrine (cm)	Predmeti (inv. br.)	Temperatura (°C)	Relativna vlažnost (%)	Osvjetljenje (lux)
100 x 50 x 50	2, 3, 10	15-22	35-45	150

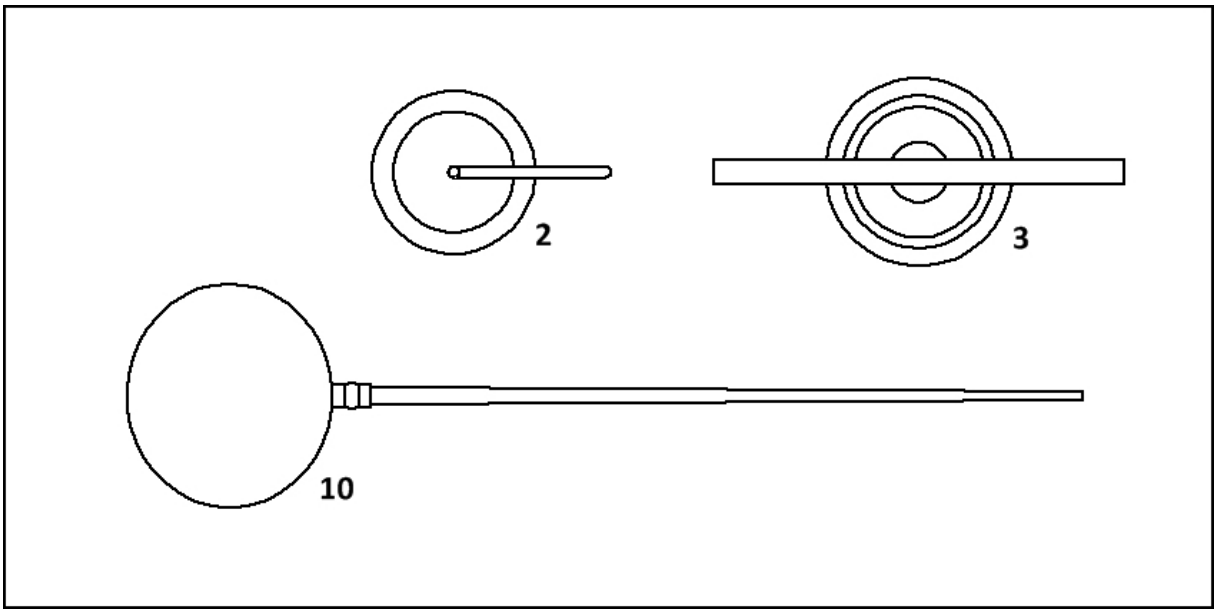

Slika 92 (*Vitrina 8 - raspored predmeta*)

Vitrina 9 – *Svijećnjaci*

Dimenzije vitrine (cm)	Predmeti (inv. br.)	Temperatura (°C)	Relativna vlažnost (%)	Osvjetljenje (lux)
100 x 50 x 50	4, 5	15-22	25-35	200

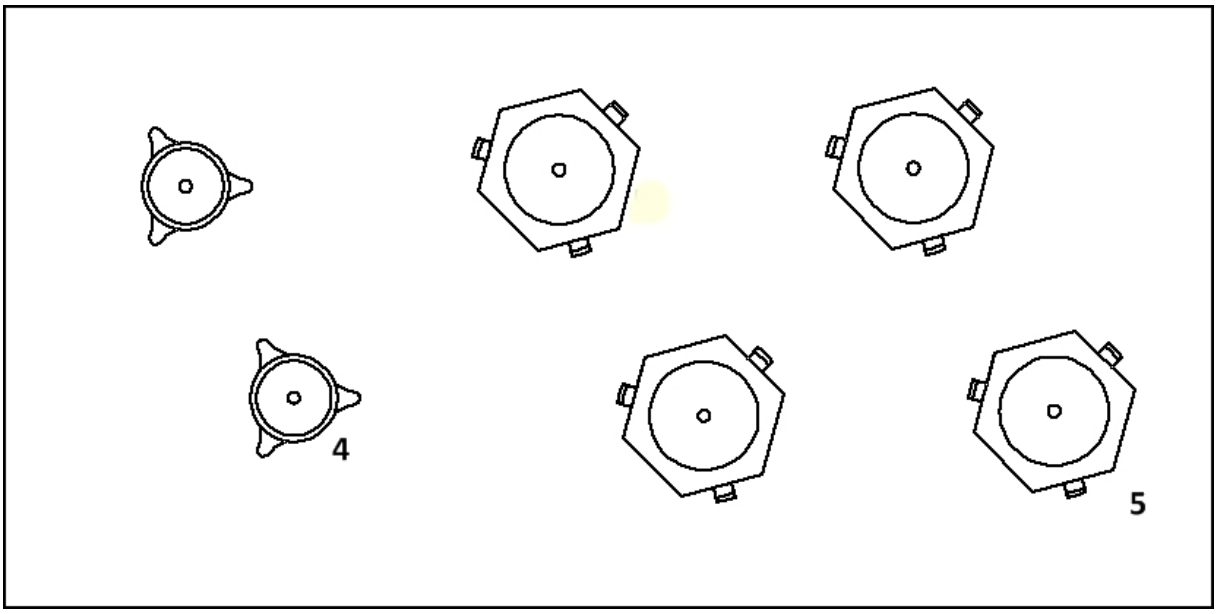

Slika 93 (*Vitrina 9 - raspored predmeta*)

Vitrina 10 – *Ferali*

Dimenzije vitrine (cm)	Predmeti (inv. br.)	Temperatura (°C)	Relativna vlažnost (%)	Osvjetljenje (lux)
120 x 50 x 100	6, 7	15-22	25-35	200

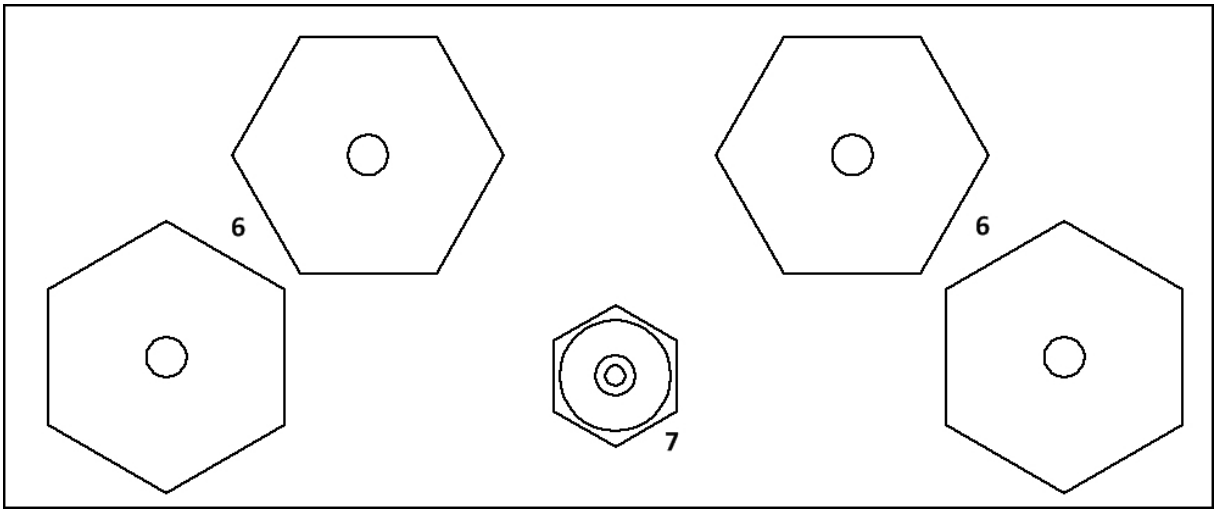

Slika 94 (*Vitrina 10 - raspored predmeta*)

Vitrina 11 – *Krune*

Dimenzije vitrine (cm)	Predmeti (inv. br.)	Temperatura (°C)	Relativna vlažnost (%)	Osvjetljenje (lux)
100 x 50 x 50	54, 55, 56	15-22	25-35	200

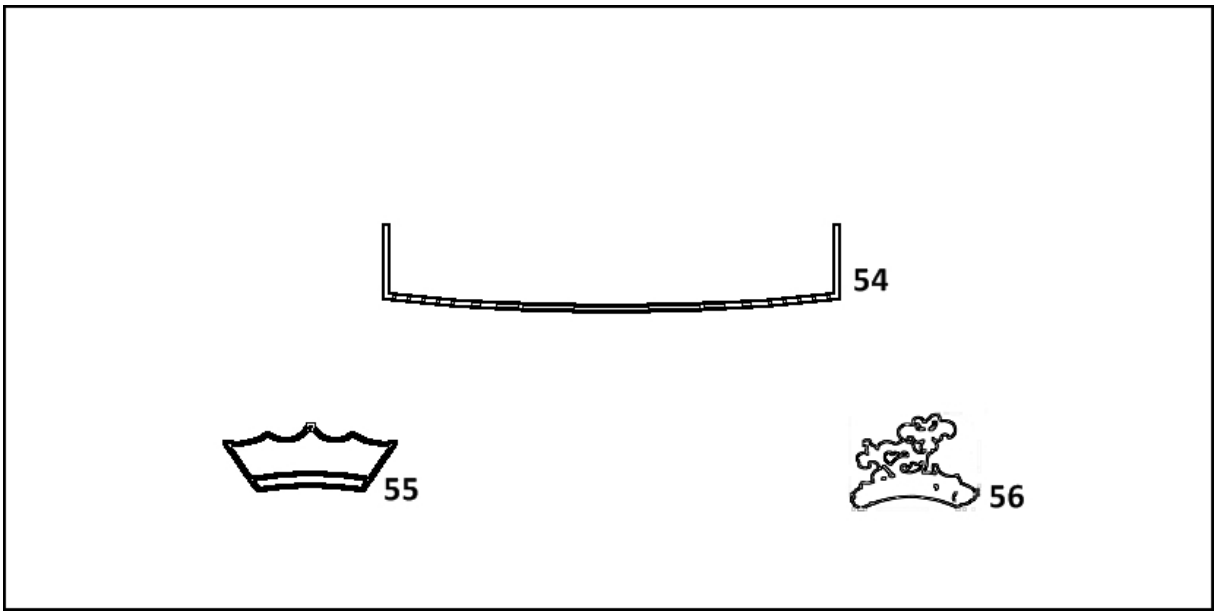

Slika 95 (*Vitrina 11 - raspored predmeta*)

Vitrina 12 – *Nakit*

Dimenzije vitrine (cm)	Predmeti (inv. br.)	Temperatura (°C)	Relativna vlažnost (%)	Osvjetljenje (lux)
100 x 50 x 50	46, 47, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65	15-22	25-35	200

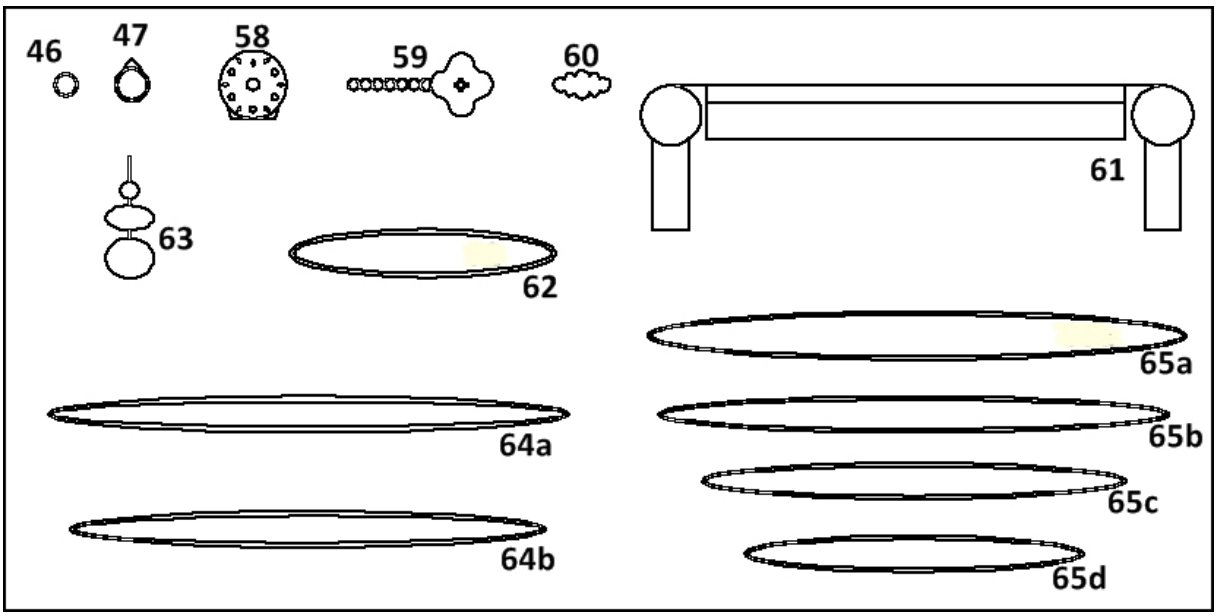

Slika 96 (*Vitrina 12 - raspored predmeta*)

Vitrina 13 – *Građanski život*

Dimenzije vitrine (cm)	Predmeti (inv. br.)	Temperatura (°C)	Relativna vlažnost (%)	Osvjetljenje (lux)
50 x 50 x 100	66, 67, 68	15-22	25-35	200

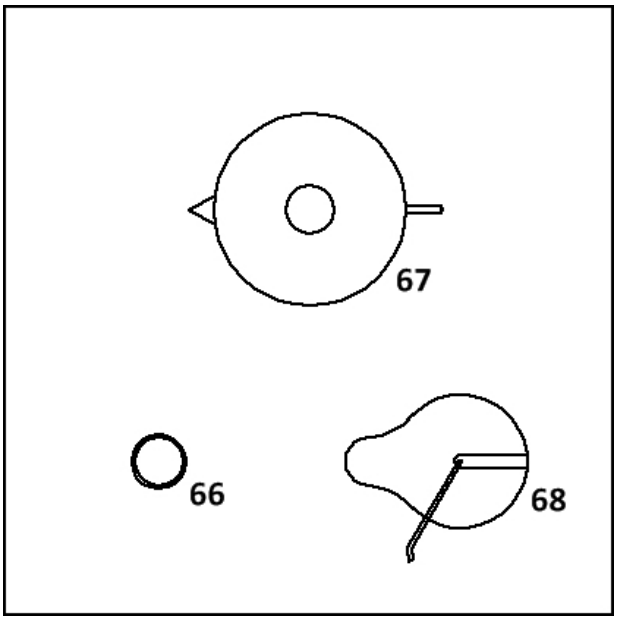

Slika 97 (*Vitrina 13 - raspored predmeta*)

Vitrina 14 – *Kanonske ploče*

Dimenzije vitrine (cm)	Predmeti (inv. br.)	Temperatura (°C)	Relativna vlažnost (%)	Osvjetljenje (lux)
50 x 50 x 50	9	15-22	35-50	150

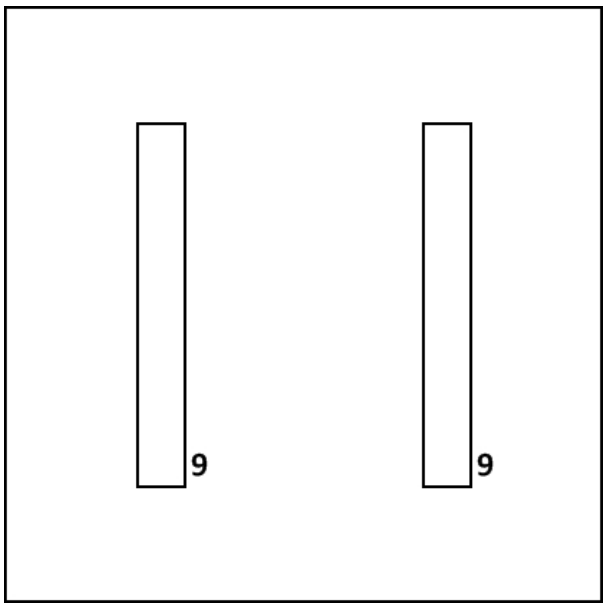

Slika 98 (*Vitrina 14 - raspored predmeta*)

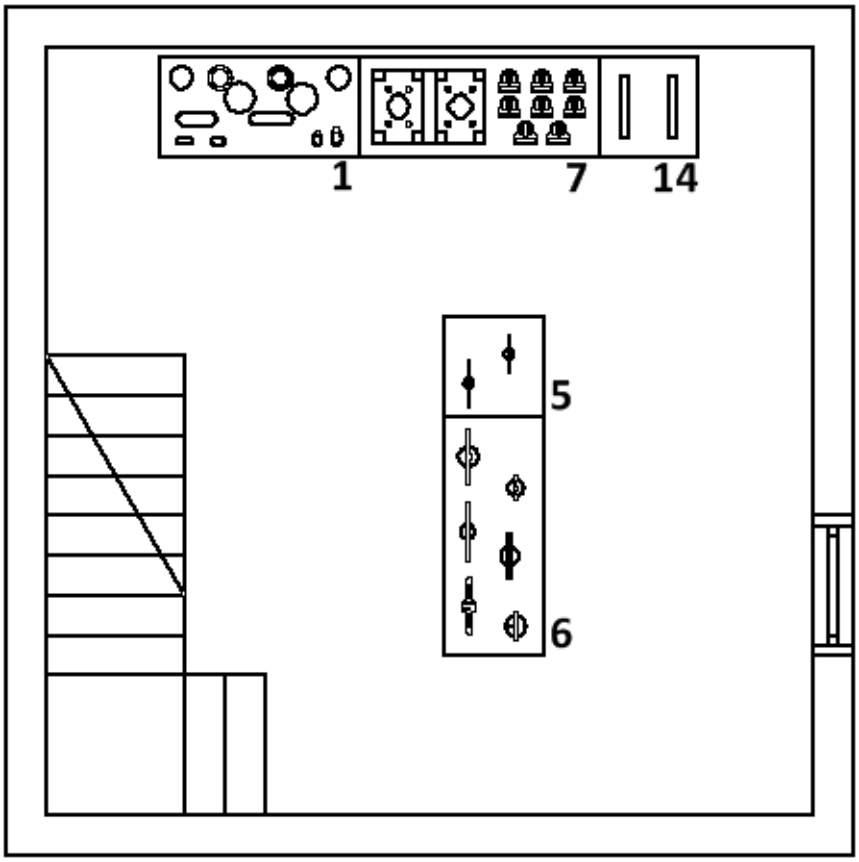

Slika 99 (*Tlocrt prizemlja s rasporedom vitrina*)

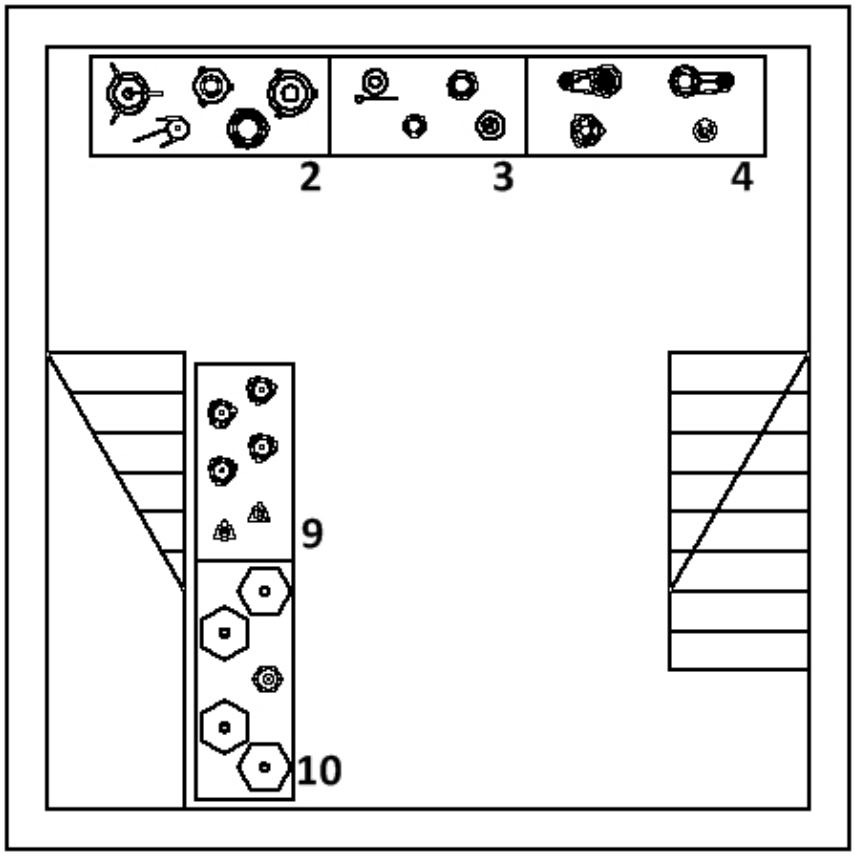

Slika 100 (*Tlocrt kata s rasporedom vitrina*)

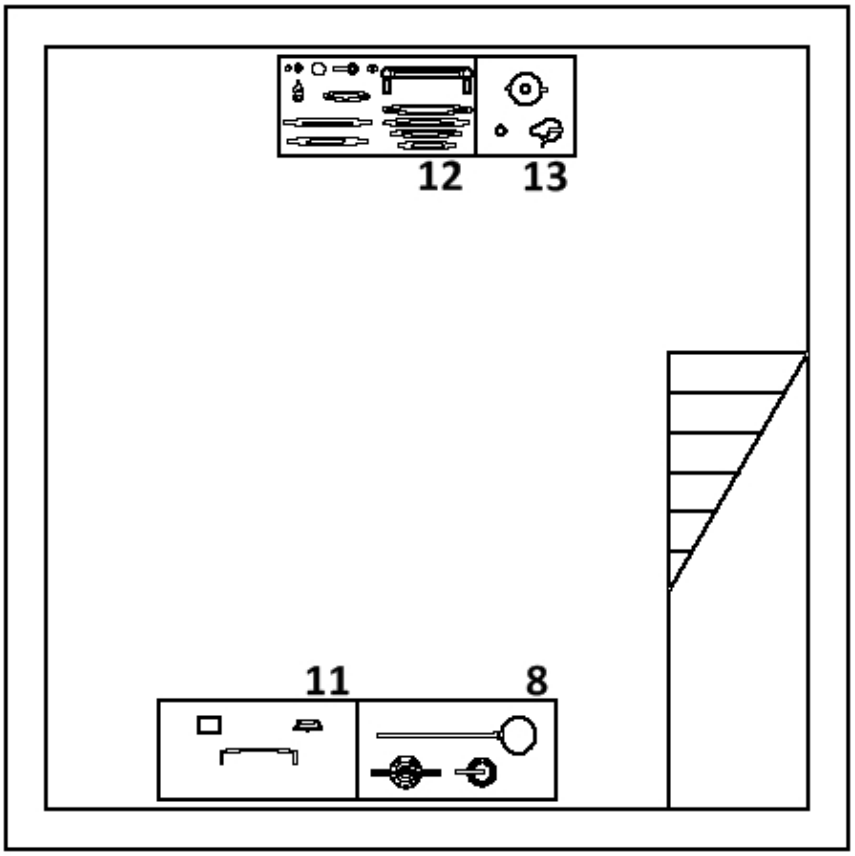

Slika 101 (*Tlocrt potkrovlja s rasporedom vitrina*)

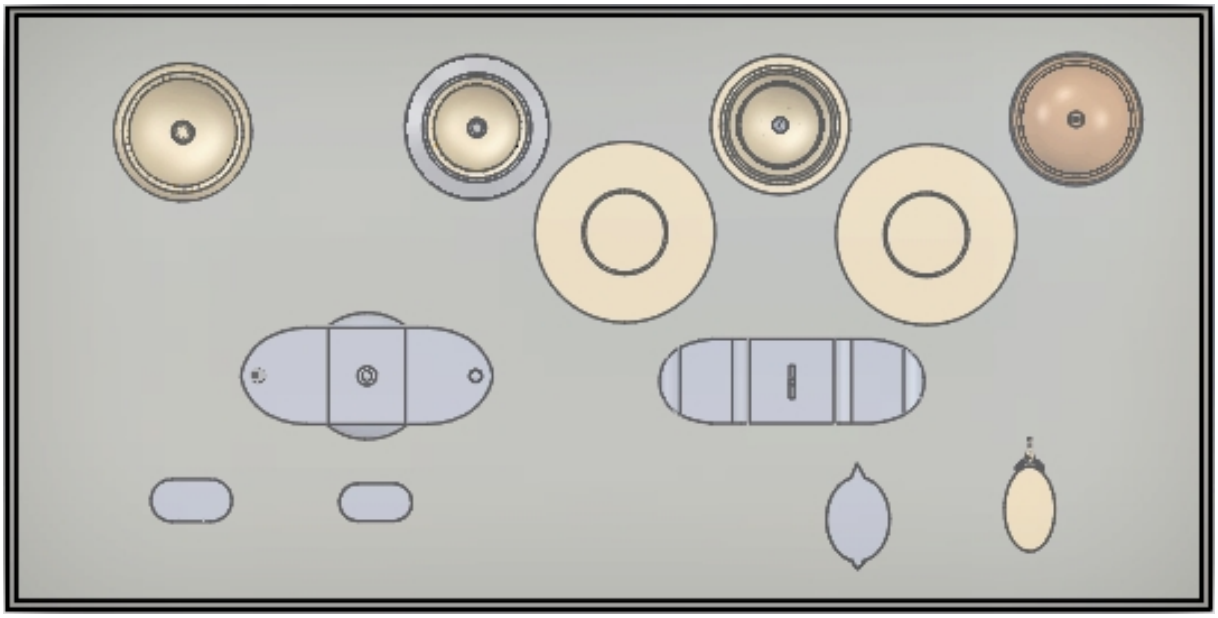

Slika 102 (*Tlocrt vitrine 1*; izradila Lucija Krstičević (FSB) – računalni program SolidWorks)

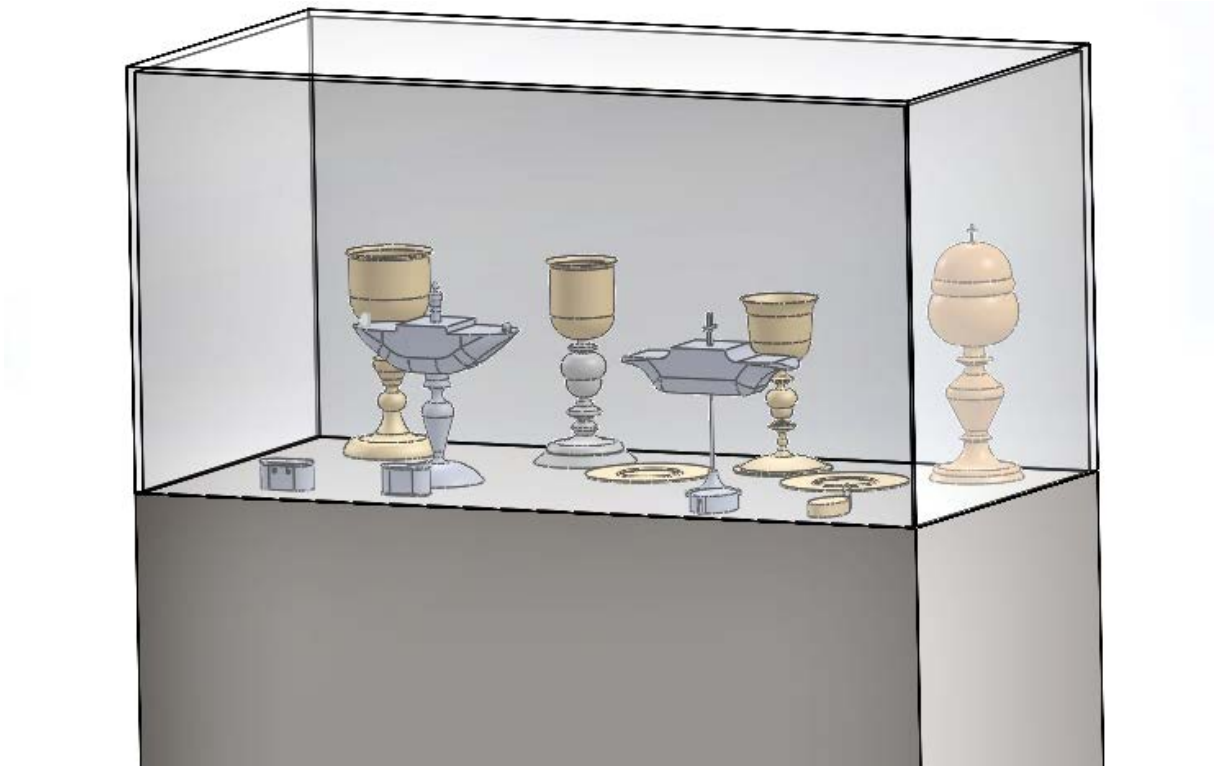

Slika 103 (*Detalj vitrine 1*; izradila Lucija Krstičević (FSB) – računalni program SolidWorks)

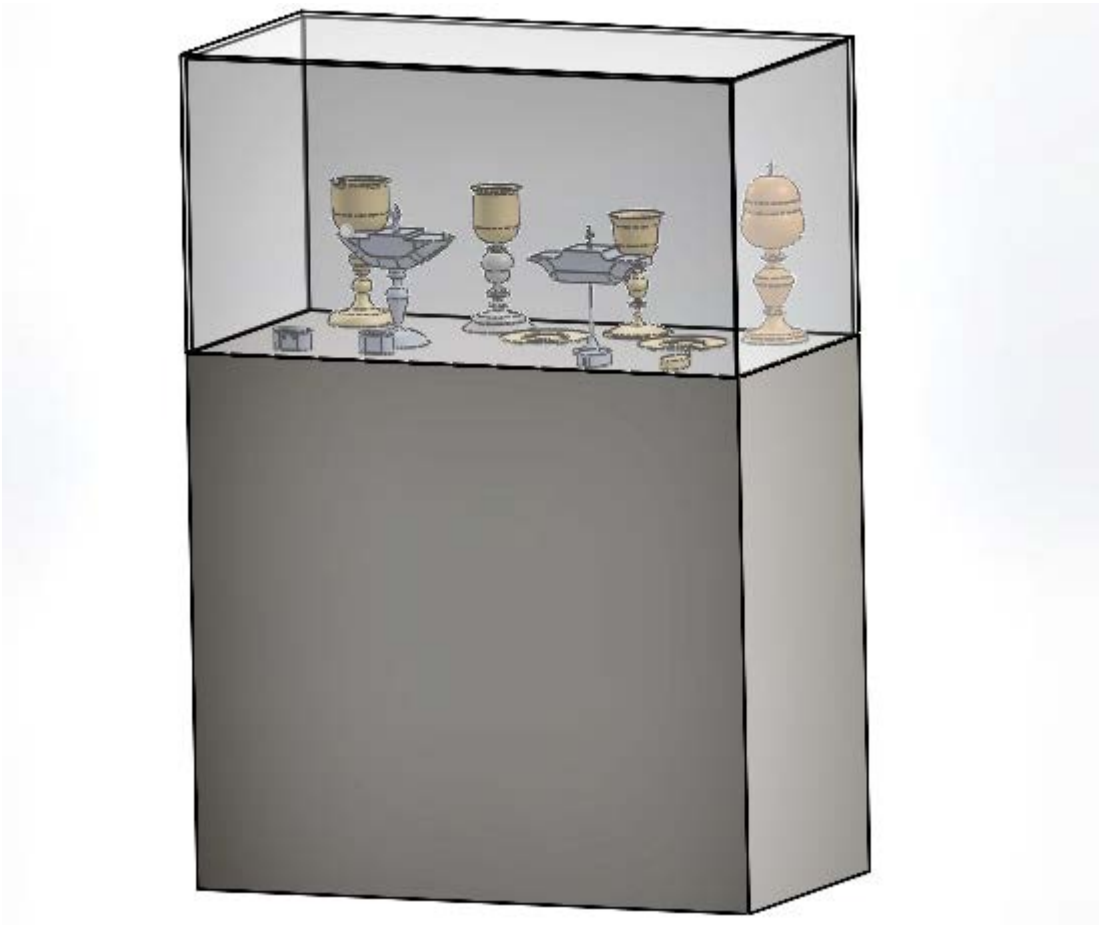

Slika 104 (*Vitrina 1;* izradila Lucija Krstičević (FSB) – računalni program SolidWorks)

7. ZAKLJUČAK

Cilj ovog diplomskog rada bio je predstaviti detaljan prijedlog pohrane i izlaganja 60 metalnih predmeta Zbirke župnog ureda u Vrgorcu. Dugotrajna zaštita moguća je isključivo tako da se sustavno pristupi detektiranju, otklanjanju i prevenciji štetnih utjecaja. Preventivna konzervacija u ovom slučaju obuhvaća pravilno izlaganje, kontroliranje mikroklimatskih uvjeta koji su direktno povezani sa stanjem kule i redovito održavanje Zbirke i kule.

Osmišljen je prijedlog pohrane i izlaganja predmeta po materijalu i namjeni uzimajući u obzir da predmeti izrađeni od više različitih materijala zahtijevaju i različitu pohranu. Tome je prethodila izrada tipologije predmeta i inventarizacija Zbirke koja je omogućila grupiranje predmeta unutar određenih skupina. Razlog tome je specifičnost svakog materijala, odnosno njihova osjetljivost na temperaturu, vlagu i svjetlost. Najproblematičnija skupina su predmeti koji u sebi sadrže organske materijale. U tom se slučaju mikroklimatski uvjeti prilagođavaju najosjetljivijem materijalu poput papira i kartona. Da bi se dobio uvid u opće stanje Zbirke, izrađena je dokumentacija popraćena fotografijama sadašnjeg stanja te uspoređena sa stanjem iz 2010. godine. Uzimajući u obzir prikupljene informacije o predmetima i mjestu gdje se predmeti izlažu predložen je način pohrane i izlaganja koji uključuje shemu rasporeda unutar svake vitrine i rasporeda vitrina po katovima. Uz to, dane su i preporučene vrijednosti (smjernice za čuvanje) za svaku pojedinu vitrinu te način na koji regulirati mikroklimatske uvjete. Iako kula u kojoj su trenutno pohranjeni predmeti ne zadovoljava osnovne uvjete za čuvanje i izlaganje, pravilnom pohranom predmeta unutar adekvatnih vitrina može se uvelike usporiti uzroke propadanja.

Prikupljeni podaci o predmetima iz Zbirke i smjernice za pohranu i izlaganje dobar su temelj za daljnji nastavak konzervatorsko-restauratorskih radova. Krajnji cilj je konzervirati i restaurirati cijelu Zbirku i informirati širu javnost o postojanju i vrijednosti Zbirke.

8. POPIS LITERATURE

- ANČIĆ, N. A. (2015.). *Splitsko-makarska nadbiskupija: uredi i ustanove*. Split: Crkva u svijetu
- BAJTO, M., & BUKLIJAŠ, M. (2005.). *Vrgoračko zabiokovlje.* Zagreb: Hrvatski književni krug
- ERHARDT, D., TUMOSA, C. S., MECKLENBURG, M. F. (2007). *Applying science to the question of museum climate*; Hvidovre, The National Museum of Denmark
- IVANČEVIĆ, R. (2000.). *Uvod u ikonologiju*. Zagreb: Kršćanska sadašnjost
- Revizija Zbirke župnog ureda u Vrgorcu (2010.); Konzervatorski odjel u Imotskom
- LEROTIĆ, P. (2012.). *Slika Bartolomea Vivarinija iz Velog Lošinja: model zaštite u neprimjerenim mikroklimatskim uvjetima*; Zagreb, Portal - Godišnjak hrvatskog restauratorskog zavoda 3/2012
- MARASOVIĆ, T. (1983.). Zaštita graditeljskog nasljeđa – Povijesni pregled s izborom tekstova i dokumenata. Split
- *Opća uredba Rimskog misala.* (2004.). Zagreb: Kršćanska sadašnjost
- SHINER, J. (2007.). *Trends in microclimate control of museum display cases*; Hvidovre, The National Museum of Denmark
- SUNARA, S. M. (2016.). *Opremanje muzejskih vitrina za izlaganje starog oružja iz zbirke Povijesne postrojbe ˝Kliški uskoci˝*; Zagreb, Godišnjak zaštite spomenika kulture Hrvatske 40-2016
- ŠAŠKO, I. (2005.). *Per signa sensibilia. Liturgijski simbolički govor.* Zagreb: Glas Koncila
- VIDOVIĆ, M. (2004.). *Splitsko-makarska nadbiskupija - župe i ustanove.* Split: Splitsko-makarska nadbiskupija - Crkva u svijetu
- VOKIĆ, D., LASZLO, Ž.. (2001.). *Prijedlog smjernica za zaštitu muzejske građe*, Informatica museologica, Vol. 32, No. 1-2; Zagreb, Muzejski dokumentacijski centar
- VOKIĆ, D., STOLOW, N. (2003.). *Tehnike preventivnog konzerviranja muzejskih predmet*. Zagreb, Muzejski dokumentacijski centar; vlastita naklada
- VRČIĆ, V. (1972.). *Vrgorska krajina.* Vrgorac: Župski ured

WEB IZVORI:

- http://agrologistika.hr/hr_HR/mjerni-instrumenti/termohigrometri/data-logger; pristup stranici 20. prosinca 2017.
- https://www.canada.ca/en/conservation-institute/services/ pristup stanici: 25. siječnja 2018.
- http://www.crescat.hr/muzejske-vitrine-i-izlozbeni-stalci/ pristup stranici: 4. svibnja 2018.
- https://www.dzs.hr/; pristup stranici 2. rujna 2017.
- http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=65042; pristup stranici 4. rujna 2017.
- http://www.gaylord.com/c/Museum-Quality; pristup stranici 4. svibnja 2018.
- http://hjp.znanje.hr/
- http://hvm.mdc.hr/zbirka-zupnog-ureda-vrgorac,13/hr/crkvene-zbirke/; pristup stranici 8. rujna 2017.

9. POPIS SLIKA

Slika 1 (*Teritorijalna podjela nadbiskupija u Hrvatskoj*; preuzeto sa https://hr.wikipedia.org/wiki/Katoli%C4%8Dka_upravna_podjela_Republike_Hrvatske).. 5
Slika 2 (*Lokacija Zbirke župnog ureda u Vrgorcu*; Anamarija Drnasin; 28. ožujka 2017.)..... 9
Slika 3 (*Detalj zapadnog i istočnog dijela kule s otvorima*; Anamarija Drnasin; 31. ožujka 2017.) 10
Slika 4 (*Detalj načina izlaganja u prizemlju i na prvom katu*; Anamarija Drnasin; 28. ožujka 2017.) 11
Slika 5 (*Detalj načina izlaganja na drugom katu/potkrovlju*; Anamarija Dransin; 28. ožujka 2017.) 11
Slika 6 (*Detalj interijera s vitrinama*; Anamarija Drnasin; 31. ožujka 2017.) 12
Slika 7 (*Detalj interijera*; Anamarija Drnasin; 31.ožujka 2017.) 12
Slika 8 (*Detalj izlaganja u vitrinama u prizemlju*; Anamarija Drnasin; 31. ožujka 2017.).... 12
Slika 9 (*Kalež s pripadajućom patenom, Zbirka župnog ureda u Vrgorcu*; Anamarija Drnasin; 28. ožujka 2017.)..... 16
Slika 10 (*Ciborij (čestičnjak) s pripadajućim poklopcem, Zbirka župnog ureda u Vrgorcu*; Anamarija Drnasin; 28. ožujka 2017.) 17
Slika 11 (*Pokaznica iz crkve Navještenja Blažene Djevice Marije u Vrgorcu;* Anamarija Drnasin; 12. studenog 2017.)..... 18
Slika 12 (*Primjer pokaznice; preuzeto sa https://ids.lib.harvard.edu/ids/view/17817190?width=3000&height=3000; pristup stranici 2. rujna 2017.*) 18
Slika 13 (*Kadionica iz Zbirke župnog ureda u Vrgorcu*; Anamarija Drnasin; 28. ožujka 2017.) 19
Slika 14 (*Lađica iz Zbirke župnog ureda u Vrgorcu*; Anamarija Drnasin; 28. ožujka 2017.) . 19
Slika 15 (*Primjer relikvijara*; preuzeto sa https://wolfgangcapito.files.wordpress.com/2013/02/foot-reliquary.jpg; pristup stranici 2. rujna 2017.) 20
Slika 16 (*Primjer pastorala*; preuzeto sa https://i.pinimg.com/736x/a9/5f/5c/a95f5c121ea92886dc7d2dabf7456426.jpg; pristup stranici 2. rujna 2017.) 21
Slika 17 (*Svijećnjaci iz Zbirke župnog ureda u Vrgorcu*; Anamarija Drnasin; 28. ožujka 2017.) 22
Slika 18 (*Kandilo/vječno svjetlo iz Zbirke župnog ureda u Vrgorcu*; Anamarija Drnasin; 28. ožujka 2017.) 23
Slika 19 (*Škropionica i škropilo iz crkve Navještenja Blažene Djevice Marije u Vrgorcu*; Anamarija Drnasin; 12. studenog 2016.)..... 24
Slika 20 (*Kanonska ploča iz Zbirke župnog ureda u Vrgorcu*; Anamarija Drnasin; 28. ožujka 2017.) 25

Slika 21 (*Raspelo iz Zbirke župnog ureda u Vrgorcu*; Anamarija Drnasin; 28. ožujka 2017.) 26
Slika 22 (*Zvono iz Zbirke župnog ureda u Vrgorcu*; Anamarija Drnasin; 28. ožujka 2017.) .. 27
Slika 23 (*Kalež, inv. br. 31*; Anamarija Drnasin; 28. ožujka 2017.) 32
Slika 24 (*Kalež s patenom, inv. br. 39;* Anamarija Drnasin; 28. ožujka 2017.) 33
Slika 25 (*Kalež s patenom, inv. br. 40;* Anamarija Drnasin; 28. ožujka 2017.*)* 34
Slika 26 (*Piksida, inv. br. 30;* Anamarija Drnasin; 28. ožujka 2017.)..... 35
Slika 27 (*Navicula (lađica), inv. br. 32;* Anamarija Drnasin; 28. ožujka 2017.)..... 36
Slika 28 (*Navicula (lađica), inv. br. 33;* Anamarija Drnasin; 16. rujna 2017.)..... 37
Slika 29 (Posuda za pomasti (krizmarij), inv. br. 20; Anamarija Drnasin; 16. rujna 2017.) .. 38
Slika 30 (*Posuda za pomasti (krizmarij), inv. br. 21;* Anamarija Drnasin; 16. rujna 2017.) .. 39
Slika 31 (*Teka (kutijica za hostiju), inv. br. 22;* Anamarija Drnasin; 16. rujna 2017.) 40
Slika 32 (*Teka (kutijica za hostiju), inv. br. 29;* Anamarija Drnasin; 16. rujna 2017.) 41
Slika 33 (*Kandilo (vječno svjetlo) - donji dio, inv. br. 24;* Anamarija Drnasin; 16. rujna 2017.) 42
Slika 34 (*Kandilo (vječno svjetlo) - donji dio, inv. br. 25;* Anamarija Drnasin; 16. rujna 2017.) 43
Slika 35 (*Kandilo (vječno svjetlo), inv. br. 26;* Anamarija Drnasin; 16. rujna 2017.)..... 44
Slika 36 (*Kandilo (vječno svjetlo), inv. br. 27;* Anamarija Drnasin; 16. rujna 2017.)..... 45
Slika 37 (*Kandilo (vječno svjetlo) - fragment, inv. br. 28;* Anamarija Drnasin; 16. rujna 2017.) 46
Slika 38 (*Kandilo (vječno svjetlo), inv. br. 36;* Anamarija Drnasin; 28. ožujka 2017.)..... 47
Slika 39 (*Kandilo (vječno svjetlo), inv. br. 37;* Anamarija Drnasin; 28. ožujka 2017.)..... 48
Slika 40 (*Kandilo (vječno svjetlo), inv. br. 38;* Anamarija Drnasin; 28. ožujka 2017.)..... 49
Slika 41 (*Kadionica, inv. br. 34;* Anamarija Drnasin; 28. ožujka 2017.) 50
Slika 42 (*Kadionica (poklopac), inv. br. 35;* Anamarija Drnasin; 16. rujna 2017.) 51
Slika 43 (*Kadionica (tijelo), inv. br. 35;* Anamarija Drnasin; 16. rujna 2017.) 52
Slika 44 (*Posuda za vodu i škropilo, inv. br. 23;* Anamarija Drnasin; 16. rujna 2017.)..... 53
Slika 45 (*Posuda za vodu (škropionica), inv. br. 42;* Anamarija Drnasin; 16. rujna 2017.)... 54
Slika 46 (*Raspelo, inv. br. 11;* Anamarija Drnasin; 28. ožujka 2017.) 55
Slika 47 (*Raspelo, inv. br. 12;* Anamarija Drnasin; 28. ožujka 2017.) 56
Slika 48 (*Raspelo, inv. br. 13;* Anamarija Drnasin; 28. ožujka 2017.) 57
Slika 49 (*Raspelo, inv. br. 14;* Anamarija Drnasin; 16. rujna 2017.) 58
Slika 50 (*Oltarno raspelo - pacifikal, inv. br. 17;* Anamarija Drnasin; 28. ožujka 2017.)..... 59
Slika 51 (*Raspelo, inv. br. 19;* Anamarija Drnasin; 28. ožujka 2017.) 60
Slika 52 (*Procesionalno raspelo, inv. br. 43;* Anamarija Drnasin; 31. ožujka 2017.)..... 61
Slika 53 (*Raspelo, inv. br. 15;* Anamarija Drnasin; 16. rujna 2017.) 62
Slika 54 (*Križ, inv. br. 16;* Anamarija Drnasin; 16. rujna 2017.)..... 63
Slika 55 (*Korice misala, inv. br. 1;* Anamarija Drnasin; 28. ožujka 2017.)..... 65
Slika 56 (*Oltarne vaze (držači za palme), inv. br. 8;* Anamarija Drnasin; 28. ožujka 2017.). 66
Slika 57 (*Kanonske ploče, inv. br. 9;* Anamarija Drnasin; 28. ožujka 2017.) 67
Slika 58 (*Zvono, inv. br. 2;* Anamarija Drnasin; 28. ožujka 2017.)..... 68

Slika 59 (*Zvono, inv. br. 3;* Anamarija Drnasin; 28. ožujka 2017.) 69
Slika 60 (*Pekač za hostije, inv. br. 10;* Anamarija Drnasin; 28. ožujka 2017.) 70
Slika 61 (*Svijećnjaci, inv. br. 4;* Anamarija Drnasin; 28. ožujka 2017.) 71
Slika 62 (*Svijećnjaci, inv. br. 5;* Anamarija Drnasin; 28. ožujka 2017.) 72
Slika 63 (*Ferali, inv. br. 6;* Anamarija Drnasin; 28. ožujka 2017.) 73
Slika 64 (*Feral, inv. br. 7;* Anamarija Drnasin; 28. ožujka 2017.) 74
Slika 65 (*Mačkula, inv. br. 70;* Anamarija Drnasin; 28. ožujka 2017.) 75
Slika 66 (*Prsten, inv. br. 46;* Anamarija Drnasin; 31. ožujka 2017.) 76
Slika 67 (*Prsten, inv. br. 47;* Anamarija Drnasin; 31. ožujka 2017.) 77
Slika 68 (*Kruna, inv. br. 53;* Anamarija Drnasin; 31. ožujka 2017.) 78
Slika 69 (*Kruna, inv. br. 54;* Anamarija Drnasin; 28. ožujka 2017.) 79
Slika 70 (*Kruna, inv. br. 55;* Anamarija Drnasin; 28. ožujka 2017.) 80
Slika 71 (*Kruna (fragment), inv. br. 56;* Anamarija Drnasin; 28. ožujka 2017.) 81
Slika 72 (*Broš, inv. br. 58;* Anamarija Drnasin; 31. ožujka 2017.) 82
Slika 73 (*Privjesak, inv. br. 59;* Anamarija Drnasin; 31. ožujka 2017.) 83
Slika 74 (*Nakit, inv. br. 60;* Anamarija Drnasin; 31. ožujka 2017.) 84
Slika 75 (*Prsni nakit, inv. br. 61;* Anamarija Drnasin; 28. ožujka 2017.) 85
Slika 76 (*Lančić, inv. br. 62;* Anamarija Drnasin; 28. ožujka 2017.) 86
Slika 77 (*Ukrasna igla, inv. br. 63;* Anamarija Drnasin; 28. ožujka 2017.) 87
Slika 78 (*Lančić (2 komada), inv. br. 64;* Anamarija Drnasin; 28. ožujka 2017.) 88
Slika 79 (*Lančić (4 komada), inv. br. 65;* Anamarija Drnasin; 28. ožujka 2017.) 89
Slika 80 (*Prsten za salvete, inv. br. 66;* Anamarija Drnasin; 16. rujna 2017.) 90
Slika 81 (*Vrč, inv. br. 67;* Anamarija Drnasin; 16. rujna 2017.) 91
Slika 82 (*Svjetiljka (uljanica), inv. br. 68;* Anamarija Drnasin; 31. ožujka 2017.) 92
Slika 83 (*Primjer muzejske vitrine za pohranu i izlaganje*; preuzeto sa: http://embed.widencdn.net/img/gaylord/2zts0hdbsq/1500x1500px/SP4045.jpeg; pristup stranici 4. svibnja 2018.) 102
Slika 84 (*Primjer vitrine za pohranu i izlaganje*; preuzeto sa: http://www.crescat.hr/wp-content/uploads/2014/09/Muzejske-vitrine-Jewell-ist.jpg; pristup stranici 4. svibnja 2018.) 102
Slika 85 (*Vitrina 1 – raspored predmeta*) 112
Slika 86 (*Vitrina 2 - raspored predmeta*) 113
Slika 87 (*Vitrina 3 - raspored predmeta*) 113
Slika 88 (*Vitrina 4 - raspored predmeta*) 114
Slika 89 (*Vitrina 5 - raspored predmeta*) 114
Slika 90 (*Vitrina 6 - raspored predmeta*) 115
Slika 91 (*Vitrina 7 - raspored predmeta*) 115
Slika 92 (*Vitrina 8 - raspored predmeta*) 116
Slika 93 (*Vitrina 9 - raspored predmeta*) 116
Slika 94 (*Vitrina 10 - raspored predmeta*) 117
Slika 95 (*Vitrina 11 - raspored predmeta*) 117

Slika 96 (*Vitrina 12 - raspored predmeta*) 118
Slika 97 (*Vitrina 13 - raspored predmeta*) 118
Slika 98 (*Vitrina 14 - raspored predmeta*) 119
Slika 99 (*Tlocrt prizemlja s rasporedom vitrina*) 119
Slika 100 (*Tlocrt kata s rasporedom vitrina*).....120
Slika 101 (*Tlocrt potkrovlja s rasporedom vitrina*).....120
Slika 102 (*Tlocrt vitrine 1*; izradila Lucija Krstičević (FSB) – računalni program SolidWorks) 121
Slika 103 (*Detalj vitrine 1*; izradila Lucija Krstičević (FSB) – računalni program SolidWorks) 121
Slika 104 (*Vitrina 1*; izradila Lucija Krstičević (FSB) – računalni program SolidWorks).....122